

Pirmenybė **žaliajam** pirkimui!

Žaliojo viešojo pirkimo vadovas

2-asis leidimas

Europos Komisija

Svarbi pastaba

Šis vadovas yra rekomendacinis Komisijos tarnybų dokumentas ir šiai institucijai nėra privalomas. Pabrėžtina, kad vadovo turinys buvo keičiamas atsižvelgiant į ES teisės aktų raidą, įskaitant persvarstytas viešųjų pirkimų direktyvas ir Teisingumo Teismo precedentų teisę. Šis vadovas atitinka padėtį 2011 m. birželio mėn.

„Europe Direct“ tarnyba turėtų jums padėti rasti atsakymus į klausimus, kurių jums kyla apie Europos Sąjungą.

Nemokamas tel. Nr. (*):

00 800 6 7 8 9 10 11

(*) Kai kurie mobiliojo ryšio operatoriai nesuteikia galimybės skambinti numeriais, prasidedančiais 00 800 arba apmokestinti skambučius į juos.

Daugiau informacijos apie Europos Sąjungą pateikta internete (<http://europa.eu>).

Katalogo duomenys pateikiami šio leidinio pabaigoje. Liuksemburgas: Europos Sąjungos leidinių biuras, 2011 m.

ISBN: 978-92-79-19930-1

doi: 10.2779/74936

© Europos Sąjunga, 2011 m.

Vadovo 2-asis leidimas parengtas pagal Sutartį Nr. 07.0307/2010/579463/SER/CI, kurią Europos Komisija sudarė su Tarptautine vietinių aplinkos iniciatyvų taryba (ICLEI)

Kopijuoti galima tik nurodžius šaltinį.

Viršelio piešiniai: [The Flying Dutchman/istockphoto.com](http://istockphoto.com), [dobrinov/istockphoto.com](http://istockphoto.com), [Stephan Köhler](http://istockphoto.com) (ICLEI)

Turinys

Įvadas.....	5
Žalieji pirkimai: pagrindiniai dalykai	11
1 skyrius. ŽVP įgyvendinimas.....	12
1.1 ŽVP politika	12
1.2 ŽVP primenybinių sričių nustatymas ir tikslų išskėlimas	13
1.3 Mokymas ir gairių nustatymas.....	15
1.4 ŽVP kriterijų šaltiniai	16
1.5 ŽVP stebėjimas ir persvarstymas	19
1.6 Tinklų kūrimas.....	20
2 skyrius. Viešųjų pirkimų procesas.....	21
2.1. Įvadas.....	21
2.2. Pagrindiniai viešųjų pirkimų principai	21
2.3. Procedūros pasirinkimas	22
2.4 Rinkos tyrimas	24
2.5 ŽVP verslo plano rengimas	25
2.6 Sutartis ar bendrasis susitarimas?.....	27
3 skyrius. Sutarties reikalavimų apibrėžimas	29
3.1. Dalyko apibrėžimas	29
3.2. Aplinkosauginiai techniniai reikalavimai	32
3.3 Medžiagų ir gamybos metodų apibrėžimas	35
3.4 Variantų naudojimas	37
3.5 Ekologinių ženklų ir ŽVP kriterijų naudojimas	38
3.6 Atitikties tikrinimas.....	39
4 skyrius. Tiekėjų, paslaugų teikėjų ir rangovų pasirinkimas	41
4.1. Įvadas.....	41

4.2. Pašalinimo kriterijai	41
4.3. Pasirinkimo kriterijai.....	42
5 skyrius. Pasiūlymų vertinimas	47
5.1. Bendrosios sutarties sudarymo taisyklės	47
5.2 Aplinkosauginių kriterijų taikymas sudarant sutartį.....	50
5.3 Būvio ciklo sąnaudos (BCS).....	53
6 skyrius. Sutarties straipsnių vykdymas.....	58
6.1. Sutarties straipsniams taikomos taisyklės.....	58
6.2. Sutarties vykdymo straipsniai tiekiant prekes.....	59
6.3. Sutarties vykdymo straipsniai vykdant darbus ar teikiant paslaugas.....	60
6.4 Sutarties nuostatų vykdymo stebėjimas	61
7 skyrius. Pagrindiniai ŽVP sektoriai	62
7.1 Pastatai.....	62
7.2 Maistas ir viešojo maitinimo paslaugos	63
7.3 Elektros energija	64
7.4 Mediena	65
A priedas. Susiję teisės aktai ir politika	68

Įvadas

Žalieji viešieji pirkimai (toliau – ŽVP) Europos Komisijos komunikate *Viešieji pirkimai geresnei aplinkai užtikrinti* apibrėžtas taip: „Procesas, kai valdžios institucijos siekia pirkti prekių, paslaugų ir darbų, per visą būvio ciklą darančių mažesnę poveikį aplinkai, palyginti su tokios pat paskirties prekėmis, paslaugomis ir darbais, kurie įprastai būtų perkami.“¹

ŽVP yra savanoriška priemonė, t. y. pavienės valstybės narės ir viešojo sektoriaus institucijos gali nuspręsti, kokių mastu jos įgyvendina šią priemonę. Ją galima taikyti sudarant sutartis, kurios viršija ES viešųjų pirkimų direktyvose² nustatytas vertės ribas ir kurios tų ribų nesiekia.

Šis vadovas skirtas padėti viešojo sektoriaus institucijoms sėkmingai planuoti ir vykdyti VŽP. Jame atskleidžiamos Europos Sąjungos teisės aktų suteikiamos galimybės ir aprašomi paprasti bei veiksmingi sutarčių ekologiškumo didinimo metodai. Kad būtų patogiau naudotis, vadovas atitinka viešųjų pirkimų procedūros logiką ir struktūrą. Vadove taip pat pateikiama daug žaliojo pirkimo, kurį viešojo sektoriaus institucijos vykdo visoje ES³, pavyzdžių.

Šis vadovas parengtas viešojo sektoriaus institucijoms, tačiau dauguma idėjų ir metodų taip pat taikytini tuo atveju, kai pirkimus vykdo bendrovės. Be to, šis vadovas taip pat turėtų padėti tiekėjams ir paslaugų teikėjams – visų pirma mažesnėms bendrovėms (MVJ) – geriau suprasti aplinkos reikalavimus, kurie vis dažniau keliami skelbiant viešųjų pirkimų konkursus.

Daugelis Europos viešojo sektoriaus institucijų vykdo ne tik ŽVP, bet ir tvarius viešuosius pirkimus (toliau – TVP), be kita ko, taikydamos aplinkos ir socialinius kriterijus, į kuriuos jos atsižvelgia priimdamos sprendimus dėl pirkimo. Šiame vadove visų pirma aptariamos konkursų aplinkos apsaugos aspektai. Europos Komisija paskelbė vadovą „Perkant socialiai“, kuriame pateikiamos gairės, kaip vykdamas viešąjį pirkimą reikėtų įtraukti socialinius reikalavimus⁴.

Kodėl pirmenybė teiktina žaliajam pirkimui?

Europos viešojo sektoriaus institucijos yra pagrindiniai vartotojai, kurie kasmet išleidžia apie 2 trilijonus eurų (arba 19 % ES BVP). Naudodamiesi savo perkamąja galia ir pasirinkdami produktus, paslaugas ir darbus, kurie aplinkai daro mažesnę poveikį, šie pirkėjai gali reikšmingai prisidėti prie vietos, regioninių, nacionalinių ir tarptautinių tvarumo tikslų įgyvendinimo.

<Teksto lango pradžia>

Žaliųjų sutarčių pavyzdžiai

- Efektyviai energiją naudojantys kompiuteriai
- Iš tvarios medienos pagaminti biuro baldai

¹ COM(2008) 400, 4 p.

² Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2004/17/EB ir 2004/18/EB.

³ Svarbi pastaba – nors vadove pateikiama informacija kruopščiai patikrinta, tačiau Europos Komisija neprisiima jokios atsakomybės ar prievolės, susijusios su konkrečiais atvejais, kurie minimi vadove ar susijusiose svetainėse.

⁴ <http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=6457&langId=en>.

- Mažai energijos naudojančios pastatai
- Perdirbtas popierius
- Valymo paslaugos naudojant ekologiškus valymo produktus
- Elektrinės, hibridinės ar netaršios transporto priemonės
- Iš atsinaujinančių energijos šaltinių pagaminta elektros energija.

<Teksto lango pabaiga>

ŽVP gali būti vienas iš svarbiausių naujovių diegimo rinkose veiksmų, kuris iš tiesų skatina pramonę kurti ir plėtoti ekologiškus produktus ir paslaugas – visų pirma tuose sektoriuose, kuriuose viešieji pirkėjai sudaro didelę rinkos dalį (pvz., statybos, sveikatos paslaugų ar viešojo transporto).

Renkantis žaliuosius viešuosius pirkimus viešojo sektoriaus institucijoms taip pat gali būti suteikiama galimybė sutaupyti lėšų, ypač tuo atveju, kai atsižvelgiama į visas sutarties būvio ciklo sąnaudas, o ne tik į pirkimo kainą. Pvz., perkant mažai energijos naudojančius ar vandenį taupančius produktus galima labai sumažinti komunalinius mokesčius. Perkant produktus, kurių sudėtyje yra mažiau pavojingų cheminių medžiagų, galima sumažinti šių produktų šalinimo sąnaudas. ŽVP rengiančios institucijos bus tinkamiau pasirengusios prisitaikyti prie kintančių aplinkos apsaugos iššūkių ir politinių išmetamo CO₂ kiekio mažinimo, energijos naudojimo veiksmingumo didinimo ir kitų aplinkos apsaugos privalomųjų tikslų.

<Teksto lango pradžia>

ŽVP teikiama nauda

- Įgyvendindamas „EcoBuy“ programą Vienos miestas 2004–2007 m. sutaupė 44,4 mln. eurų ir neišmetė į aplinką 100 000 tonų CO₂⁵.
- Vien Nyderlanduose į aplinką nebūtų išmetami trys milijonai tonų CO₂, jeigu šios šalies visos viešojo sektoriaus institucijos taikytų nacionalinių tvarytų viešųjų pirkimų kriterijus, kurie aprėpia žaliuosius kriterijus. Viešasis sektorius sunaudotų 10 % mažiau energijos⁶.
- Jeigu visi informacinių technologijų viešieji pirkimai Europoje būtų vykdomi pagal Kopenhagos miesto tarybos ir Švedijos administracinės plėtros agentūros pavyzdį, būtų suvartojama maždaug 30 teravatvalandžių mažiau energijos – apytikriai tiek energijos pagamina keturi branduoliniai reaktoriai⁷.

⁵ Klimaschutzprogramm "ÖkoKauf Wien" spart CO₂ und Geld (Viena, 2008) galima rasti www.wien.gv.at/rk/msg/2008/0326/011.html.

⁶ De impact van het programma duurzaam inkopen anno 2011, žr. 4 psl. (Nyderlandų infrastruktūros ir aplinkos ministerija, 2011 m.).

⁷ Žalioji viešasis pirkimas viską keičia: Svarbiausi pavyzdžiai iš Šiaurės šalių (Šiaurės taryba, 2009 m.), 5 psl. <http://www.norden.org/da/publikationer/publikationer/2009-740>. Taikyti kriterijai susiję su energijos naudojimu, triukšmu, perdirbimu ir pavojingomis cheminėmis medžiagomis.

- Jungtinėje Karalystėje būtų galima sutaupyti 40,7 milijono svarų sterlingų (47,2 milijono eurų), jeigu visi centrinės valdžios padaliniai ir vykdomosios įstaigos taikytų vyriausybės nustatytus pirkimo standartus (ŽVP kriterijus); ši išvada pateikta atlikus sąnaudų efektyvumo analizę, kai buvo apskaičiuota poveikio pinigine verte⁸.
- Per metus CO₂ būtų išmetama 15 milijonų tonų mažiau, jeigu įsigyjant patalpų apšvietimo ir raštinės įrangą visa ES taikytų tuos pačius aplinkos apsaugos kriterijus, kuriuos taiko Turku miestas Suomijoje; tai suvartojamos energijos kiekį leistų sumažinti 50 %⁹.

<Teksto lango pabaiga>

Teisinė sistema

Viešųjų pirkimų teisinė sistema apibrėžta Sutartyje dėl Europos Sąjungos veikimo (toliau – Sutartis) ir ES viešųjų pirkimų direktyvose¹⁰ ir išaiškinta Europos Teisingumo Teismo. Tarptautiniu lygmeniu ES galioja Pasaulio prekybos organizacijos (PPO) bendrajame susitarime dėl viešųjų pirkimų nustatytos sąlygos.

Minėtoje teisinėje sistemoje yra nustatytos tam tikros taisyklės ir principai, kurių turi būti laikomasi sudarant viešųjų pirkimų sutartis. Šiame vadove paaiškinama, kad taikant minėtą teisinę sistemą aplinkos apsaugos tikslus galima įgyvendinti įvairiais būdais.

Sektoriaus teisės aktai

Sektoriumi taikomuose ES teisės aktuose taip pat nustatyti tam tikri privalomi įpareigojimai, taikomi viešajam prekių ir paslaugų pirkimui, pvz., nustatomi būtini energijos vartojimo standartai. Privalomi įpareigojimai šiuo metu taikomi šiuose sektoriuose:

- **biuro informacinių technologijų įrangos** – centrinės valdžios institucijų perkami informacinių technologijų produktai turi atitikti naujausius būtinus energijos vartojimo veiksmingumo reikalavimus, nustatytus ES „Energy Star“ reglamente (Reglamentas Nr. 106 dėl Bendrijos raštinės įrangos energijos vartojimo efektyvumo ženklinimo programos)¹¹;
- **kelių transporto priemonių** – vykdydamos viešuosius pirkimus visos organizacijos turi atsižvelgti į eksploatuojant transporto priemones sunaudojamą energiją ir jų daromą poveikį aplinkai. Nustatyta eksploatacinio laikotarpio sąnaudų bendroji apskaičiavimo metodika

⁸ 11 metų, grynąją dabartinę vertę geriausia vertinti pagal dokumentą *Vyriausybės persvarstytus baldų pirkimo standartai: poveikio vertinimas*, 23 psl. (Aplinkos apsaugos, maisto ir kaimo reikalų departamentas, 2010 m., <http://sd.defra.gov.uk/documents/20100607furniture-ia.pdf>
[Be kitos naudos \(pvz., išmetamų šiltnamio efektą sukeliančių dujų ir atliekų kiekio sumažinimo\) lėšos būtų sutaupomos atsiradus daugiau galimybių remontuoti, perdirbti ir naudoti medžiagas antriniam perdirbimui ir dažniau pakartotinai naudojant baldus.](#)

⁹ „Žalioji viešasis pirkimas viską keičia: Svarbiausi pavyzdžiai iš Šiaurės šalių“ (Šiaurės taryba, 2009 m.), 5 psl.

¹⁰ Direktyvos Nr. 2004/17/EB ir Nr. 2004/18/EB (viešųjų pirkimų direktyvos).

¹¹ Jis taikomas tiekimo sutartims, viršijančioms viešųjų pirkimo direktyvose nustatytas vertės ribas.

(Direktyva 2009/33/EB dėl skatinimo naudoti netaršias ir efektyviai energiją vartojančias kelių transporto priemones);

- **pastatų** – rengiant visus naujus statybos ir kapitalinės renovacijos projektus ne vėliau negu nuo 2013 m. bus privaloma taikyti būtinus energijos naudojimo veiksmingumo reikalavimus.¹² Nuo 2019 m. sausio 1 d. visi nauji pastatai, kuriuose įsikurs valstybės institucijos ir kurie joms priklausys, turi būti „beveik nulinės energijos pastatai“ (*Direktyva 2010/31/ES dėl pastatų energinio naudingumo (nauja redakcija)*).

Be to, tam tikros valstybės narės taiko konkrečias taisykles, pagal kurias nustatomi privalomi ŽVP standartai, taikytini tam tikruose sektoriuose ar tam tikroms sutartims. Nors šie įstatymai šiame vadove nėra nagrinėjami, viešųjų pirkimų vykdytojai turėtų užtikrinti, kad minėti standartai atitiktų naujausius nacionalinius reikalavimus.

ŽVP vykdančią ES politiką

Žalieji viešieji pirkimai yra pagrįsti kelių sričių ES politika ir strategija; taip siekiama pabrėžti jų galimybes skatinti tvaresnį gamtos išteklių naudojimą, užtikrinti elgsenos pokyčius, susijusius su tvariu vartojimu bei gamyba, ir skatinti naujovių diegimą. ES išmanaus, tvaraus ir integracinio augimo strategijoje *Europa 2020*¹³ pabrėžta, kad ŽVP yra viena iš priemonių tokiam augimui užtikrinti.

2008 m. Europos Komisija priėmė Komunikatą dėl ŽVP¹⁴, kuris yra Tvarios gamybos ir vartojimo veiksmų plano¹⁵ dalis ir kuriuo pradėtos taikyti tam tikros priemonės, skatinančios ŽVP diegimą visoje ES. Pagrindinės ypatybės apibūdintos kitame langelyje.

Išsamus ES politikos, strategijų ir teisės aktų, susijusių su ŽVP, sąrašas pateiktas priede.

<Teksto lango pradžia>

ES lygmens ŽVP išteklių¹⁶

- **ES ŽVP kriterijai**

Siekiant padėti perkančiosioms organizacijoms nustatyti žaliuosius produktus, paslaugas ir darbus ir vykdyti jų viešąjį pirkimą, parengti 18 produktų ir paslaugų grupių viešųjų pirkimų aplinkosauginiai kriterijai, kuriuos galima tiesiogiai įtraukti į konkurso dokumentus¹⁷.

Šie ES ŽVP kriterijai yra reguliariai persvarstomi ir atnaujinami siekiant atsižvelgti į naujausius mokslinius produktų duomenis, naujas technologijas, pokyčius rinkoje ir teisės aktų keitimą.

¹² Kapitalinė renovacija vykdoma, kai daugiau kaip 25 % pastato išorinio paviršiaus yra renovuojama arba kai renovacijos sąnaudos viršija daugiau negu 25 % pastato vertės, išskyrus žemės vertę (žr. Direktyvos 2 straipsnio 10 dalį). Laikydamosi bendros metodikos valstybės narės iki 2013 m. turi parengti būtinus energijos vartojimo efektyvumo veiksmingumo reikalavimus, taikomus skirtingų tipų pastatams ir pastatų elementams.

¹³ COM(2010) 2020; 2020 m. „Europa – Pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo strategija“.

¹⁴ COM(2008) 400. „Viešieji pirkimai geresnei aplinkai užtikrinti“.

¹⁵ COM(2008) 397 Komunikatas dėl tvaraus vartojimo bei gamybos ir tvarios pramonės politikos veiksmų plano.

¹⁶ Žr. ES ŽVP svetainę http://ec.europa.eu/environment/gpp/index_en.htm.

¹⁷ ES ŽVP kriterijai palaipsniui verčiami į visas oficialiąsias ES kalbas.

- **Pagalbos tarnyba**

Europos Komisija įsteigė Pagalbos tarnybą, kurios paskirtis – platinanti informaciją apie ŽVP ir teikti atsakymus į suinteresuotųjų šalių pateiktas užklaudas. Kontaktiniai duomenys pateikti ŽVP svetainėje <http://ec.europa.eu/environment/gpp/helpdesk.htm>.

- **Stebėsena**

Europos Komisija užsakė atlikti keletą tyrimų, kuriais siekiama stebėti, kaip įgyvendinamas ŽVP visais valdžios lygmenimis. Naujaisiuose 2009 m. paskelbtame tyrime nagrinėtas įgyvendinimas septyniose valstybėse: Austrijoje, Danijoje, Suomijoje, Vokietijoje, Nyderlanduose, Švedijoje ir Jungtinėje Karalystėje. Rezultatai pateikti ŽVP svetainėje: http://ec.europa.eu/environment/pops/index_en.htm. Kitas stebėjimą užtikrinantis tyrimas atliktas 2011 m.

- **Informacija**

ŽVP svetainėje pateikiama pagrindinė informacija apie praktinius ŽVP įgyvendinimo ir ŽVP politikos aspektus. Šioje svetainėje pateikiamos nuorodos į įvairius su aplinkos apsaugos klausimais susijusius šaltinius ir vietinio, nacionalinio bei tarptautinio lygmens ŽVP informacija. Tai naujienų pranešimai, kuriuose išdėstomos paskutinės ŽVP naujienos ir įvykiai, taip pat atsakymų į dažniausiai užduodamus klausimus sąrašas, praktiniai ŽVP pavyzdžiai, tyrimai, mokymo medžiaga ir šis vadovas. Visa tai galima atsisiųsti iš svetainės <http://ec.europa.eu/environment/gpp>.

<Teksto lango pabaiga>

Nacionalinio ir vietos lygmens veiksmai

Nacionaliniu lygmeniu dauguma ES valstybių narių jau yra paskelbusios nacionalinių veiksmų planus (toliau – NVP), kuriuose apibrėžti visi žaliųjų (ar tvariųjų) viešųjų pirkimų¹⁸ skatinimo veiksmai ir palaikymo priemonės. Dauguma valstybių narių yra iškėlusios su ŽVP susijusius tikslus, susijusius su bendru viešųjų pirkimų kiekiu arba atskirų produktų ar paslaugų grupių skaičiumi.

Tam tikros šalys ir regionai taip pat yra parengę ŽVP arba TVP kriterijų rinkinius, taikomus kai kuriems produktams ir paslaugų grupėms. Daugeliu atvejų šie kriterijai yra panašūs į ES ŽVP kriterijus ir yra pritaikyti atsižvelgiant į konkrečias juos rengusios institucijos aplinkybes ar prioritetus. Dauguma kriterijų rinkinių grindžiami būvio ciklo analizės duomenimis, jeigu jie turimi, ir ekologiniais ženklais bei įrodymais, kuriais minėtieji dalykai yra paremti¹⁹. ES ŽVP svetainėje pateiktos nuorodos į daugelį iš šių kriterijų rinkinių ir pridėdamas gaires.

Atskiros perkančiosios organizacijos vietos, regioniniu ir nacionaliniu lygmeniu taip pat yra parengusios žaliųjų ir tvariųjų viešųjų pirkimų tvarką. Tam tikrais atvejais atsižvelgiant į jų veiksmus parengti NVP, arba šiais veiksmais rėmėsi kitos valstybės narės. Ne vienas iš šių pavyzdžių aprašytas

¹⁸ http://ec.europa.eu/environment/gpp/action_plan_en.htm.

¹⁹ Žr. Evans, Ewing, Mouat ir Nuttall. „Nacionalinių ir tvariųjų viešųjų pirkimų kriterijų vertinimas ir lyginimas bei pagrindinės schemas“ (2010 m.), http://ec.europa.eu/environment/gpp/studies_en.htm.

šiam vadove ir daugiau gerosios patirties principų nuolat diegiama visoje ES. Šių pavyzdžių rinkinys pateiktas http://ec.europa.eu/environment/pops/index_en.htm.

Žalieji pirkimai: esminiai dalykai

Šiame vadove paaiškinama, *kaip* vykdyti žaliąjį pirkimą, ir apžvelgiamas kiekvienas viešojo pirkimo etapas. Pagrindiniai etapai išvardyti toliau ir pateikiamos nuorodos į vadovo skirsnius, kuriuose pateikta išsamesnė informacija.

- Susipažinkite su **ŽVP taikymo sritimi ir galima nauda**, taip pat su prieinamais šaltiniais ([Ivadas](#)).
- Įsipareigokite taikyti procesą ir užtikrinkite politinę paramą – parenkite **ŽVP politiką**, grindžiamą aiškiais **apibrėžtimis** ir **tikslais**, atitinkančiais jūsų organizacijos poreikius ([1 skyrius](#)).
- Nustatykite produkto ir paslaugų grupių, kurias nagrinėsite remdamiesi turimais **ŽVP kriterijais, ekologiniais ženklais** ir kitais šaltiniais, **prioritetus** ([1 skyrius](#)).
- Pateikite **informaciją, organizuokite mokymo, stebėjimo veiklą** ir **sukurkite tinklus**, kad galėtumėte pasiekti savo tikslus ([1 skyrius](#)).
- Išnagrinėkite, kaip žalieji reikalavimai paveiks **viešųjų pirkimų procesą** įsigyjant jūsų pasirinktas prekes ir paslaugas, ir kaip šiuos reikalavimus įgyvendinsite laikydamiesi **teisinių prievolių** ([2 skyrius](#)).
- **Bendraudami su tiekėjais** susižinokite, kokie produktai ir paslaugos teikiami rinkai, ir remdamiesi **būvio ciklo sąnaudų vertinimu** parenkite **VŽP verslo planą** ([2 skyrius](#)).
- Dalyvaudami konkurse sutarčių **dalyką** ir **technines specifikacijas** apibrėžkite taip, kad būtų atsižvelgiama į poveikį aplinkai visą prekių, paslaugų ar darbų, kuriuos perkate, būvio ciklą ([3 skyrius](#)).
- Jeigu reikia, atrankos kriterijus taikykite remdamiesi **techniniu gebėjimu apsaugoti aplinką ar aplinkos apsaugos vadybos priemonėmis** ir atmeskite **viešojo konkurso dalyvius, šiurkščiai pažeidusius** aplinkosaugos reikalavimus ([4 skyrius](#)).
- Nustatykite **viešojo pirkimo sutarčių sudarymo kriterijus**, kuriais konkurso dalyviai būtų skatinami užtikrinti net aukštesnius aplinkosauginio veiksmingumo lygius negu esate nustatę, ir juos taikykite skaidriai. Lygindami pasiūlymus įvertinkite **būvio ciklo sąnaudas** ([5 skyrius](#)).
- Apibrėžkite **sutarties vykdymo straipsnius**, kuriuose nustatomi tiekėjų ar paslaugų teikėjų prisiimami aplinkos apsaugos įsipareigojimai ir numatomos atitinkamos **priemonės**, jeigu

nesilaikoma šių straipsnių nuostatų. Užtikrinkite, kad būtų nustatyta šių įsipareigojimų vykdymo **stebėjimo** sistema ([6 skyrius](#)).

- Nustatykite specialius ŽVP metodus, taikytinus konkursus organizuojant tuose sektoriuose, kuriuose daromas didelis poveikis, pvz., **statybos, viešojo maitinimo, elektros energijos ir medienos** ([7 skyrius](#)).

1 skyrius. ŽVP įgyvendinimas

Įgyvendinant ŽVP pirmiausiai būtinas tam tikras planavimas: apibrėžti ŽVP taikymo mastą jūsų organizacijoje, pasirinkti jūsų veiklos prioritetus ir tikslus, organizuoti būtiną darbuotojų mokymą bei veiklos stebėjimą. Visi šie išvardyti elementai gali būti ŽVP politikos dalis.

Šiame skyriuje pateiktas gaires taiko bet kuri įgyvendinti ŽVP siekianti viešojo sektoriaus institucija.

1.1 ŽVP politika

Daugelis Europos viešojo sektoriaus institucijų nusprendė sukurti ŽVP politiką arba įsipareigojimus vykdyti ŽVP įtraukė į kitų sričių politiką. Vykdamas ŽVP organizacijos skyriai ir darbuotojai privalo veiksmingai bendradarbiauti. Be to, aukšto lygio parama apskritai laikoma svarbiu veiksmu, nuo kurio priklauso ŽVP sėkmė.

Kad ši politika būtų kuo veiksmingesnė, ją formuojant turėtų būti aiškiai apibrėžiama:

- tikslai, pirmenybiniai sektoriai ir trukmės laikotarpiai (žr. 1.2 skirsnį);
- viešųjų pirkimų, kuriems galioja ši politika, taikymo sritis (t. y. ar ji taikoma visai institucijai ar tik tam tikriems jos skyriams?. Kuriems produktams ir paslaugų grupėms ji taikoma?);
- administracijos bendrosios pareigos užtikrinant politikos vykdymą;
- sistema, leidžianti tinkamai stebėti veiklos vykdymą (žr. 1.5 skirsnį).

ŽVP politika turėtų būti derinama su bet kokia jau vykdoma politika bei įgyvendinamomis strategijomis ir tobulinama tariantis su pagrindinėmis suinteresuotomis šalimis, pvz., vidaus naudotojais, tiekėjais ir administracija.

Pradėjus įgyvendinti politiką turėtų būti parengiamas tam tikras veiklos planas, kuriame iškeliamos konkrečios užduotys, apibrėžiama atsakomybė ir nustatomi terminai. Parengtas įgyvendinimo planas turėtų būti kuo plačiau paskelbiamas, ypač tiems darbuotojams, kurie glaudžiausiai susiję su jo vykdymu.

<Teksto lango pradžia>

Įsipareigojimo vykdyti ŽVP taikymas Kipre

Strovolos savivaldybė – antra didžiausia Kipro savivaldybė – 2008 m. parengė ŽVP veiksmų planą ir vadovą. Pirmiausiai apie ŽVP informuoti savivaldybės darbuotojai ir išskelti tikslai. Miesto nepriklausomiems patarėjams viešųjų pirkimų dokumentų ir vertinimo klausimais buvo nusiųstas raštas, kuriuo jie buvo informuoti apie sutarčių techninių sąlygų pakeitimus. Be kita ko, iki tol pagal planą atlikti tokie veiksmai: įsigyta valdymo sistema siekiant sumažinti miesto parko apšvietimo intensyvumą ir miesto mero sprendimu nuspręsta sumažinti sunaudojamo popieriaus kiekį (kvietimai į renginius dabar siunčiami elektroniniais laiškais).

<Teksto lango pabaiga>

1.1.1 Darbo grupės sukūrimas

Daugelyje institucijų atsakomybė už pirkimą yra paskirstyta įvairiems administracijos darbuotojams. Iš skirtingų skyrių atstovų sudarytos darbo grupės įsteigimas padėtų įgyvendinti įpareigojimus visoje organizacijoje ir atsižvelgti į visus poreikius rengiant ŽVP politiką, nustatant prioritetus, iškeliant tikslus ir vertinant mokymo reikmes. Ko gero, turėtų būti įtraukiami finansų, aplinkos bei viešųjų pirkimų skyrių darbuotojai ir tam tikrų padalinių, pvz., statybos, energijos arba informacinių technologijų, specialistai.

1.2 ŽVP prioritetų nustatymas ir tikslų išškėlimas

ŽVP į viešųjų pirkimų sistemą paprastai įtraukiami palaipsniui. Vienas iš taikytinų principų – pasirinkti nedidelę produktų grupę ir paslaugų grupes, kurioms iš pradžių būtų skiriamas pagrindinis dėmesys. Bandomoji veikla tam tikruose sektoriuose, kurių subjektai ypač pageidauja dalyvauti, gali padėti įrodyti įgyvendinimo sėkmingumą ir užsitikrinti platesnę paramą.

1.2.1 Kaip nustatyti prioritetus

Nustatant produktų, paslaugų ir darbų sektorius, kuriems teiktina pirmenybė, iš pradžių reikėtų atsižvelgti į tris pagrindinius veiksnius²⁰:

- **Poveikis aplinkai.** Rinkdamiesi šiuos produktus (pvz., transporto priemonių parko transporto priemonėms) ar paslaugas (pvz., valymo paslaugas) pirmenybę teikite tiems produktams ar paslaugoms, kurios per savo būvio ciklą daro didelį poveikį aplinkai.
- **Poveikis biudžetui.** Daugiausiai pastangų skirkite toms sritims, kuriose institucija išleidžia daugiausiai lėšų sumas.
- **Galima įtaka rinkai.** Rinkitės tas sritis, kuriose galima padaryti didžiausią poveikį rinkai. Tokią įtaką gali lemti sutarties mastas ar matomumas arba vertė, kurią tiekėjai suteikia viešojo sektoriaus klientams.

Galiausiai prieš pasirinkdami sektorius taip pat turėtumėte atsižvelgti į kelis kitus veiksnius:

²⁰ Šiuos veiksnius yra aptarusi Europos Komisija ir dauguma ES valstybių narių, kai rengdamos ŽVP kriterijus rinkosi produktų ir paslaugų grupes.

- **Politiniai prioritetai.** Ar yra kokių nors konkrečių vietinių aplinkos apsaugos prioritetų (pvz., miesto oro kokybė, energijos ir (arba) vandens naudojimas ar atliekų tvarkymas, prisitaikymas prie klimato kaitos), kuriuos norėtume įtraukti?
- **Galimybė rinkoje naudotis pasirinkimais, kurioms teiktina pirmenybė dėl aplinkos apsaugos motyvų.** Rinkos tyrimas gali būti naudingas siekiant nustatyti, ar rinkoje esamą pasirinkčių, kurias diegiant įmanoma sumažinti poveikį aplinkai.
- **Su sąnaudomis susiję aspektai.** Ar žaliosios pasirinktys nesusijusios su sąnaudomis ir ar joms reikės skirti biudžeto lėšų? Vertinant sąnaudas turėtų būti atsižvelgiama į visas būvio ciklo sąnaudas: pirkimo kainą, naudojimo sąnaudas (pvz., suvartojamą energijos ir vandens kiekį, techninę priežiūrą) ir šalinimo išlaidas (žr. 5.3 skirsnį).
- **Apibrėžtų kriterijų prieinamumas.** Daugumos produktų ir paslaugų grupių žaliojo pirkimo kriterijai jau yra nustatyti ir juos galima tiesiogiai įtraukti į jūsų pasiūlymą; šiuo atveju nebūtina atlikti didelės apimties aplinkosauginio veiksmingumo charakteristikų mokslinius tyrimus ir rinkos tyrimą. ES ŽVP kriterijai taikomi 18 produktų bei paslaugų grupių; pateikiama pagrindinė ir išsami kriterijų versijos (žr. 1.4.1 skirsnį). Daugumoje ES šalių taip pat parengti nacionaliniai arba regioniniai kriterijai.
- **Viešumas.** Ar jūsų ŽVP veikla tinkamai pateikiama visuomenei, rinkai, kitoms perkančiosioms organizacijoms ir jūsų darbuotojams? Ar jie supras, kad stengiatės pagerinti aplinkosauginį veiksmingumą? Aukšto lygio keitimai, pvz., institucijos naudojamų transporto priemonių ar ekologiško maisto pateikimas valgykloje, gali padėti informuoti apie jūsų ŽVP politiką ir pagerinti jūsų organizacijos įvaizdį.
- **Praktiniai tikslai.** Ar yra sudarytos kokios nors svarbios atnaujinimo sutartys ir ar taikomos tam tikrų produktų ir (arba) paslaugų grupių ilgalaikės sutartys? Koks įgyvendinimo laikotarpis ir kokiais finansiniais ištekliais galima naudotis? Ar jau atliktas kokių nors konkrečių produktų ir (arba) paslaugų grupių poveikio aplinkai vertinimas?

1.2.2 ŽVP tikslų nustatymas

Siekiant įvertinti pažangą, paskelbti organizacijoje apie savo ketinimus ir informuoti visuomenę, būtini aiškūs tikslai.

Tikslai gali būti tokie:

- Bendrieji viešųjų pirkimų tikslai, pvz., 75 % viešųjų pirkimų (pagal vertę ir pasiūlymų skaičių) iki 2015 m. turėtų būti taikomi ŽVP kriterijai. Nacionaliniu, regioniniu ir vietos lygmenimis galėtų būti keliami skirtingi tikslai.
- Konkretūs su produktu ir (arba) paslauga susiję tikslai, pvz., mokyklų valgyklose pateikiamų patiekalų 50 % iki 2013 m. turėtų būti paruošti iš ekologiškų maisto produktų arba visoms valymo paslaugoms naudojami produktai iki 2015 m. turėtų atitikti ES ekologinio ženklo aplinkos apsaugos standartus.

- Veiklos tikslai, pvz., visi viešuosius pirkimus vykdantys darbuotojai iki 2012 m. bus supažindinti su ŽVP metodika arba institucijos intranete visiems darbuotojams bus prieinamos ŽVP gairės.

Apibrėžiant viešųjų pirkimų tikslus svarbu parengti aiškią tinkamą apibrėžtį, ką reikėtų laikyti žaliaisiais viešaisiais pirkimais. Su daugeliu tikslų, kuriuos nacionaliniu lygmeniu nustato valstybės narės, susiję konkurso pasiūlymai laikomi žaliaisiais, jeigu į juos įtraukiami nacionaliniai ar ES ŽVP kriterijai.

<Teksto lango pradžia>

Flandrijos vyriausybė siekia užtikrinti tvariusius viešuosius pirkimus

Belgijoje Flandrijos regiono vyriausybė išskėlė tikslą, kad iki 2020 m. 100% jos viešųjų pirkimų atitiktų apibrėžtus tvariųjų viešųjų pirkimų kriterijus. Šio tikslo bus siekiama įgyvendinant 2009-2011, 2012-2014, 2015-2017 ir 2018-2020 m. veiksmų planus. Kiekvieną veiksmų planą sudarys gairės, kriterijai ir stebėjimo mechanizmai, kad visi valdžios padaliniai būtų pasirengę siekti šio tikslo.

<Teksto lango pabaiga>

1.3 Mokymas ir gairių nustatymas

Siekiant sėkmingai įgyvendinti ŽVP, darbuotojai privalo būti įgiję atitinkamų praktinės veiklos įgūdžių, žinių ir jiems turi būti užtikrinta prieiga prie informacijos. Pvz., gali būti reikalingi mokymai ir konsultacijos, susiję su tuo:

- kaip aplinkosauginės nuostatas įtraukti į konkurso procedūrą (žr. 2–7 skyrius);
- kur ieškoti pagalbos rengiant aplinkosaugos kriterijus (žr. 1.4 skirsnį ir 3 skyrių);
- kaip įvertinti ir patikrinti konkurso dalyvių pateiktus aplinkosauginius pranešimus (žr. 3.6 ir 5.2 skirsnius);
- kaip įvertinti konkurso dokumentuose nurodytas būvio ciklo sąnaudas (žr. 5.3 skirsnį).

Šiame vadove pateikiama minėtų temų santrauka ir nurodomi išsamios informacijos šaltiniai bei gairės, jeigu jos parengtos. Tačiau jos negali atstoti visapusiško ŽVP mokymo.

Kai kurios ES valstybės ir regionai yra parengę ŽVP mokymo programas kaip atskirus ar su bendresnio pobūdžio viešųjų pirkimų mokymu susietus mokymo kursus.

<Teksto lango pradžia>

Pajėgumų plėtra šiaurės rytų Anglijoje

Jungtinės Karalystės šiaurės rytų tobulinimo ir veiksmingumo partnerystės organizacija perkančiosioms organizacijoms, kitiems atitinkamiems pareigūnams (įskaitant vyresniusius

pareigūnus) ir išrinktiems šiaurės rytų regiono vietinių valdžios institucijų politikams surengė susietus tvariųjų viešųjų pirkimų mokymo kursus. Pagrindiniai kursai yra naujas nacionalinis Jungtinės Karalystės tvariųjų viešųjų pirkimų mokymo modulis, kuris išbandytas regione; nuo tada juos išklausė daugiau negu šimtas regionų darbuotojų. Be to, buvo organizuoti susiję pusdienio kursai atrinktiems nariams bei instruktoriams ir siauresnės apimties specialūs medienos ir medžių viešųjų pirkimų, būvio ciklo sąnaudų apskaičiavimo ir išmetamo anglies dioksido kiekio apskaičiavimo kursai.

<Teksto lango pabaiga>

Kai kurios viešojo sektoriaus institucijos taip pat parengė gaires, kaip ŽVP turėtų būti įgyvendinami institucijai vykdant viešųjų pirkimų veiklą. Į šias gaires, pvz., gali būti įtraukti specialūs ŽVP kriterijai, taikytini tam tikroms produktų ir paslaugų grupėms.

ŽVP svetainėse nacionaliniu lygiu dažnai pateikiami vadovai bei priemonės ir tam tikrais atvejais yra įkurtos nacionalinės ŽVP pagalbos tarnybos. Europos Komisija 2008 m. parengė gaires, į kurias įtraukti ŽVP veiksmų plano rengimo moduliai, teisinė ŽVP sistema ir praktinės įgyvendinimo priemonės. 2010 m. Komisija taip pat įsteigė pagalbos tarnybą ir parengė medžiagą, pagal kurią rengiami viešųjų pirkimų vykdytojai mokymai ŽVP klausimais.

<Teksto lango pradžia>

Rumunijoje rengiami viešųjų pirkimų vykdytojų mokymai ŽVP klausimais

Rumunijos aplinkos ir miškų ministerija 2009 m. pradėjo įgyvendinti ŽVP mokymo programą. Įgyvendinant šią mokymo programą siekta skleisti žinias apie ŽVP naudą aplinkai, mokyti centrinės viešosios administracijos pareigūnus, kurie vėliau galėtų organizuoti mokymą kitose institucijose, ir skleisti kitas ŽVP priemones, metodus ir gerą patirtį. Įgyvendinus mokymo programą buvo parengta ataskaita apie žaliuosius kriterijus, įtraukiamus į konkurso dokumentus, centrinėje viešojoje administracijoje sukurtas viešųjų pirkimų vykdytojų, pagrindinį dėmesį sutelkusių į ŽVP, tinklas, taip pat sudarytas ŽVP instruktorių vadovas ir parengti 49 asmenys, galintys mokyti kitus pareigūnus.

<Teksto lango pabaiga>

1.4 ŽVP kriterijų šaltiniai

Sąvoka „ŽVP kriterijai“ aprėpia ne tik pasirinkimo ir sutarčių sudarymo kriterijus, bet ir specifikacijas ir sutarties vykdymo straipsnius, kurie gali padėti užtikrinti, kad jūsų sutartis taptų žaliaja sutartimi. ŽVP kriterijų šaltinių nustatymas yra svarbus ŽVP įgyvendinimo etapas.

1.4.1 ES ŽVP kriterijai

Jau minėta įvade, kad ES yra parengusi tam tikrų produktų ir paslaugų grupių ŽVP kriterijus, kurie reguliariai persvarstomi ir atnaujinami. Šie kriterijai turi būti įtraukiami į konkurso dokumentus ir jie

aprėpia informaciją apie tikrinimo metodus. Šie kriterijai palaipsniui verčiami į visas oficialiąsias ES kalbas.

Šiuo metu produktų ir paslaugų grupės, kurioms taikomi minėti kriterijai, yra tokios²¹:

- kopijavimo ir grafinio popieriaus,
- valymo produktų ir paslaugų,
- biuro informacinių technologijų įrangos,
- statybos,
- transporto,
- baldų,
- elektros energijos,
- maisto ir viešojo maitinimo paslaugų,
- tekstilės gaminių,
- sodininkystės produktų ir paslaugų,
- langų, įstiklintų durų ir stoglangių,
- šiluminio izoliavimo,
- kietosios grindų dangos,
- sienų plokščių,
- bendros šilumos ir elektros energijos gamybos,
- kelių tiesimo ir kelių eismo ženklų,
- gatvių apšvietimo ir kelių eismo signalų,
- mobiliųjų telefonų.

ŽVP kriterijai grindžiami duomenimis, surinktais iš duomenų bazės, šiuo metu taikomais ekologinio ženklo kriterijais ir informacija, surinkta iš pramonės suinteresuotųjų šalių, pilietinės visuomenės atstovų ir valstybių narių. Sudarant duomenų bazę remiamasi turima mokslinė informacija ir duomenimis, atsižvelgiama į būvio ciklo metodą ir pasitelkiamos suinteresuotosios šalys, kurios susitinka aptarti iškilusius klausimus ir parengti bendrą sutarimą.

ES ŽVP kriterijai apima kiekvieno aprėpiamo sektoriaus du lygmenis.

- **Pagrindiniai kriterijai** yra tokie kriterijai, kuriuos gali taikyti perkančiosios organizacijos visose valstybėse narėse ir kurie susiję su svarbiausiais poveikio aplinkai tipais. Pasirinkus šiuos kriterijus papildomo tikrinimo darbo ir papildomų išlaidų susidaro nedaug.
- **Išsamius kriterijus** renkasi tie, kas ketina pirkti geriausius rinkoje esančius aplinkos apsaugos produktus. Naudojant šiuos kriterijus gali tekti atlikti papildomą tikrinimo darbą arba šiek tiek padidėtų išlaidos, palyginti su kitais tą pačią funkciją atliekančiais produktais.

Visus ES ŽVP kriterijus ir pagrindinius informacinius techninius pranešimus, kuriais nustatomi pagrindiniai poveikio aplinkai tipai, į kuriuos atsižvelgiama rengiant šiuos kriterijus, galima atsisiųsti iš VŽP svetainės (<http://ec.europa.eu/environment/gpp>). VŽP pagalbos tarnyba padeda aiškintis kriterijus ir juos taikyti.

²¹ 2011 m. turi būti paskelbti vidaus apšvietimo įrangai ir sugeriamajam popieriui taikomi kriterijai. Be to, taip pat rengiami vandenį naudojančiams gaminiams, vizualizavimo įrangai, šildymo sistemoms, įstaigų pastatams ir elektrinei medicinos įrangai taikomi kriterijai, kuriuos numatoma priimti 2012 m.

1.4.2 Kiti kriterijų šaltiniai

Be ES ŽVP kriterijų, tam tikros tarptautinės, nacionalinės ir regionų institucijos yra parengusios kriterijų rinkinius, kurie taikomi įvairioms produktų ir paslaugų grupėms. Kriterijai pritaikomi naudojant skirtingus procesus, tačiau dauguma procesų yra panašūs į tuos, kurie naudojami ES ŽVP sistemoje. ES ŽVP svetainėje pateiktos nuorodos į kai kuriuos pagrindinius kriterijų rinkinius.

1.4.3 Ekologiniai ženklai

Su ekologiniu ženklu siejami aplinkos apsaugos reikalavimai, kuriuos produktai ar paslaugos turi atitikti, kad jiems būtų galima suteikti tokį ženklą. Pagal vieną iš šių reikalavimų produktą turi sertifikuoti trečioji šalis (t. y. ne pats gamintojas ar paslaugos teikėjas). Vykdamt viešuosius pirkimus ekologinius ženklus galima naudoti įvairiais būdais, tačiau neleidžiama reikalauti, kad produktams ar paslaugoms būtų suteikiamas konkretus ekologinis ženklas.

Atitinkamuose vadovo skirsniuose aptariama, kaip ekologinius ženklus konkrečiai reikėtų naudoti nustatant specifikacijas²², tikrinant atitiktį techniniams reikalavimams²³ ir skiriant taškus už aplinkos apsaugos charakteristikas²⁴.

Toliau aprašyti skirtingi naudojamų tipų ekologiniai ženklai.

Kelių sektorių ženklai, su keletu kriterijų susieti ženklai. Toks ekologinis ženklas yra bendriausios rūšies ženklas, kuris dažniausiai taikomas vykdant ŽVP. Su keliais kriterijais susieti ženklai yra grindžiami moksline informacija apie produkto ar paslaugos poveikį aplinkai per jo būvio ciklą, poveikiu, kuris daromas kasant žaliavas, gaminant ir platinant, per naudojimo etapą ir atliekant galutinį šalinimą. Šie ženklai naudojami su tam tikru skaičiumi atitikties ir (arba) neatitikties kriterijų, pagal kuriuos nustatomas atitinkamo ženklo standartas. Kiekvienai atitinkamai produktų ar paslaugų grupei nustatomi skirtingi kriterijų rinkiniai. Šio tipo ženklu priskiriamas **ES ekologinis ženklas** (gėlytė)²⁵, „Nordic Swan“²⁶, „Blue Angel“²⁷.

<Teksto lango pradžia>

ES ekologinis ženklas

ES ekologinis ženklas pradėtas taikyti 1992 m. siekiant paskatinti verslą rinkai teikti mažesnį poveikį aplinkai darančius produktus ir paslaugas. Produktai ir paslaugos, kurioms suteikiamas ekologinis ženklas, pažymimi gėlytės simboliu; pagal jį vartotojai, įskaitant viešojo sektoriaus ir privačius pirkėjus, gali nesunkiai atpažinti tokius produktus ir paslaugas. Šiandien ES ekologiniu ženklu žymimi 28 produktai ir paslaugos, įskaitant popierių, tekstilės gaminius, valymo produktus, tepimo medžiagas, įrenginius, namų ūkio ir sodo produktus bei turistų apgyvendinimo paslaugas. Į šį sąrašą nuolat įtraukiamos įvairios produktų ir paslaugų grupės.

<Teksto lango pabaiga>

²² (3.5 skirsnis).

²³ (3.6 skirsnis).

²⁴ (5.2.3 skirsnis).

²⁵ Išsami informacija pateikta <http://ec.europa.eu/environment/ecolabel>.

²⁶ Išsami informacija pateikta <http://www.svanen.se/en>.

²⁷ Išsami informacija pateikta <http://www.blauer-engel.de/en>.

1.4.4 Kiti ženklai

Vienkartiniai ženklai. Jie grindžiami vienu ar daugiau atitikties ir (arba) neatitikties kriterijų, susijusių su konkrečiu klausimu, pvz., energijos naudojimo veiksmingumu. Jeigu produktas atitinka šiuos kriterijus, tada jį galima ženklinti ženklu. Šio tipo ženklu laikytinas **ES Ekologinis ženklas** (maisto produktų) ar „**Energy Star**“ ženklas, kuriuo žymima raštinės įranga.

Konkretūs sektoriaus ženklai. Konkrečiais sektoriaus ženklais laikomos miškininkystės sertifikavimo sistemos, kurias taiko organizacijos, pvz., **MPT** (Miškų priežiūros taryba)²⁸ arba **PSSP** (Miškų sertifikavimo schemų pripažinimo programa)²⁹.

Klasifikuojami produkto ženklai. Naudojant šiuos ženklus produktai ar paslaugos klasifikuojami pagal tam tikrą jų aplinkosauginio veiksmingumo aspektą; šiuo atveju netaikomi atitikties ir (arba) neatitikties kriterijai. Šiems ženkams priskiriamas **ES energijos ženklas**, kurį taikant energiją naudojančius produktus klasifikuojami pagal šių produktų energijos naudojimo veiksmingumą (A++++ žymimi veiksmingiausi, o G – mažiausiai veiksmingi produktai)³⁰.

Kriterijai, kuriais grindžiami visi minėti ženklai, yra viešai prieinami.

1.5 ŽVP stebėjimas ir vertinimas

Norint įvertinti, kaip sekėsi siekti tikslų, būtina veiksminga stebėsenos sistema. Taikant šią sistemą turėtų būti registruojama, į kuriuos pasiūlymus ir (arba) sudarytas sutartis įtraukti ŽVP kriterijai. Geriausiai būtų, kad jūsų taikomoje stebėsenos sistemoje taip pat būtų kaupiama informacija apie priimtų pirkimo sprendimų poveikį aplinkai.

Kelios ES valstybės narės įdiegė ar šiuo metu diegia sistemas, kurias taikant būtų stebimas nacionalinių ŽVP įdiegimas ir būtų galima nustatyti specialias procedūras, naudotinas renkant informaciją.

Rekomenduojama ne tik stebėti pažangą taikant kiekybinius metodus, bet ir reguliariai atlikti kokybinį ŽVP veiklą vertinimą, kai pagrindinis dėmesys skiriamas iškilusioms kliūtims, taisomiesiems veiksams, tolesniam būtinam gerinimui ir būsimų tikslų įvertinimui.

<Teksto lango pradžia>

Žaliųjų išlaidų stebėseną Londone

Londono ugniagesių rinktinė įdiegė žaliesiems produktams skiriamų lėšų išsamią stebėsenos sistemą. Tarnybos elektroninių pirkimo užsakymų valdymo sistemoje kaupiami duomenys apie užsakomų produktų, kurie laikomi žaliaisiais, kieki. Didesnės sutartys, kurioms ta sistema netaikoma, stebimos atskirai. Apibrėždama produktą kaip žaliajį ar jį priskirdama žaliesiems produktams, tarnyba daugiausiai taiko ES ŽVP kriterijus, Jungtinės Karalystės vyriausybės nustatytus pirkimo standartus ir kitus ekologinio ženklo kriterijus. Žaliosios išlaidos skaičiuojamos atsižvelgiant į bendrąsias išlaidas ir kiekvieną metų ketvirtį pateikiama

²⁸ Išsami informacija pateikta <http://www.fsc.org>.

²⁹ Išsami informacija pateikta <http://www.pefc.org>.

³⁰ Išsami informacija pateikta http://ec.europa.eu/energy/efficiency/labelling/energy_labelling_en.htm.

ataskaita organizacijos valdymo tarybai, kuri iškelia siektinus tikslus. 2006–2007 m. išlaidos žaliams produktams nuo 215 000 svarų (250 000 EUR) padidėjo iki 5 158 000 svarų (6 02000 EUR) 2010–2011 m.

<Teksto lango pabaiga>

<Teksto lango pradžia>

Slovakija vertina ŽVP tikslų įgyvendinimo pažangą

Aplinkos ministerija ir Slovakijos aplinkos apsaugos agentūra pagal parengtą ŽVP nacionalinį veiksmų planą yra atsakingos už pažangos stebėjimą. Siekiant šio tikslo parengtas klausimynas ir rezultatai įvertinami kasmet. Naudojant klausimyną iš Slovakijos perkančiųjų institucijų renkama ši informacija:

- bendras sudarytų sutarčių skaičius ir jų vertė;
- žaliųjų sutarčių skaičius ir jų vertė („žalioji“, reiškia, atitinkanti pagrindinius ES ŽVP kriterijus);
- konkretūs taikyti aplinkos apsaugos kriterijai (pvz., ekologinio ženklo kriterijai, aplinkos apsaugos vadybos sistemos, ES energijos ženklas).

2010 m. dažniausiai taikyti reikalavimai, susiję su atliekų tvarkymu, perdirbtomis medžiagomis, sunaudojamos energijos kiekio mažinimu, triukšmo mažinimu ir mažesniu pavojingų cheminių medžiagų lygiu.

<Teksto lango pabaiga>

1.6 Tinklų kūrimas

Daugelis įgyvendinant ŽVP išskylančių klausimų yra bendri visoms viešojo sektoriaus institucijoms, todėl tikslinga kurti tinklą ir bendradarbiauti su kitomis institucijomis. Dalijantis informacija, pvz., apie aplinkos apsaugos kriterijus, taikomus organizuojant konkursą, arba apie rinkai pateiktus žaliuosius produktus, galima sutaupyti laiko ir apsieiti mažesnėmis pastangomis.

Sukurti keli nacionalinio arba regiono lygmens tinklai, kuriuose pagrindinis dėmesys skiriamas žaliams ir tvariesiems viešiesiems pirkimams. Pvz., Nyderlanduose sukurtas PIANO (www.piano.nl) tinklas perkančiosioms organizacijoms suteikia galimybę keistis specialiomis žiniomis; tam pačiam tikslui pritaikytas Prancūzijos regiono tinklas „Greater West“ (www.reseaugrandouest.fr). Europos lygmeniu „Procura+ Campaign“ siekia užtikrinti galimybę dalytis ŽVP patirtimi su užsienio šalimis ir padeda pavieniams dalyviams, dalyvaujantiems vietos įgyvendinimo veikloje (www.procuraplus.org).

Išsami informacija apie nacionalinius ir tarptautinius ŽVP ir (arba) TVP pateikiama ŽVP svetainėje.

2 skyrius. Viešųjų pirkimų procesas

Santrauka

- Viešieji pirkėjai privalo kuo veiksmingiau panaudoti lėšas ir sąžiningai vykdyti viešųjų pirkimų procedūras. Siekiant kuo veiksmingiau panaudoti lėšas gali būti atsižvelgiama į aplinkosaugines nuostatas. Laikytis sąžiningumo principo – tai užtikrinti vienodas galimybes ir skaidrumą.
- Labai svarbus yra parengiamasis etapas. Jeigu siekiama aplinkos apsaugos tikslų, prieš skelbiant konkursą būtina atlikti išsamų tyrimą ir viską rūpestingai suplanuoti.
- Iš anksto rinkoje paskelbę apie savo planus, tiekėjams suteikiate galimybę pasiruošti. Bendraudamos su rinkos dalyviais perkančiosios organizacijos sužino apie galimus pakaitinius sprendimus.
- Būvio ciklo sąnaudų vertinimas, bendri viešieji pirkimai, bendrieji susitarimai ar sutartis dėl energijos vartojimo efektyvumo gali būti naudingi, jeigu būtų siekiama įrodyti, kad naudojant ŽVP būtų sutaupyta lėšų arba sukurtos palankesnės investavimo sąlygos.

2.1. Įvadas

Siekiant užtikrinti, kad būtų visapusiškai išnaudojamos ŽVP teikiamos galimybės, būtina žinoti, kaip organizuoti viešųjų pirkimų procedūras. Jeigu ŽVP politika nebūtų įgyvendinama atsakingai, jos įgyvendinimas galėtų sutrikdyti iškilus reikalui spręsti praktinius klausimus, pvz., kurią procedūrą naudoti, kokius kriterijus taikyti ir kaip tinkamai įvertinti ir patikrinti teiginius apie aplinkos apsaugą.

2.2. Pagrindiniai viešųjų pirkimų principai

Vykdamas viešuosius pirkimus siekiama pasiūlą derinti su paklausa, kad būtų tiekiamos prekės, teikiamos paslaugos ir atliekami darbai, už kurių vykdymą yra atsakingas viešasis sektorius. Taikomi du pagrindiniai principai:

- tinkamiausias kainos ir kokybės santykis,
- sąžininga veikla.

Tinkamiausias kainos ir kokybės santykis

Vykdydamos viešuosius pirkimus perkančiosios organizacijos privalo užtikrinti tinkamiausią mokesčių mokėtojų pinigų ir kokybės santykį. Siekiant užtikrinti tinkamiausią kainos ir kokybės santykį, ne visada reikia rinktis pigiausią pasiūlymą. Kitaip tariant, ekonomiškai veiksmingomis priemonėmis

privalu užtikrinti jūsų nustatytus reikalavimus (įskaitant aplinkosauginius reikalavimus) atitinkantį sprendimą. Nustatant tinkamiausią vertę apskaičiuojama ne tik prekių ir paslaugų kaina, tačiau atsižvelgiama ir į kokybę, veiksmingumą ir atitiktį paskirčiai. Aplinkos apsauga gali būti tik vienas iš tokių veiksnių, todėl sudarant sutartį jis gali būti laikomas lygiaverčiu kitiems veiksniams.

Sąžininga veikla

Sąžininga veikla siejama su vidaus rinkos principų taikymu; ši rinka yra pagrindas, į kurį atsižvelgiant parengtos viešųjų pirkimų direktyvos ir šiomis direktyvomis pagrįsti nacionaliniai teisės aktai. Svarbiausi yra šie dalykai:

- **Nediskriminavimas** – perkančiosios organizacijos veiklos vykdytojams iš visų ES valstybių ir lygiavertes teises turinčių šalių turi suteikti vienodas teises sudaryti sutartį³¹.
- **Vienodas vertinimas** – panašios situacijos neturi būti vertinamos skirtingai, o nepanašios situacijos neturi būti vertinamos vienodai, nebent toks vertinimas pagrįstas objektyviais veiksniais. Pvz., visiems konkurso dalyviams turi būti nustatomas tas pats galutinis terminas ir kiekvienam dalyviui suteikiama vienoda informacija, tačiau vertinant sąnaudas skirtingas kainas pasiūliusiems konkurso dalyviams turėtų būti skiriamas nevienodas taškų skaičius.
- **Skaidrumas** – apie galimybę dalyvauti konkurse turi būti pakankamai plačiai skelbiama, antraip nebūtų užtikrinta konkurencija. Sprendimo dėl viešųjų pirkimų priėmimo procesas taip pat turi būti skaidrus, nes tik taip galima išvengti pavojaus, kad perkančioji institucija pasirinks savo favoritą arba savivaliaus. Perkančiosios institucijos yra įpareigosotos konkurso nelaimėjusiems dalyviams nurodyti priežastis, dėl kurių jų pasiūlymai atmesti³².
- **Proporcingumas** – vykdant viešųjų pirkimų procesą priimtos priemonės turėtų būti suderinamos su siekiamais tikslais ir neturėtų apimti nieko, kas nėra būtina siekiant šių tikslų.

2.3. Procedūros pasirinkimas

Svarbiausias bet kokio viešojo pirkimo procedūros etapas yra pasirengimo etapas. Rinkdamiesi procedūrą turėtumėte apsispręsti, kuriuose etapuose galėsite taikyti aplinkos apsaugos kriterijus ar nuostatas.

Pavyzdžiui:

- pagal **atvirą procedūrą** kiekvienas veiklos vykdytojas gali pateikti pasiūlymą. Visų konkurso dalyvių, kurie patenkino jūsų nustatytas atitikties ir (arba) neatitikties sąlygas, pasiūlymai turi būti išnagrinėti. Tokiu būdu galėtumėte rinktis iš didžiausio ekologiškų sprendimų skaičiaus, nors šiuo atveju negalėtumėte pasirinkti, kurį konkurso dalyvį kviečiate dalyvauti konkurse atsižvelgdami į jų techninius aplinkosauginius gebėjimus. Tokios procedūros pranašumas – jį taikydami sugaištumėte mažiau laiko;
- pagal **ribotą procedūrą** išankstiniame etape galite įvertinti techninius aplinkosauginius gebėjimus ir apriboti veiklos vykdytojų, kurie kviečiami teikti paraiškas, skaičių. Teikti pasiūlymus turi būti pakviesti ne mažiau negu penki dalyviai, jeigu užsiregistruoja

³¹ Įpareigojimas taikomas veiklos vykdytojams iš kitų šalių; šiems vykdytojams taikoma PPO sutartis dėl viešųjų pirkimų. Šalių sąrašas pateiktas http://www.wto.org/english/tratop_e/gproc_e/memobs_e.htm.

³² Direktyvos 2004/18/EB 41 straipsnio 2 dalis.

pakankamai tinkamų dalyvių³³. Pasirinkus šią keli etapų procedūrą jums būtų lengviau apibrėžti tinkamą aplinkosauginį veiksmingumą jūsų nustatytose specifikacijose, sutarties sudarymo kriterijuose ir sutarties vykdymo straipsniuose. Tačiau apribojus konkurso dalyvių skaičių gali nutikti taip, kad nepasinaudosite didelį aplinkosauginį veiksmingumą užtikrinančiais pasiūlymais;

- viešojo sektoriaus institucijoms derėtis ar taikyti konkurencinio dialogo procedūrą leidžiama tik susiklosčius ypatingoms aplinkybėms³⁴. Pasirinkus šias procedūras ŽVP atžvilgiu galima užsitikrinti tam tikrą pranašumą, nes šiuo atveju galima pasinaudoti lankstumu, kuris neįmanomas pasirinkus atvirą ar uždarą konkursą. Pasirinkus šiuos konkursus galima geriau suprasti, kokį poveikį aplinkosauginiai reikalavimai daro kainai ir tą poveikį kontroliuoti. Tačiau, norint pasiekti geriausių rezultatų, taikant abi procedūras būtina tikro lygio kompetencija ir patirtis bendraujant su tiekėjais.

Konkurencinis dialogas gali būti visų pirma pasirenkamas vykdant ypač sudėtingus viešuosius pirkimus (pvz., kai perkančioji organizacija pati nėra pajėgi apibrėžti techninių priemonių, reikalingų jos poreikiams pateikti). Šiuo atveju pasirinktiems dalyviams suteikiama galimybė pateikti sprendimus, kuriuos kituose etapuose galima iš naujo apibrėžti ir taip pasirinkti ekonominiu atžvilgiu naudingiausią pasiūlymą³⁵.

<Teksto lango pradžia>

Socialinis būstas. Suomijos pasyviojo namo standarto reikalavimų laikymasis

„VASO“ yra ne pelno bendrovė, kelių savivaldybių vardu pietvakarinėje Suomijos dalyje vykdanči viešuosius socialinio būsto pirkimus. Vykdydama viešuosius pirkimus, kad pagal pasyviojo namo standartą būtų atliekami 37 butų statybos Nantalyje darbai, 2010 m. ši bendrovė pradėjo konkurencinio dialogo procedūrą. Vykdam šį dialogą su pasirinktais konkuruojančiais veiklos vykdytojais palaipsniui pavyko įtraukti kai kuriuos aplinkos apsaugos ir naudotojo reikalavimus.

<Teksto lango pabaiga>

Pasirinkus kiekvieną iš minėtų procedūrų, žaliąsias nuostatas galima taikyti keliuose etapuose:

- nustatant dalyką ir technines specifikacijas,
- pasirinkimo kriterijuose (t. y. netvirtinimo kriterijai, finansinis pajėgumas ir techninio gebėjimo kriterijai),
- sutarties sudarymo kriterijuose,
- sutarties vykdymo straipsniuose.

Likusiuose šio vadovo skyriuose aprašoma po vieną etapą, kiekviename skirsnyje nurodoma, kaip atsižvelgiama į aplinkos apsaugą, ir pateikiama praktinių pavyzdžių bei rekomendacijų.

³³ Direktyvos 2004/18/EB 44 straipsnio 3 dalis.

³⁴ Sąlygos, kurioms susiklosčius leidžiama rinktis šias procedūras, aprašytos Direktyvos 2004/18/EB 21, 29, 30 ir 31 straipsniuose. Direktyvoje 2004/17/EB apibrėžti perkantieji subjektai apskritai gali rinktis šias procedūras.

³⁵ Žr. Direktyvos 2004/18/EB 29 straipsnį. Išsamios konkurencinio dialogo procedūros gairės ir informacija pateikta Europos Komisijos parengtame paaiškinime, http://ec.europa.eu/internal_market/publicprocurement/docs/explan-notes/classic-dir-dialogue_en.pdf.

2.4 Rinkos tyrimas

Apsisprendžiant, kurią procedūrą pasirinkti ir kaip į pirmiau minėtus skirsnius įtraukti aplinkosauginius kriterijus, pravartu bent iš dalies susipažinti su rinka, pvz., žaliųjų pasirinkčių teikimu rinkai, sąnaudomis ir galimomis praktinėmis šių pasirinkčių taikymo pasekmėmis.

Tam tikros svarbiausios informacijos galima susirasti atlikus paprastą rinkos tyrimą naudojantis internetu³⁶. Prieš skelbdami konkursą ir norėdami susidaryti išsamesnį rinkos vaizdą, galite bendrauti ir su galimais tiekėjais. Šie veiksmai gali būti ypač tikslingi tuo atveju, kai siekiate taikyti plataus masto aplinkosauginius reikalavimus, arba svarstote galimybę taikyti inovacinius sprendimus, kurie yra gana nauji rinkoje.

Viešojo pirkimo direktyvos konkrečiai numatytas techninis dialogas su tiekėjais, siekiant gauti patarimų, kurie gali būti naudojami rengiant konkurso dokumentus³⁷. Toks procesas turi būti vykdomas skaidriai ir nediskriminuojant. Dialogo rezultatai (t. y. galutiniai konkurso dokumentai) nei vienam iš konkurse dalyvaujančių tiekėjų gali nesuteikti nepelnyto pranašumo.

<Teksto lango pradžia>

Dialogas su baldų tiekėjais Baskų krašte

2006 m. IHOBE (Baskų krašto aplinkos apsaugos vadybos institucija) su baldų tiekėjų grupe pradėjo atvirą dialogą, siekdama padėti parengti aplinkosauginius kriterijus ir užtikrinti, kad rinka būtų pasirengusi būsimiems konkursams. IHOBE dabar reguliariai rengia tiekėjams skirtus seminarus, kuriuose pateikiami ir su suinteresuotais tiekėjais aptariami būsimuosiuose konkursuose taikytini kriterijai.

<Teksto lango pabaiga>

Rekomenduojama dar gerokai iki konkursų, į kuriuos įtraukiami aplinkosauginiai kriterijai, pradžios rinkoje paskelbti apie šiuos konkursus. Šiais veiksmais tiekėjams suteiksite pakankamai laiko pasirengti jūsų reikalavimų atitikčiai. Vienas iš būdų tai padaryti – paskelbti išankstinį informacinį pranešimą (IIP). Be to, taip pat galite svarstyti galimybę informaciją paskelbti savo svetainėje arba surengti suinteresuotųjų tiekėjų informavimo dieną.

<Teksto lango pradžia>

Ikiprekybiniai viešieji pirkimai – naujovių pirkimas

Jeigu rinkai nėra pateiktas jūsų reikalavimus atitinkantis sprendimas, taip pat galite svarstyti, ar nereikėtų tiesiogiai taikant viešojo pirkimo procedūrą įsigyti mokslinių tyrimų ir plėtros paslaugų, kurie padėtų pasirinkti tinkamiausią sprendimą. Ikiprekybiniai viešieji pirkimai (IVP) yra metodas, kurį perkančiosios organizacijos gali rinktis ketindamos viešojo pirkimo būdu įsigyti mokslinių tyrimų ir plėtros paslaugų, jeigu laikomasi Direktyvos 2004/18/EB 16

³⁶ Nagrinėdamas Halės miesto bylą Teisingumo Teismas nurodė, kad „veiksmams, kurie yra paprasčiausias preliminarus rinkos tyrimas, yra tik parengiamojo pobūdžio ir atspindi vidinius perkančiosios organizacijos svarstymus dėl viešojo pirkimo sutarties sudarymo“ negali būti taikoma teisminė kontrolė.

³⁷ Direktyvos 2004/18/EB 8 konstatuojamoji dalis.

straipsnio f dalyje nustatytų sąlygų³⁸. Pasirinkę šį metodą galite palaipsniui išsirinkti geriausius galimus sprendimus ir šiuo tikslu iš kelių bendrovių užsisakyti ekonominio pagrįstumo tyrimą, projektą ir prototipą. Tada parengtas (-i) sprendimas (-ai) turi būti vykdomas (-i) skelbiant įprastą viešąjį pirkimą.

<Teksto lango pabaiga>

2.5 ŽVP verslo plano rengimas

Taikant ŽVP galima rinktis kelias viešųjų pirkimų priemones, kurios, kaip pripažįstama, didina finansinį veiksmingumą ir todėl gali būti naudingos rengiant verslo planą, kai ketinama taikyti griežtesnius aplinkosauginius reikalavimus.

Šiems metodams priskiriama:

- **Būvio ciklo sąnaudos (BCS).** Viešųjų pirkimų sprendimai dažnai priimami atsižvelgus į pirkimo kainą. Tačiau daugelio produktų ir darbų sąnaudos, kurių susidaro naudojant ir šalinant, taip pat gali būti gana didelės, pvz., tokiose srityse kaip sunaudojama energija, techninė priežiūra, pavojingų medžiagų šalinimas. Todėl priimant sprendimus dėl viešųjų pirkimų ekonominiu atžvilgiu būtina atsižvelgti į būvio ciklo sąnaudas. Pirkimo kaina gali būti mokama ir energijos ir techninės priežiūros sąnaudos apmokamos skirtingų tos pačios institucijos skyrių, todėl diegiant BCS metodą, naudojamą vykdant viešųjų pirkimų konkursą, ko gero, teks bendradarbiauti kelioms institucijoms. Išsami informacija apie BCS pateikta ES ŽVP svetainės 5 skyriuje (<http://ec.europa.eu/environment/gpp/lcc.htm>).

<Teksto lango pradžia>

Kad būtų išvengta ekologinio manipuliavimo

Kas kartą vis daugiau bendrovių skelbiasi, esą jos yra žaliosios ar tvarios, tačiau ne visada gali pateikti tai pagrindžiančių įrodymų. Pvz., tiekėjai gali nurodyti perdėtą energijos naudojimo veiksmingumą arba norėdami įrodyti, kad yra ekologiški, visą dėmesį gali skirti veiksniams, sukeliantiems palyginti nedidelį poveikį aplinkai. Todėl svarbu, kad:

- prieš skelbdami konkursą susipažintumėte su poveikiu aplinkai, kurį padarytų jūsų numatomas pirkimas;
- jūsų techninės specifikacijos būtų grindžiamos produkto poveikio aplinkai per visą jo būvio ciklą įvertinimu (pvz., atsižvelgiant į ekologinį ženklą);
- tiekėjo paprašytumėte pateikti jo nurodyto aplinkosauginio veiksmingumo įrodymus (žr. 3.6 skirsnį).

<Teksto lango pabaiga>

³⁸ Išsami informacija apie ikiprekybinius viešuosius pirkimus pateikta dokumente COM(2007) 799 „Ikiprekybiniai viešieji pirkimai. Naujovių skatinimas siekiant užtikrinti ilgalaikes kokybiškas viešąsias paslaugas Europoje“.

- **Bendri viešieji pirkimai.** Bendras viešasis pirkimas – kelių viešojo sektoriaus institucijų viešųjų pirkimų veiklos derinimas siekiant taupyti lėšas ir tuo tikslu organizuojant didmeninį pirkimą, mažinant administravimo sąnaudas bei sujungiant aplinkos apsaugos, technines žinias ir rinkos išmanymą. Įgyvendinant ŽVP šio tipo viešieji pirkimai gali būti ypač naudingi, jeigu galima apriboti aplinkos apsaugos kompetenciją ir žaliųjų produktų bei paslaugų rinkos išmanymą. Bendrų viešųjų pirkimų procedūrą gali taikyti, pvz., svarbiausia perkančioji institucija regiono ar nacionaliniu lygmeniu, kad viešasis pirkimas būtų vykdomas viešojo sektoriaus institucijų vardu.

<Teksto lango pradžia>

Nyderlandų savivaldybės kartu skelbia valymo paslaugų konkursus

2009 m. devynios Nyderlandų Gooi en Vechtstreeko regiono savivaldybės nusprendė susivienyti ir kartu atnaujinti savivaldybės pastatų valymo paslaugų sutartis. Į konkursą buvo įtraukti šie aplinkosauginiai kriterijai: didžiausias tam tikrų cheminių medžiagų kiekis valymo produktuose, pagaminamų atliekų kiekio sumažinimas ir mikropluošto technologijų naudojimas vykdamas kai kurias valymo programos dalis.

<Teksto lango pabaiga>

<Teksto lango pradžia>

Centralizuotų viešųjų pirkimų Vengrijoje ekologiškumo didinimas

Vengrijos viešųjų pirkimų ir tiekimų generalinis direktoratas yra atsakingas už sutarčių, kurias naudoja apie 1 000 viešojo sektoriaus institucijų visoje šalyje, sudarymą. 2010–2011 m. vykdyta 12 konkursų, į kuriuos buvo įtraukti žalieji kriterijai; bendra sutarčių vertė 90 milijardų Vengrijos forintų (338,6 milijonai eurų). Taikyti kriterijai yra susiję su, pvz., asmeninių kompiuterių sunaudojamu didžiausiu energijos kiekiu ir su kriterijų, kuriais grindžiamos popieriaus produktų žaliojo sertifikavimo schemas (pvz., FSC, ECF ir ekologiniai ženklai), laikymusi.

<Teksto lango pabaiga>

- **Sutartis dėl energijos vartojimo efektyvumo.** Sutartis dėl energijos vartojimo efektyvumo yra pastato savininko ar jo nuomotojo (įskaitant viešojo sektoriaus institucijas) ir energinių paslaugų bendrovės (EPB) sutartis pagerinti energijos naudojimo pastate veiksmingumą. Investavimo išlaidas paprastai apmoka EPB ar trečioji šalis, pvz., bankas, todėl viešojo sektoriaus institucija neprašo finansinės sąmatos. EPB gauna išmoką, kuri dažniausiai būna susiejama su sutaupomu energijos kiekiu. Pasibaigus nustatytam sutartiniam laikotarpiui lėšos, sutaupytos pastate įdiegus energijos naudojimo veiksmingumą užtikrinančias priemones, grąžinamos viešojo sektoriaus institucijai. Sutartis dėl energijos vartojimo

efektyvumo dažnai sudaroma pastatų grupės atžvilgiu, siekiant dar labiau padidinti galimų investuotojų susidomėjimą sutartimis.

<Teksto lango pradžia>

Štirijoje sudaromos bendrosios energijos vartojimo efektyvumo sutartys

Grupė Štirijos (Austrija) vietos institucijų 2001 m. nustatė iš viso 21 pastatą, kuriuose buvo galima sumažinti sunaudojamą energijos kiekį ir dėl kurių reikėtų sudaryti bendrąją sutartį energijos vartojimo efektyvumui užtikrinti. Pastatai konkurso dalyviams pasiūlyti pastatus suskirsčius dviem grupėmis.

Su pasirinktu paslaugos teikėju buvo sudaryta sutartis sutaupyti nuo 15 iki 44 % energijos; sutartis sudaryta 12 metų laikotarpiui.

Kartu vykdant veiklą pavyko pašalinti su mažesniais ir mažiau energijos naudojančiais pastatais susijusių kliūčių, nes energijos tiekimo paslaugas teikiančios bendrovės sudaryti energijos vartojimo efektyvumo sutarties tokių pastatų atžvilgiu nepageidauja, todėl didesnį darbą turi atlikti pati bendruomenė.

<Teksto lango pabaiga>

2.6 Sutartis ar bendrasis susitarimas?

Vienas iš būdų didinti su ŽVP susijusių konkursų veiksmingumą – sudaryti bendrąsias sutartis.

Bendrąsias sutartis galima sudaryti su vienu ar daugiau veiklos vykdytoju, kad daug sutarčių būtų įmanoma sudaryti nekartoiant viso viešojo pirkimo proceso³⁹.

<Teksto lango pradžia>

Prancūzijos ekologiškesnės informacinių technologijų įrangos įsigyjimo sistema

2008 m. Diunkerko miesto bendruomenė šiaurės Prancūzijoje sukūrė viešųjų pirkimų sistemą, taikomą įsigyti stalinius kompiuterius, nešiojamuosius kompiuterius, darbo stotis ir monitorius. Galimybė naudotis šia sistema buvo suteikiama atsižvelgiant į ekonominiu atžvilgiu naudingiausias konkurso pasiūlymus. Sudarant atskiras sutartis naudoti kriterijai taikomi energijos naudojimo veiksmingumui, ekologiniam projektavimui (siekiant sumažinti būvio ciklo pabaigos poveikį ir palengvinti antrinį perdirbimą), pavojingų cheminių medžiagų kiekio mažinimui ir panaudotos įrangos šalinimui. Sistemą taip pat galima naudoti perkant naudojamos įrangos modernizavimo priemones, kad pagerėtų jos veiksmingumas.

<Teksto lango pabaiga>

<Teksto lango pradžia>

Sudarytos bendrosios sutartys padeda taupyti išteklius Portugalijoje

³⁹ Direktyvos 2004/18/EB 32 straipsnis ir Direktyvos 2004/17/EB 14 straipsnis.

Portugalijos nacionalinė viešųjų pirkimų agentūra (ANCP) sudaro nacionalines bendrąsias sutartis ir jas vykdo; jos sudaromos įsigyjant įvairius produktus ir paslaugas, įskaitant popieriaus tiekimą, raštinės reikmenis, transporto priemones, statybos ir valymo paslaugas. Šiuo metu į aštuonias iš šių bendrųjų sutarčių yra įtraukti žalieji kriterijai; pagal šias sutartis su minėtais kriterijais 2010 m. ANCP vykdė 50 % viešųjų pirkimų. Nacionaliniu lygmeniu suvienijus reikalavimus sutaupyta daug lėšų (maždaug 168 milijonai eurų 2010 m.) ir suteikta galimybė įtraukti plataus masto žaliuosius kriterijus. Pvz., 2011 m. sudarant bendrąją sutartį tiekti popierių ir raštinės reikmenis buvo atsižvelgiama į perdirbto pluošto, kuris naudotas gaminant produktus, procentinę dalį ir tą pluošto, gauto iš tvariai tvarkomų miškų, procentinę dalį. Bendrosios sutartys sudarytos su trisdešimt bendrovių; šių sutarčių vertė per metus sudaro maždaug 30 milijonų eurų.

<Teksto lango pabaiga>

3 skyrius. Sutarties reikalavimų apibrėžimas

Santrauka

- Apibrėždamas sutarties dalyką perkančiosios organizacijos nevaržomos gali rinktis, ką jos nori įsigyti vykdydamos viešuosius pirkimus. Todėl jos gali taikyti įvairiausias aplinkosaugines nuostatas, jeigu taip neiškreipiama rinka, t. y. neribojamas pateikimas į rinką ar netrukdoma patekti į rinką.
- Išsamus poreikių tyrimas, kuriam pasitelkiamos atitinkamos suinteresuotosios šalys, padės jums apibrėžti galimybes didinti sutarties ekologiškumą ir išvengti nereikalingo pirkimo.
- Jeigu reikia, galima nustatyti aplinkosauginio veiksmingumo lygius ir konkrečias medžiagas bei gamybos metodus.
- Jei konkurso dalyviams būtų suteikta galimybė pateikti pasiūlymo variantus, būtų lengviau nustatyti ekonominiu atžvilgiu naudingiausią pasiūlymą, kurį pasirinkus taip pat būtų užtikrinamas didžiausias aplinkosauginis veiksmingumas.
- Techniniai standartai, ekologiniai ženklai ir ES bei nacionaliniai ŽVP kriterijų rinkiniai yra vertingi informacijos šaltiniai rengiant specifikacijas, ir juos galima tiesiogiai įtraukti į konkurso dokumentus. Tačiau neleidžiama reikalauti, kad konkurso dalyviai būtų registruojami naudojant konkretų ekologinį ženklą.

3.1. Dalyko apibrėžimas

Sutarties dalykas yra produktas, paslauga ar darbas, kurį ketinate užsisakyti vykdydami viešąjį pirkimą. Užbaigus šį apibrėžimo procesą paprastai pateikiamas produkto, paslaugos ar darbo aprašas, tačiau aprašas gali būti paruošiamas kaip funkcijomis ar veiklos parametrais pagrįsta apibrėžtis (žr. 3.2.3 skirsnį).

3.1.1. Teisė rinktis

Apskritai galite laisvai apibrėžti sutarties dalyką – svarbu, kad jis atitiktų jūsų poreikius. Viešųjų pirkimų teisės aktuose pagrindinis dėmesys skiriamas ne tam, ką perkančiosios organizacijos perka, o visų pirma rūpinamasi, kaip jos perka. Todėl viešųjų pirkimų direktyvose sutarties dalykas nėra kaip nors ribojamas.

Tačiau laisvė apibrėžti sutartį yra ribojama. Tam tikrais atvejais, jeigu pasirenkamas konkretus produktas, paslauga ar darbas, gali būti iškraipomos vienodos sąlygos bendrovėms dalyvauti vykdant viešuosius pirkimus visoje ES. Todėl turi būti nustatomos tam tikros apsaugos priemonės.

Šios apsaugos priemonės visų pirma grindžiamos tuo, kad Sutarties nuostatos dėl nediskriminavimo, laisvės teikti paslaugas ir laisvo prekių judėjimo taikomos visais atvejais, todėl jos galioja ir viešųjų pirkimų sutartims, nesiekiančioms direktyvose nustatytų verčių ribų, arba tam tikriems sutarčių, kurioms nėra neabejotinai taikomos šios direktyvos⁴⁰, aspektams.

Kitais atvejais, turite užtikrinti, kad jūsų parengta sutarties apibrėžtis neužkirstų kelio konkurse dalyvauti kitiems veiklos vykdytojams iš ES ar iš lygiavertės teisės turinčių šalių⁴¹. Taikant antrąją apsaugos priemonę nustatoma, kad techninės specifikacijos parengtos taip, kad jomis nebūtų galima diskriminuoti. Išsamios šio įpareigojimo vykdymo gairės, kai taikomos aplinkosauginės specifikacijos, yra pateiktos toliau 3.2 skirsnyje.

3.1.2. Jūsų tikrųjų poreikių vertinimas

Labai svarbus etapas prieš pradėdant viešųjų pirkimų procesą – įvertinti jūsų tikruosius poreikius atsižvelgiant į galimą sutarties vykdymo poveikį aplinkai. Tinkamai pasikonsultavus su vidaus ar galutiniais naudotojais gali paaiškėti, kad įmanoma lengvai taikyti mažus kiekius ar glaudžiau su aplinka susijusias aplinkosaugines nuostatas. Tam tikrais atvejais geriausia apskritai nieko nepirkti.

Susitarus dėl poreikių masto, perkančiosioms organizacijoms tolesniais viešųjų pirkimų proceso etapais gali būti lengviau priimti sprendimus, kuriuose atsižvelgiama į aplinkos apsaugos aspektus. Pvz., gali būti gerokai lengviau įdiegti kompiuterinę (t. y. elektroninę) sąskaitų išrašymo sistemą, jeigu šiam pasiūlymui pritaria didžioji organizacijos dalis ir atliekami būtini administraciniai pakeitimai. Taip pat iš anksto susitarus dėl priimtinos temperatūros pastato patalpose į modifikavimo ar įrenginių valdymo sutartį būtų įtraukiami parametrai, į kuriuos atsižvelgiant būtų įgyvendinami griežtesni energijos naudojimo standartai.

Kadangi poreikių vertinimas paprastai atliekamas viešųjų pirkimų proceso pradžioje, galite neturėti visos informacijos, būtinos nustatyti galimą poveikį aplinkai vykdant sutartį. Norint suprasti konkretaus produkto ar paslaugos poveikį aplinkai per būvio ciklą, dažnai atitinkamus ŽVP kriterijus verta nagrinėti viename iš pirmųjų etapų (žr. 3.5 skirsnį). Sudarant kitas sutartis rinkos tyrimas, atliktas prieš viešųjų pirkimų proceso pradžią, gali būti naudingas nustatant galimus sprendimus, kuriais būtų siekiama mažinti vykdant viešuosius pirkimus įsigyjamų prekių ar paslaugų poveikį aplinkai. Juos tada galima palyginti su jūsų nustatytais poreikiais.

3.1.3 Pagrindinio poveikio aplinkai nustatymas

Įgyvendinant kiekvieną pavienę sutartį būtų daromas vis kitoks poveikis aplinkai, į kurį būtina atsižvelgti. Tačiau tiekimo, paslaugų ir darbų sutartys apskritai šiek tiek skiriasi.

- Tiekimo sutartys:

⁴⁰ Išsami informacija apie taikomas taisykles ir principus pateikta Komisijos aiškinamajame komunikate „Dėl Bendrijos teisės, taikomos sudarant sutartis, kurioms netaikomos arba tik iš dalies taikomos viešųjų pirkimų direktyvos“ (2006/C 179/02).

⁴¹ Pvz., veiklos vykdytojai iš tų šalių, kurioms taikoma PPO Sutartis dėl viešųjų pirkimų. Šalių sąrašas pateiktas šiuo adresu http://www.wto.org/english/tratop_e/gproc_e/memobs_e.htm.

- medžiagų, naudojamų produktui gaminti, poveikis aplinkai ir gamybos procesų poveikis;
 - žaliavų iš atsinaujinančių išteklių naudojimas gaminant produktą;
 - produktui eksploatuoti būtinas energijos ir vandens kiekis;
 - produkto atsparumas ir (arba) eksploatacijos trukmė;
 - galimybės produktą naudoti antriniam perdirbimui ir (arba) naudoti pakartotinai pasibaigus jo eksploatavimo trukmei;
 - produkto pakuotė ir jos gabenimas.
- Paslaugų sutartys:
 - sutartį vykdysiančių darbuotojų techninė kompetencija ir kvalifikacija sutartį vykdyti atsižvelgiant į aplinkosauginius reikalavimus;
 - teikiant paslaugą naudojami produktai ir (arba) medžiagos;
 - taikomos vadybos procedūros siekiant sumažinti paslaugos poveikį aplinkai;
 - teikiant paslaugą naudojamas energijos bei vandens kiekis ir susidarantis atliekų kiekis.
- Darbų sutartys:
 - be visų minėtų nuostatų, vykdant darbų sutartis gali būti daromas didelis poveikis aplinkai, pvz., naudojant žemę ar planuojant transporto priemonių eismą;
 - įgyvendinant tam tikrus projektus gali tekti atlikti oficialų poveikio aplinkai vertinimą, o jo rezultatai turėtų būti pateikiami vykdant viešąjį pirkimą.
 - specialios gairės, taikomos sudarant sutartis dėl pastatų, pateiktos 7 skyriuje.

<Teksto lango pradžia>

Saulės energijos galimybių Lenkijoje vertinimas

Čenstochova yra vienoje iš intensyviausiai saulės apšviečiamų Lenkijos vietovių – metinė vidutinė saulės spinduliuotės vertė yra 1,025 kWh/m². Siekiant patenkinti vietos ligoninės poreikius, buvo pradėtas saulės energijos kolektorių ir perkaitintuvų (saulės energiją vandeniui šildyti naudojančių įrenginių) sumontavimo viešųjų pirkimų procesas. Sumontavus sistemą ligoninė per metus vidutiniškai sutaupo po 254 000 zlotų (63 500 EUR) lėšų, kurias išleisdavo energijos išlaidoms apmokėti.

<Teksto lango pabaiga>

3.1.4 Sutarties žaliosios antraštės pasirinkimas

Taip konkurso dalyviai greičiau supranta, ko yra pageidaujama, be to, perduodama žinia, kad produkto ar paslaugos aplinkosauginis veiksmingumas bus svarbi sutarties dalis.

<Teksto lango pradžia>

Žalioji antraštė Bremene (Vokietija)

2010 m. Bremeno nekilnojamojo turto bendrovė paskelbė konkursą „Bendroji sutartis įsigyti aplinkosaugos reikalavimus atitinkančią įstaigos įrangą“. Kaip konkurso kriterijai buvo įtrauktos aplinkosaugos vadybos priemonės ir atitiktis ekologinio ženklo kriterijams, pvz., nustatytiems „Energy Star“ reglamente ir ženkle „Blue Angel“. Su sutartimi galėjo susipažinti visi Bremeno miesto valdžios padaliniai ir agentūros. Iš žaliosios antraštės iš pat pradžių buvo galima suprasti, kad miestas pirmenybę teikia aplinkos apsaugos klausimams.

<Teksto lango pabaiga>

Pasirinkus aplinkosauginę antraštę informuojami ne tik galimi tiekėjai, bet ir vietos bendruomenės ir kitos perkančiosios organizacijos.

Įvertinę savo tikruosius poreikius, atlikę būtiną rinkos analizę ir pasirinkę norimą savo sutarties pavadinimą, esate pasirengę išsamiai išdėstyti savo reikalavimus.

3.2. Aplinkosauginės techninės specifikacijos

3.2.1. Techninės specifikacijos

Apibrėžtą sutarties dalyką turite išreikšti pateikdami kiekybines technines specifikacijas, kurios įtraukiamos į pranešimą apie sutartį ar konkurso dokumentus. Kitaip tariant, eskizą turite paversti paveikslu. Naudojant technines specifikacijas užtikrinamos dvi funkcijos:

- sutartis rinkai pateikiama taip, kad bendrovės gali apsispręsti, ar ši sutartis joms rūpi. Šitaip jie padeda nustatyti konkurencijos lygį;
- pateikiami kiekybiniai reikalavimai, pagal kuriuos galima įvertinti pasiūlymus. Laikoma, kad tai būtinieji atitikties kriterijai. Jeigu jie nėra aiškiai išdėstyti ar nėra teisingi, tada, be jokios abejonės, dalis pasiūlymų bus laikomi netinkamais. Techninių specifikacijų neatitinkantys pasiūlymai turi būti atmetami.

Techninės specifikacijos turi būti susijusios su perkamo darbo, tiekiamo dalyko ar paslaugos charakteristikomis, o ne su veiklos vykdytojo bendraisiais pajėgumais ar jo ypatybėmis⁴². Taip pat labai svarbu, kad tokios specifikacijos būtų aiškios, kad visi veiklos vykdytojai jas suprastų vienodai ir

⁴² Direktyvos 2004/18/EB VI priedas ir Direktyvos 2004/17/EB XXI priedas. Žr. taip pat Bylą C-532/06 „Emm. G. Lianakis AG v Dimos Alexandroupolis“, 25-32 punktai.

kad vertindami pasiūlymus sugebėtumėte patikrinti atitiktį (žr. 3.6 skirsnį). Laikantis skaidrumo įpareigojimo techninės specifikacijos turi būti aiškiai nurodomos konkurso dokumentuose⁴³.

Techninės specifikacijos gali būti rengiamos remiantis Europos, tarptautiniais ar nacionaliniais standartais ir (arba) naudojantis juose nustatytais eksploatacinėmis charakteristikomis ar funkcijomis⁴⁴. Jos taip pat gali būti grindžiamos atitinkamais techniniais reikalavimais, apibrėžtais ekologiniuose ženkluose⁴⁵. Pagal viešųjų pirkimų direktyvas technines specifikacijas galite nustatyti naudodamiesi medžiagos, produkto, tiekimo ar paslaugos aplinkosauginio veiksmingumo lygiais⁴⁶. Pvz., galite reikalauti, kad kompiuteris per valandą sunaudotų ne daugiau energijos nei nustatyta arba kad transporto priemonė išmestų ne daugiau teršalų nei nustatyta. Taip pat galite nurodyti gamybos procesus ar metodus, kuriuos naudojant gaminamos prekės, teikiamos paslaugos ar atliekami darbai – tokia galimybė aptarta 3.3 skirsnyje.

<Teksto lango pradžia>

Estijos ministerija valymo paslaugoms taiko žaliąsias technines specifikacijas

Estijos aplinkos ministerija 2010 m. paskelbė konkursą pirkti valymo paslaugas, įskaitant tų paslaugų technines specifikacijas:

- valymo paslaugos turi būti teikiamos pagal ISO 14001 ar lygiavertį standartą;
- visi plastiko maišai turi būti biologiškai skaidūs;
- atliekos turi būti rūšiuojamos (pakuotė, organinės atliekos ir t. t.);
- tualetinis popierius ir rankšluosčiai turi būti pagaminti iš perdirbtojo popieriaus.

Palyginti su ankstesne sutartimi, kurią vykdant taikyti tos pačios techninės specifikacijos, paslaugos kaina sumažėjo beveik 10 %.

<Teksto lango pabaiga>

3.2.2. Aplinkosauginiai techniniai standartai

Projektuojant produktus ir procesus iš esmės remiamasi standartais; į daugumą standartų įtraukiamos aplinkosauginės charakteristikos, pvz., naudojamas energijos kiekis ar atliekų tvarkymo procedūros. Į savo technines specifikacijas galite tiesiogiai įtraukti nuorodas į aplinkosauginius techninius standartus, nes taip galėsite aiškiai apibrėžti sutarties dalyką. Viešųjų pirkimų direktyvose remiamasi Europos ar nacionaliniais standartais, kurie yra viena iš priemonių, naudojamų apibrėžiant specifikacijas⁴⁷. Darant nuorodą į standartą, turi būti vartojami žodžiai „arba lygiavertis“⁴⁸. Šie žodžiai

⁴³ Žr. Bylos 225/98 „Komisija prieš Prancūziją“, 81–83 punktus, kuriuose techninės specifikacijos, apibrėžtos remiantis vien Prancūzijos teisės aktuose nustatytu klasifikavimu, buvo paskelbtos kaip netiesiogiai diskriminuojančios.

⁴⁴ Direktyvos 2004/18/EB 23 straipsnis ir Direktyvos 2004/17/EB 34 straipsnis.

⁴⁵ Direktyvos 2004/18/EB 29 konstatuojamoji dalis ir Direktyvos 2004/17/EB 42 konstatuojamoji dalis.

⁴⁶ Direktyvos 2004/18 VI priedas ir Direktyvos 2004/17/EB XXI priedas.

⁴⁷ Direktyvos 2004/18/EB 23 straipsnio 3 dalies a punktas ir Direktyvos 2004/17/EB 34 straipsnio 3 dalies a punktas.

reiškia, kad perkančiosios organizacijos turi nagrinėti pasiūlymus, pagrįstus lygiavertėmis nuostatomis (lygiavertėmis standartais ar lygiavertėmis sprendimais, nepatvirtintais pagal konkretų standartą). Siekiant įrodyti lygiavertiškumą konkurso dalyviams turėtų būti leidžiama naudoti bet kokios formos įrodymus (pvz., gamintojo techninę dokumentaciją ar pripažintos institucijos parengtą bandymų ataskaitą)⁴⁹.

Techniniai standartai gali būti įvairūs. Tai gali būti Europos standartai (EN), Europos techniniai patvirtinimai, bendrosios techninės specifikacijos, tarptautiniai standartai ir kitos techninės etaloninės normos, kurias yra parengusios Europos standartizavimo institucijos, arba nacionaliniai standartai, nacionaliniai techniniai patvirtinimai ir nacionalinės techninės specifikacijos. Standartai kuo geriausiai tinka viešiesiems pirkimams, nes jie aiškūs, parengti nediskriminuojant ir paprastai paruošti taikant procesą, į kurį buvo įtraukta daug suinteresuotųjų šalių, įskaitant nacionalines institucijas, aplinkos apsaugos organizacijas, vartotojų asociacijas ir pramonę. Todėl standartais, kurie priimti minėtu būdu, pagrįsti techniniai sprendimai yra plačiai naudojami.

Europos lygmeniu standartus rengia Europos standartizavimo institucijos: Europos standartizacijos komitetas (CEN), Europos elektrotechnikos standartizacijos komitetas (Cenelec)⁵⁰ ir Europos telekomunikacijų standartų institutas (ETSI)⁵¹. Šios institucijos aktyviai skatina aplinkosauginių nuostatų įtraukimą į standartus. Pvz., CEN parengė priemonių komplektą, kurį naudoja už standartus atsakingi Techniniai komitetai (šis komplektas vadinamas Aplinkos sistema). Strateginė patariamoji institucija aplinkosaugos klausimais (SABE) yra atsakinga už bendrąjį aplinkosauginių klausimų derinimą, įskaitant sąsajas su Europos aplinkos apsaugos politika⁵². Europos Komisija taip pat yra įsipareigojusi techninius standartus sieti su ekologijos klausimais. Europos Komisija yra priėmusi Komunikatą dėl aplinkosaugos aspektų integravimo į Europos standartizaciją⁵³.

3.2.3 Veikla grindžiamos arba funkcinės specifikacijos

Pagal viešųjų pirkimų direktyvas perkančiosios institucijos savo nuožiūra gali rinktis specifikacijas, pagrįstas techniniais standartais, veiklos arba funkciniais reikalavimais.⁵⁴ Pasirinkus veikla grindžiamas ir (arba) funkcinės specifikacijas būtų aprašomas pageidaujamas rezultatas ir numatomi rezultatai (pvz., apibrėžti naudojant kiekybinę, kokybinę vertę ar patikimumą), įskaitant tai, kaip jie bus matuojami. Juose nebūtų apibrėžiami nei naudotini duomenys, nei darbo metodas, kurį turėtų taikyti konkurso dalyvis. Konkurso dalyvis savo nuožiūra gali siūlyti tinkamiausią sprendimą. Pasirinkus veikla grindžiamą metodą paprastai galima pasinaudoti įvairesnėmis rinkos siūlomomis galimybėmis; tam tikrais atvejais toks metodas skatins rinką plėtoti naujoviškus techninius sprendimus.

<Teksto lango pradžia>

⁴⁸ Direktyvos 2004/18/EB 23 straipsnis ir Direktyvos 2004/17/EB 34 straipsnis.

⁴⁹ Direktyvos 2004/18/EB 23 straipsnio 4 dalis; Direktyvos 2004/17/EB 34 straipsnio 4 dalis; žr. taip pat Bylą 45/87 „Europos Komisija prieš Airiją“.

⁵⁰ Išsami informacija pateikta <http://www.cenelec.org>.

⁵¹ Išsami informacija pateikta <http://www.etsi.org>.

⁵² Išsami informacija pateikta <http://www.cen.eu/sh/sabe>.

⁵³ COM(2004)130 dėl aplinkosaugos aspektų integravimo į Europos standartizaciją.

⁵⁴ Direktyvos 2004/18/EB 23 straipsnis ir Direktyvos 2004/17/EB 34 straipsnis.

Energijos naudojimo veiksmingumo Maltos mokyklose užtikrinimas

Pembroke (Malta) nacionalinė mokyklų institucija (Ateities mokyklos fondas) iškelė reikalavimą, kad naujuose mokyklų pastatuose būtų pasigaminama visa jiems reikalinga energija – ji turi būti gaminama iš vietos atsinaujinančių energijos išteklių. Konkurso dalyviai galėjo teikti skirtingus šio tikslo siekimo būdus. Į specifikacijas taip pat buvo įtraukti tam tikri būtini parametrai, pvz., energijos ir vandens naudojimo veiksmingumas. Sudarant sutartį už dar aukštesnius parametrus buvo skiriama papildomų taškų. Konkurso nugalėtojas sumontavo saulės plokštes ir vėjo jėgaines, kurios per pirmuosius sutarties vykdymo mėnesius pagamino 35 000 kWh energijos.

<Teksto lango pabaiga>

<Teksto lango pradžia>

Nurodomas galutinis rezultatas, o ne jo siekimo būdas

Jeigu norite, kad pastato patalpose būtų išlaikoma tam tikra temperatūra, tai užtikrinti galite parengdami labai išsamias šildymo sistemos specifikacijas. Antra vertus, galite nurodyti, kad patalpose turi būti užtikrinama nuolatinė 20 °C temperatūra, ir patiems tiekėjams suteikti teisę pasirinkti, kaip jie to pasieks. Tada tiekėjai gali pasirinkti naujoviškas šildymo ir ventiliacijos sistemas, kurias naudojant mažinama priklausomybė nuo iškastinio kuro.

<Teksto lango pabaiga>

Nustatydami eksploataciniais parametrais pagrįstas specifikacijas turėtumėte gerai apsvarstyti, kaip sąžiningai ir skaidriai įvertinsite ir palyginsite pasiūlymus. Konkurso dalyvio galite prašyti pasiūlymo dokumentuose nurodyti, kaip jis ketina pasiekti norimą rezultatą ir užtikrinti nustatytą kokybę. Pasitelkę minėtą pavyzdį konkurso dalyvių galite prašyti aprašyti, kaip jie ketina išlaikyti norimą kambario temperatūrą ir pateikti jų siūlomų metodų ekonominį pagrįstumą patvirtinančius techninius duomenis. Taip pat svarbu apsvarstyti, kaip tiksliai pasiūlymo terminus įtrauksite į savo sutarties straipsnius. Išsamios šių klausimų gairės pateiktos 6 skyriuje.

3.3 Medžiagų ir gamybos metodų apibrėžimas

Didesniąją poveikio aplinkai dalį galima numatyti atsižvelgiant į tai, iš ko produktas pagamintas, kaip jis pagamintas arba kaip bus teikiama paslauga ir atliekamas darbas. Kaip numatyta viešųjų pirkimų direktyvose, apibrėžiant technines specifikacijas galima aiškiai atsižvelgti į medžiagas ir gamybos metodus.⁵⁵ Tačiau kadangi visos techninės specifikacijos turėtų būti susiejamos su sutarties dalyku, galite įtraukti tik tas specifikacijas, kurios susijusios su produkto gamyba ir nuo kurių priklauso produkto charakteristikos; jos nebūtinai turi būti akivaizdžios).

Nurodama medžiagas ar gamybos metodus, kaip ir nustatydamas visus kriterijus, perkančioji organizacija turi užtikrinti Sutartyje išdėstytą nediskriminavimo, vienodo vertinimo, skaidrumo ir proporcingumo principų taikymą.

3.3.1. Medžiagų apibrėžimas

⁵⁵ Direktyvos 2004/18/EB VI priedas ir Direktyvos 2004/17/EB XXI priedas.

Kaip perkančioji organizacija turite teisę reikalauti, kad įsigyjamas produktas būtų pagamintas iš konkrečios medžiagos arba kad jo sudėtyje būtų tam tikras perdirbtos arba pakartotinai panaudotos medžiagos kiekis. Be to, galite nurodyti, kad jokios produktą sudarančios medžiagos ar cheminės medžiagos nedarytų neigiamo poveikio aplinkai ar sveikatai. Šis reikalavimas dažniausiai įtraukiamas darant nuorodą į teisės aktą, pagal kurį apribojamas kenksmingų arba pavojingų medžiagų naudojimas, pvz., į Pavojingų medžiagų naudojimo apribojimo direktyvą⁵⁶ arba REACH reglamentą.⁵⁷

Į būdingus ŽVP pavyzdžius turėtų būti įtraukiamas tam tikrų pavojingų cheminių medžiagų kiekio apribojimas valymo produktuose ir tekstilės gaminiuose arba reikalavimas, kad kopijavimo popieriaus gamybai būtų naudojamos žaliavos, gautos iš vartotojų panaudotų produktų.

Siekiant užtikrinti, kad būtų laikomasi Sutartyje nustatyto nediskriminavimo principo, minėti apribojimai turėtų būti grindžiami objektyviu rizikos vertinimu. Ekologiniai ženklai ir ŽVP kriterijai yra naudingas šaltinis, nes jie grindžiami moksline informacija apie atitinkamuose produktuose esančias ir teikiant paslaugas naudojamas medžiagas, chemines medžiagas, taip pat jų būvio ciklo analize.

<Teksto lango pradžia>

Bulgarijoje perkamas popierius, pagamintas tik iš perdirbtojo popieriaus

Bulgarijos aplinkos ir vandens ministerija, užsisakydama raštinės reikmėms naudojamo popieriaus, nusprendė nurodyti, kad jai turi būti siūlomas tik iš perdirbtojo popieriaus pagamintas popierius. Prieš viešuosius pirkimus atlikus rinkos tyrimą nustatyta, kad ekologiškesnį popierių galima pasirinkti nepadidinus kainos. Ministerijai sėkmingai užbaigus viešųjų pirkimų procesą Bulgarijos centrinė pirkimo institucija taip pat sudarė bendrąją sutartį dėl popieriaus, pagaminto tik iš perdirbtojo popieriaus, tiekimo tam tikroms viešojo sektoriaus institucijoms.

<Teksto lango pabaiga>

<Teksto lango pradžia>

Vengrijos miestas renkasi mažiau kenksmingas chemines medžiagas

Ieškodamas, kaip patenkinti tam tikras savo reikmes, Vengrijos Miškolco miestas siekė ekologiškesnių pasirinkčių. Pvz., miestas nusprendė, kad žiemą jo gatvės turi būti barstomos ne natrio chloridu, o kalcio magnio acetatu (KMA), kurio korozinis poveikis mažesnis, be to, jį naudojant geriamajame vandenyje nedidėja natrio kiekis. Reguluojant uodų populiacijos dydį pirmenybė teikiama uodų dauginimąsi slopinančioms medžiagoms, o ne juos naikinančioms cheminėms medžiagoms. Šie reikalavimai įtraukti į miesto pateiktų konkurso dokumentų technines specifikacijas.

<Teksto lango pabaiga>

⁵⁶ 2003 m. sausio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/95/EB dėl tam tikrų pavojingų medžiagų naudojimo elektros ir elektroninėje įrangoje apribojimo.

⁵⁷ 2006 m. gruodžio 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1907/2006 dėl cheminių medžiagų registracijos, įvertinimo, autorizacijos ir apribojimų.

3.3.2. Gamybos procesai ir metodai

Pagal viešųjų pirkimų direktyvas į tiekimo, paslaugų ir darbų vykdymo sutarčių technines specifikacijas galite įtraukti gamybos procesų ir metodų reikalavimus. Galite įtraukti tik produkto gamybos reikalavimus ir jo charakteristikas nulemiančius reikalavimus, kurie nebūtinai turi būti akivaizdūs. Pvz., galite nurodyti, kad elektros energija turėtų būti gaminama iš atsinaujinančių energijos išteklių arba kad maistas turėtų būti gaminamas naudojant ekologiškus metodus, kuriuos gali plačiai naudoti visi ekonominės veiklos vykdytojai ES. Tačiau neleidžiama reikalauti naudoti to gamybos proceso, kuris dėl nuosavybės teisių ar kitų priežasčių prieinamas tik vienam tiekėjui arba kurį gali naudoti vienos šalies ar regiono tiekėjai.

Ypač svarbus yra proporcingumo principas, t. y. kaip galite užtikrinti, kad taikant jūsų nustatytus su gamybos procesais susijusius reikalavimus iš tikrųjų būtų siekiama aplinkosaugos tikslų, kuriems jūs teikiate pirmenybę? Atlikus išsamų ketinamų įsigyti prekių, paslaugų ar darbų būvio ciklo tyrimą jums būtų lengviau parengti gamybos procesų ir metodų atitinkamas specifikacijas.

Užbaigus būvio ciklo vertinimą galima atlikti labai išsamią produktų poveikio aplinkai analizę. Toks vertinimas aprėpia žaliavų gavybą ir apdorojimą, gamybą bei kitus jos etapus, taip pat naudojimo bei šalinimo etapą. Norint atlikti atskiros sutarties būvio ciklo vertinimą teks imtis papildomo daug pastangų reikalaujančio darbo. Kriterijai, atsižvelgiant į kuriuos nustatomi ekologiniai ženklai, paprastai parengiami pagal atitinkamų produktų ir paslaugų grupių būvio ciklo vertinimą; tokie kriterijai gali praversti nustatant gamybos procesams ir metodams taikytinus kriterijus. Į šias išvadas atsižvelgiama rengiant ES VŽP kriterijus ir nurodant atitinkamus tam tikrų produktų ir paslaugų grupių gamybos metodus ar šių paslaugų teikimo metodus, įskaitant elektros energiją, maisto produktus ir baldus.

<Teksto lango pradžia>

Europos Komisija baldų tiekėjams nustato griežtus reikalavimus

Europos Komisija į baldų tiekimo sutartis (pvz., įstaigoms, viešojo maitinimo zonoms, posėdžių patalpoms ir vaikų priežiūros įstaigoms) įtraukia keletą aplinkosauginių reikalavimų, taikomų visam būvio ciklui. Tiekėjai turi įsipareigoti užtikrinti, kad kiekviename atitinkamų baldų būvio ciklo etape būtų laikomasi tvarumo kriterijų, susijusių su naudojamos medienos kilme, sunkiųjų metalų nenaudojimu, vietoje nenaudojamų gamybos atliekų šalinimu, išmetamų lakiųjų organinių junginių (LOJ) ir formaldehido kiekių mažinimu, pakavimo sistemomis, indėliu į grūsčių problemos sprendimą gabenant ir laikant produktus, taip pat integruotos kelių ir geležinkelių transporto sistemos naudojimu. Su kiekvienu biuro baldu turi būti pateikiamas informacijos lapas, kuriame aprašoma baldo techninė priežiūra ir objekto tvarkymas pasibaigus jo eksploatavimo trukmei.

<Teksto lango pabaiga>

3.4 Variantų naudojimas

Variantai yra būdas parengti lankstesnes specifikacijas, todėl galima siūlyti ekologiškesnį sprendimą. Jeigu renkatės variantų metodą, tuomet konkurso dalyviams leidžiate pateikti pakaitinį sprendimą, atitinkantį būtinus tam tikrus jūsų nustatytus reikalavimus, tačiau ne visas jūsų išdėstytas

specifikacijas. Tada pasiūlymai, kuriuose leidžiama rinktis variantus, ir pasiūlymai be šių variantų lyginami su tuo pačiu sutarties sudarymo kriterijų rinkiniu, siekiant nustatyti ekonominiu atžvilgiu tinkamiausią pasiūlymą.

Šis metodas gali būti naudingas, jeigu, pvz., neturite patikimos informacijos apie sąnaudų poveikį pakaitiniam produktui ar paslaugoms, arba, pvz., apie tai, ar taikant griežtesnius izoliavimo standartus neteks nukelti sutartyje nustatytų darbų atlikimo datos. Be to, konkurso dalyviams galite leisti pateikti daugiau nei vieną pasiūlymą: įprastą pasiūlymą ir sprendimą su variantais.

Kad vykdydami viešuosius pirkimus galėtumėte priimti pasiūlymų variantus, turite⁵⁸:

- į sutartį įtraukti pastabą, kad galima pateikti variantus;
- nurodyti būtinus reikalavimus, kuriuos variantai turi atitikti;
- nurodyti visus konkrečius reikalavimus, kurių būtina laikytis pateikiant pasiūlymų variantus (pvz., naudoti atskirą voką, skirtą variantui, arba nustatyti, kad variantą leidžiama pateikti tik kartu su pasiūlymu be variantų);
- sutartį sudaryti atsižvelgiant į ekonomiškai naudingiausią pasiūlymą.

3.5 Ekologinių ženklų ir ŽVP kriterijų naudojimas

ES ŽVP kriterijai parengti tam, kad juos būtų galima tiesiogiai įtraukti į konkurso dokumentus; jie aprėpia patikrinimo metodų informaciją. Šie kriterijai yra reguliariai atnaujinami ir palaipsniui verčiami į visas oficialiąsias ES kalbas.

Kaip nurodyta 1.4 skirsnyje, ekologinių ženklų ir ES bei nacionalinių ŽVP kriterijų rinkiniai yra naudingi informacijos šaltiniai rengiant jūsų konkurso reikalavimus.

Rengiant technines specifikacijas ekologinius ženklus galima naudoti dvejopai⁵⁹:

- jie jums pravers rengiant technines specifikacijas prekių ar paslaugų, kurias įsigyjate, charakteristikoms apibrėžti;
- naudojant minėtus ženklus galima tikrinti atitiktį šiems reikalavimams, kai ženklai laikomi vienu iš atitikties techninėms specifikacijoms įrodymų.

3.5.1 Ekologinių ženklų naudojimo sąlygos

Norint ekologiniais ženklais naudotis rengiant technines specifikacijas, turi būti laikomasi tam tikrų sąlygų:

- jie turi būti tinkami apibrėžti produkto ar paslaugos charakteristikas. Taikant šią nuostatą galima naudoti tik tas ekologinių ženklų specifikacijas, kurios susiję su sutarties dalyku. Jeigu ekologiniuose ženkluose esama kriterijų, susijusių su bendrąja bendrovės vadybos praktika

⁵⁸ Direktyvos 36/18/EB 24 straipsnis ir Direktyvos 2004/17/EB 36 straipsnis.

⁵⁹ Ekologinių ženklų naudojimo galimybės įvertinant sutarties sudarymo kriterijus aptartos 5 skyriuje.

kuriant produktą ar teikiant paslaugą, jie paprastai negali būti vertinami kaip techninės specifikacijos;

- ekologinio ženklo reikalavimai turi būti grindžiami moksline informacija;
- reikalavimai turi būti priimti naudojant konkretų metodą⁶⁰ ir teisė susipažinti su jais turi būti suteikiama visoms suinteresuotosioms šalims.

Neleidžiama reikalauti, kad konkurso dalyviai būtų registruojami naudojant tam tikrą ekologinio ženklo schemą, ir visada turi būti užtikrinama galimybė naudoti lygiavertes atitikties jūsų reikalavimams tikrinimo priemonės (pvz., gamintojo techninę dokumentaciją ar pripažintos institucijos bandymų ataskaitą).

<Teksto lango pradžia>

Danijos miestas renkasi ekologinius ženklus

Koldingo miestas (Danija), ketindamas įsigyti produktų, kuriems taikomi ekologiniai ženklai, į visus savo viešųjų pirkimų sistemą labai sėkmingai įtraukė ES ekologinio ženklo kriterijus ir kitus ekologinius ženklus. Taikomi ekologinių ženklų kriterijai buvo įtraukti tiesiogiai į technines specifikacijas ir (arba) sutarties sudarymo kriterijus. Buvo pareikšta, kad ekologinio ženklo licencijos kopija laikoma tinkamu kriterijų laikymosi įrodymu ir kad taip pat galima pateikti kitokius dokumentus. Ekologinio ženklo kriterijai įtraukti į pastaruosiu metu skelbtus konkursus dėl valymo produktų, kopijavimo popieriaus, uniformų, skalbimo paslaugų (dėl naudojamų ploviklių), spausdinimo paslaugų (dėl naudojamo popieriaus), sugeriamojo popieriaus ir transporto priemonių parko valdymo (dėl naudojamų tepimo medžiagų).

<Teksto lango pabaiga>

<Teksto lango pradžia>

Į Čekijos VŽP įtraukiami ekologiniu ženklu pažymėti produktai

Čekijos Vyriausybės 2010 m. priimtu sprendimu patvirtintas nurodymas nacionalinėms ministerijoms į konkursus įtraukti aplinkosauginius kriterijus. Tokia pati tvarka rekomenduota kitoms valstybės institucijoms; už atitinkamų duomenų rinkimą atsakinga Aplinkos ministerija. Parengtos specialios metodikos, taikytinos perkant informacinių technologijų produktus ir baldus, darančius mažesnę poveikį aplinkai. Remiantis naujausiais duomenimis galima nurodyti, kad ekologiniais ženklais pažymėtiems produktams, t y. katilams, informacinių technologijų įrangai ir popieriui bei raštinės reikmenims (pastarieji sudaro didžiausią ekologiniais ženklais pažymėtų produktų dalį), ministerijos kasmet išleidžia apie 20 milijonų eurų.

<Teksto lango pabaiga>

3.6 Atitikties tikrinimas

Jeigu rengdami savo specifikacijas remiatės techniniais standartais, ekologiniais ženklais, ES ar nacionaliniais ŽVP kriterijais, ypatingas dėmesys turėtų būti kreipiamas tam, kaip tikrinsite konkurso

⁶⁰ Direktyvos 2004/18/EB 23 straipsnio 6 dalyje nustatyta, kad visoms suinteresuotosioms šalims, pvz., valstybės institucijoms, vartotojams, gamintojams, platintojams ir aplinkos apsaugos organizacijoms, turėtų būti suteikta teisė dalyvauti priimant ekologinius ženklus.

dalyvio pareiškimą apie atitikties užtikrinimą. Savo konkurso dokumentuose turėtumėte iš anksto nustatyti atitikties įrodymų, kuriuos pareiškėjai gali pateikti, rūšis. Šios rūšys dažnai nurodomos pateikiant rekomenduojamą sąrašą ir išvardijant kitas lygiavertes įrodymų, kurie taip pat laikomi priimtinais, formas.

Aplinkosauginiai reikalavimai dažnai būna sudėtingi ir norint nustatyti atitiktį gali prireikti panaudoti techninę kompetenciją. Tačiau taikant daugumą aplinkosauginių specifikacijų galima rinktis atitikties patikros priemones, kurias taikant įmanoma apsieiti be techninių specialistų pagalbos.

Pavyzdžiui:

- ES ir kituose ŽVP kriterijuose nurodomi **privalomi aplinkos apsaugos teisės aktai** (, pvz., Pavojingų medžiagų naudojimo direktyva arba REACH ir CLP reglamentai), kurių turi laikytis visi ES veiklos vykdytojai. Šių teisės aktų ar atitinkamo nacionalinio įgyvendinimo laikymosi įrodymus paprastai pateikia konkurso dalyvis, nes šis laikymasis yra pagrindinė verslo veiklos vykdymo ES sąlyga.
- Jeigu naudojami **ekologinį ženklą** pagrindžiantys kriterijai, galima laikyti, kad šiuo ženklu pažymėti produktai ar paslaugos atitinka reikalavimus. Bandymo rezultatais, technine dokumentacija ar gamintojo deklaracija tiekėjas ir paslaugos teikėjas taip pat gali įrodyti atitiktį.
- **Aplinkosauginės produkto deklaracijos** gali praversti įvertinant atitiktį aplinkosauginėms techninėms specifikacijoms. Jose pateikiama produkto ar paslaugos poveikio aplinkai per jo būvio ciklą informacija. Jau parengtas aplinkosauginių produkto deklaracijų ISO standartas⁶¹, todėl galima daryti nuorodą į šį ar lygiaverčius standartus.
- Taikydami aplinkosauginius techninius standartus galite naudoti atitinkamame standarte nustatytą atitikties įvertinimo procedūrą ir šiuo tikslu pasirinkti **sertifikavimą** kaip įrodymo formą, kurią atitinka produktas. Skirtinguose standartuose nustatytos kitokios rūšies sertifikavimo sistemos, kurios turėtų būti pateikiamos standartizacijos institucijos svetainėje.

Atsižvelgiant į sutarties sudarymo kriterijus ir remiantis susijusia Europos Teisingumo Teismo precedentų teise, patikrinimas išsamiau aptartas 5 skyriuje.

⁶¹ ISO/TR 14025. „Aplinkosauginiai ženklai ir aplinkosauginės deklaracijos. III tipo aplinkosauginės deklaracijos. Principai ir procedūros“.

4 skyrius. Tiekėjų, paslaugų teikėjų ir rangovų pasirinkimas

Santrauka

- Galima pašalinti aplinkosaugos teisės aktus pažeidusias bendroves, jeigu jų padarytą pažeidimą pagal nacionalinius įstatymus galima laikyti profesiniu nusižengimu.
- Taikant techninio pajėgumo kriterijus bendrovės ankstesnė patirtis ir jos darbuotojų profesinė kvalifikacija suteikia puikią galimybę įtraukti aplinkosauginės nuostatas.
- Siekdamas patikrinti, ar bendrovės gali taikyti sutartyje nustatytas aplinkosaugos vadybos priemonės, perkančiosios organizacijos gali prašyti bendrovių įrodyti savo techninius gebėjimus taikyti minėtas priemones.
- Įrodant minėtus techninius gebėjimus galima pasitelkti aplinkosaugos vadybos sistemas, pvz., EMAS (tačiau ne vien jas). Neleidžiama nustatyti reikalavimo, pagal kurį būtų privaloma užtikrinti atitiktį kokiai nors konkrečiai aplinkosaugos vadybos sistemai.

4.1. Įvadas

Svarbiausiais laikomi tie kriterijai, pagal kuriuos sprendžiama apie ekonominės veiklos vykdytojo gebėjimą vykdyti sutartį, dėl kurios jis dalyvauja konkurse. Vertindamos gebėjimą vykdyti sutartį perkančiosios institucijos gali vertinti su aplinkosauginiais aspektais, kurie svarbūs vykdant sutartį, susijusią patirtį ir kompetenciją. Be to, jos taip pat gali pašalinti veiklos vykdytojus, kurie tam tikrais atvejais buvo pažeidę aplinkosauginius įstatymus, ir, jei tai yra paslaugų ir darbų sutartys, konkrečiai išsiaiškinti, ar jie turi gebėjimų vykdydami sutartį taikyti aplinkosaugos vadybos priemones.

4.2. Pašalinimo kriterijai

Pašalinimo kriterijai susiję su aplinkybėmis, kai veiklos vykdytojas patenka į tokią padėtį, kad perkančiosios organizacijos negali su juo bendradarbiauti⁶².

Visi atvejai, kai perkančioji organizacija **gali** pašalinti veiklos vykdytoją, išvardyti viešųjų pirkimų direktyvose. Jeigu iškeliamos tam tikros ypatingai rimtos baudžiamosios bylos, pašalinti yra privaloma⁶³.

⁶² Pvz., jeigu veiklos vykdytojas:

- bankrutuoja ar nutraukia savo veiklą,
- padaro sunkų profesinį nusižengimą,
- nesumoka mokesčių ar socialinio draudimo įmokų.

⁶³ Pvz., jeigu bendrovė ar vienas iš jos atstovų pripažįstamas kaltu dėl dalyvavimo nusikalstamoje organizacijoje, dėl korupcijos, klastojimo ar pinigų plovimo (Direktyvos 2004/17/EB 54 straipsnis ir Direktyvos 2004/18/EB 45 straipsnis).

Galima naudoti dvi pašalinimo kriterijų nuostatas, kad būtų atsižvelgiama į veiklos vykdytojo elgesį, kai buvo padaryta žala aplinkai:

- galutiniu teismo sprendimu patvirtinamas nuosprendis padarius profesinį nusižengimą⁶⁴ arba
- įrodomas padarytas sunkus profesinis nusižengimas⁶⁵.

Jeigu nebuvo laikytasi aplinkos apsaugos teisės aktų, tada pagal nacionalinius įstatymus ši veika gali būti laikoma profesiniu nusižengimu, todėl atitinkamą bendrovę galima pašalinti. Pirkėjams neleidžiama remtis šia pašalinimo priežastimi, jeigu nacionaliniuose teisės aktuose nėra numatytas lygiavertis profesinis nusižengimas. Be to, taikydamos šias pašalinimo priežastis viešojo sektoriaus institucijos turi atsižvelgti į proporcingumo principą ir šiuo tikslu apsvarstyti visas susijusias aplinkybes ir bet kokias priemones, kurių ekonominės veiklos vykdytojas ėmėsi siekdamas pašalinti neigiamus faktus, dėl kurių jis laikomas netinkamu (pvz., ar seniai profesinis nusižengimas buvo padarytas ir ar atsakingi asmenys tebedirba bendrovėje ir t. t.). Dauguma perkančiųjų organizacijų iš kandidatų ar konkurso dalyvių reikalauja pasirašyti deklaracijas, kad jiems netaikoma nei viena pašalinimo priežasčių.

<Teksto lango pradžia>

Pašalinimas iš konkurso už pakartotinį aplinkosaugos teisės aktų pažeidimą

Pvz., atsižvelgiant į viešųjų pirkimų direktyvas atliekų šalinimo bendrovė, pakartotinai pažeidusi aplinkosaugines nuostatas ir už šį pažeidimą keletą kartų nubausta administracinėmis baudomis, gali būti pašalinama kaip padariusi sunkų profesinį nusižengimą. Ši nuostata taikoma tuo atveju, kai aplinkosauginių nuostatų pažeidimas yra įtrauktas nacionalinius teisės aktus kaip profesinis nusižengimas.

<Teksto lango pabaiga>

4.3. Pasirinkimo kriterijai

4.3.1. Aplinkosauginiai techniniai gebėjimai

Viešojo sektoriaus vykdomų pirkimų direktyvoje pateikiamas išsamus sąrašas įrodymo priemonių, kurių perkančioji organizacija gali reikalauti norėdama patikrinti bendrovių techninį gebėjimą vykdyti sutartį⁶⁶.

Aplinkosauginė techninė kompetencija galėtų aprėpti pagaminamo atliekų kiekio mažinimą, apsaugą nuo teršalų išpylimo ir (arba) išliejimo, sunaudojamo degalų kiekio mažinimą ar poveikio natūralioms

⁶⁴ Direktyvos 2004/18/EB 45 straipsnio 2 dalis ir Direktyvos 2004/17/EB 53 straipsnio 3 dalis.

⁶⁵ Direktyvos 2004/18/EB 45 straipsnio 2 dalis ir Direktyvos 2004/17/EB 54 straipsnio 4 dalis.

⁶⁶ Direktyvos 2004/18/EB 48 straipsnis. Direktyvos 2004/17/EB 53 ir 54 straipsniuose nustatyta, kad konkurso dalyviai pasirenkami „pagal jų pačių nustatytas objektyvias taisykles ir kriterijus, ir su kuriais gali susipažinti suinteresuoti ūkio subjektai“.

buveinėms apribojimą. Vykdam praktinę veiklą aplinkosauginė techninė kompetencija susijusi su toliau pateiktais klausimais:

- Ar bendrovė turi ankstesnės patirties vykdydama aplinkosaugines sutartis?
- Ar bendrovėje dirba darbuotojų arba ar ji gali nusisamdyti darbuotojų, įgijusių būtiną išsilavinimą ir profesinę kvalifikaciją bei patirties, reikalingos vykdant su aplinkosauga susijusias sutarties nuostatas?
- Ar bendrovė yra įsigijusi arba gali naudotis būtina technine įranga, reikalinga užtikrinant aplinkos apsaugą?
- Ar bendrovė turi priemonių, leidžiančių užtikrinti su aplinkosauginiais aspektais susijusių sutarties nuostatų vykdymą (pvz., galimybės bendradarbiauti su atitinkamomis techninėmis institucijomis ir naudoti priemones)?

Vertinant techninį gebėjimą naudinga aplinkosauginių kriterijų įtraukimo priemonė yra **duomenys apie jau įvykdytas sutartis**. Šį kriterijų galite naudoti norėdami bendrovės teirautis apie jos ankstesnę patirtį vykdant sutartis, į kurias buvo įtraukti panašūs aplinkosauginiai reikalavimai. Užduodami bendrovei šį klausimą turėtumėte užtikrinti, kad būtų aiškiai apibrėžta, kokio tipo informacija laikoma svarbia ir kokio pobūdžio įrodymai turi būti pateikiami.

<Teksto lango pradžia>

Ekologinis pastato projektavimas ir konstrukcija

Jeigu perkančioji organizacija nori užtikrinti, kad naujas viešasis pastatas būtų statomas laikantis aukštų aplinkosauginio veiksmingumo standartų, tikslinga konkurse dalyvaujančių architektų prašyti pateikti ankstesnės patirties projektuojant panašius pastatus įrodymų. Šiuo atveju tiktų, pvz., viešojo ar privataus sektoriaus ankstesnio užsakovo rekomendacija.

Jeigu savivaldybės infrastruktūrą reikia statyti rajone, kuriame privaloma laikytis aplinkosauginių reikalavimų, perkančioji organizacija atitinkamai gali prašyti, kad bendrovė pateiktų įrodymų, kad ji turi patirties vykdydama statybos projektus pagal šias sąlygas.

<Teksto lango pabaiga>

Kitais atvejais aplinkosauginius atžvilgius galima įvertinti nagrinėjant už sutarties vykdymą atsakingų darbuotojų išsilavinimą ir profesinę kvalifikaciją. Šios ypatybės ypač svarbios vykdant sutartis, kurių aplinkosauginius tikslus galima pasiekti tik tinkamai parengus darbuotojus.

<Teksto lango pradžia>

Asbesto šalinimo darbus atliekančių bendrovių profesinės kompetencijos užtikrinimas

Visoje Europoje daugelyje pastatų vis dar galima rasti asbesto, kuris naudotas atliekant izoliavimo darbus. Atliekant šių pastatų techninės priežiūros darbus svarbu, kad asbestą saugiai šalintų kvalifikuoti rangovai. Siekdamas, kad būtų pateikiami kompetencijos įrodymai, kai kurios valstybės narės šiuos darbus atliekantiems rangovams taiko licencijavimo sistemą. Reikalaujant taikyti kriterijus, pagal kuriuos rangovai privalėtų būtų įgiję minėtų darbų

atlikimo patirties, patvirtinamos pateikiant atitinkamos institucijos išduotą licenciją ar lygiavertės formos įrodymą, būtų svariai prisidedama prie to, kad atliekant šiuos darbus kylanti sveikatos, saugos ir aplinkos apsaugos rizika būtų kuo mažesnė.

<Teksto lango pabaiga>

Galiausiai, jei tai paslaugų ir darbų pirkimo sutartys, pagal viešųjų pirkimų direktyvas jums suteikiama teisė būtent pasirinkimo etape teirautis apie aplinkosaugos vadybos priemones, kurias bendrovė būtų pajėgi taikyti vykdydama sutartį⁶⁷. Šiuo atveju jums leidžiama teirautis apie „atitinkamus atvejus“, kitaip tariant, jeigu aplinkosaugos vadybos priemonės nėra susijusios su atitinkama sutartimi, tada negalite bendrovės prašyti įrodyti jos gebėjimą taikyti tas priemones. Pvz., pasiteiravimą apie bendrovės gebėjimą taikyti energijos taupymo priemones, jeigu ji vykdytų statybos sutartį, galima laikyti susijusiu su sutartimi dalyku. Viena iš priemonių įrodyti gebėjimą taikyti šias priemones būtų sertifikavimas pagal aplinkos apsaugos vadybos sistemą⁶⁸.

4.3.2. Aplinkos apsaugos vadybos sistemos

Bet kuri organizacija (viešoji ar privati), ketinanti pagerinti bendrąjį savo aplinkosauginį veiksmingumą, gali nuspręsti taikyti aplinkos apsaugos vadybos sistemą.

Aplinkos apsaugos vadybos sistemos yra organizacijos naudojamos priemonės, kurias taikant siekiama pagerinti bendrąjį įsipareigojančiosios organizacijos aplinkosauginį veiksmingumą. Naudodamos šias priemones organizacijos gali aiškiau įvertinti savo poveikį aplinkai, imtis priemonių pagrindiniam poveikiui keisti ir jam valdyti, t. y. nuolat gerinti savo aplinkosauginį veiksmingumą. Susijusios sritys, kuriose organizacijos gali gerinti savo rezultatus, yra gamtinių išteklių naudojimas, pvz., vandens ir energijos; ekologiškų gamybos metodų naudojimas ir žaliųjų įstaigos medžiagų pirkimas.

Aplinkos apsaugos vadybos sistemą taikanti organizacija gali prašyti ją sertifikuoti naudojant vieną iš dviejų ES galiojančių aplinkos apsaugos vadybos sistemų: aplinkosaugos vadybos ir audito sistemą (EMAS)⁶⁹ arba Europos ir (arba) tarptautinį aplinkos apsaugos vadybos sistemų standartą (EN ISO 14001). EMAS sistemą visų pirma naudoja ES arba Europos ekonominės erdvės valstybėse įsisteigusios organizacijos, nors ją taip pat gali naudoti bet kurioje kitoje vietoje įsisteigusios organizacijos. ISO standartą gali taikyti viso pasaulio organizacijos. Europoje yra apie 89 000 organizacijų, kurios sertifikuotos pagal ISO 14 001 standartą, ir maždaug 4 500 organizacijų ir 7 500 vietų, sertifikuotų taikant EMAS.

Sertifikuojant pagal EMAS taikomi EN ISO 14 001 standarto reikalavimai ir įtraukiami papildomi elementai, susiję su persvarstymu ir auditu, darbuotojų įtraukimu, nuolatiniu aplinkosauginio veiksmingumo gerinimu ir bendravimu su visuomene bei darbuotojais užtikrinimu.

⁶⁷ Direktyvos 2004/18/EB 48 straipsnio 2 dalis ir Direktyvos 2004/17/EB 52 straipsnio 3 dalis.

⁶⁸ Direktyvos 2004/18/EB 50 straipsnis ir Direktyvos 2004/17/EB 52 straipsnio 3 dalis – taip pat turi būti priimami kiti gebėjimo taikyti aplinkos apsaugos vadybos priemones įrodymai.

⁶⁹ Reglamentas (EB) Nr. 1221/2009 dėl organizacijų savanoriško Bendrijos aplinkosaugos vadybos ir audito sistemos (EMAS) taikymo.

4.3.3. Aplinkos apsaugos vadybos sistemos ir techniniai gebėjimai

Viešųjų pirkimų direktyvose aiškiai nurodyta, kad aplinkos apsaugos vadybos priemonės bendrovės tam tikrais atvejais gali pasitelkti įrodydamos savo techninį gebėjimą vykdyti paslaugų ar darbų pirkimo sutartis⁷⁰. Šiais atvejais laikomas tokio pobūdžio darbų atlikimas ir (arba) paslaugų teikimas, kai vykdant viešąją sutartį privaloma taikyti aplinkos apsaugos vadybos priemonės ar sistemas. Suprantama, kad šios priemonės yra tiesiogiai susijusios su sutarties vykdymu. Neleidžiama reikalauti atitikti pasirinkimo kriterijus, nesusijusius su sutarties vykdymu. EMAS sertifikatai gali būti įrodymo priemonė, kurią pateikus patvirtinamas bendrovės gebėjimas taikyti aplinkos apsaugos vadybos priemonės. Taip pat turėtų būti pripažįstamas EN ISO 14 001 standartas ar kitos sistemos, atitinkančios susijusius sertifikavimo ir aplinkos vadybos tarptautinius ar Europos standartus. Bendrovės taip pat gali įrodyti, kad jos taiko lygiavertes aplinkos apsaugos vadybos priemonės net tuo atveju, jeigu neatliktas sertifikavimas. Pirmiausiai būtina kreipti dėmesį į taikytinų priemonių esmę ir nagrinėti su šiomis priemonėmis susijusius pateiktus įrodymus.

Tai reiškia, kad perkančiosioms organizacijoms neleidžiama reikalauti, kad bendrovės būtų registruotos pagal EMAS ar ISO ar atitiktų (visus) registracijos reikalavimus.

Aplinkos apsaugos vadybos sistemos (EMS) taikymas nėra vien įrodymų pateikimas, kad techniniu atžvilgiu gebama taikyti aplinkos apsaugos vadybos priemonės. Jeigu perkančioji organizacija nustato ne 4.3.1 skirsnyje nurodytus aplinkosauginius pasirinkimo kriterijus (pvz., techninės įrangos ar darbuotojų mokymo reikalavimus), EMS galima naudoti kaip gebėjimo įrodymo priemonę (jeigu į EMS įtraukta atitinkama informacija apie konkrečius reikalavimus).

Dar kartą pabrėžtina, kad svarbu vertinti minėtomis sistemomis, kurios susiję su sutarties dalyku, aprėpiamus tikruosius techninio gebėjimo elementus, o ne vien tai, ar trečioji šalis yra atlikusi sertifikavimą⁷¹. Nustatant taikytinų aplinkos vadybos priemonių reikalavimus būtina atsižvelgti į proporcingumo principą, t. y. mažos vertės ir nedidelio poveikio sutartis nelaikytina tinkamu atveju taikyti šiuos reikalavimus.

<Teksto lango pradžia>

Lietuvos kelių direkcija (LKD) vertina gebėjimą užtikrinti aplinkosauginį veiksmingumą

Skelbdama konkursus tiesti kelius ir greitkelius LKD prašo pateikti įrodymus apie gebėjimą taikyti aplinkos apsaugos vadybos priemonės. Šis gebėjimas vertinamas kaip sudedamasis techninio gebėjimo kriterijus; kaip įrodymas priimama EMAS, ISO 14 001 ar kita lygiavertė sertifikavimo dokumentas arba įrodymas.

<Teksto lango pabaiga>

⁷⁰ Pagal Direktyvos 2004/18/EB 48 straipsnio 2 dalies f punktą „viešojo darbų ir viešojo paslaugų pirkimo sutarčių atveju, tik tam tikromis aplinkybėmis, aplinkosaugos vadybos priemonių, kurias ūkio subjektas galės diegti vykdydamas sutartį, apibūdinimą“ perkančioji institucija gali naudoti kaip atrankos kriterijų. Direktyvos 2004/18/EB 50 straipsnyje ir Direktyvos 2004/17/EB 52 straipsnio 3 dalyje nurodomi aplinkos apsaugos vadybos standartai, pvz., EMAS.

⁷¹ Byloje T-331/06 „Evropaæki Dynamiki“ prieš Europos aplinkos agentūrą“ (76 punktas) Teismas nustatė, kad remiantis trečiosios šalies atlikta patikra leidžiama skirti daugiau punktų nei įvertinus bendrovės EMS kokybę. Šis punktas išsamiai aptartas 5 skyriuje.

5 skyrius. Konkurso pasiūlymų vertinimas

Santrauka

- Leidžiama taikyti aplinkosauginius sutarties sudarymo kriterijus, jeigu šie kriterijai:
 - susiję su sutarties dalyku,
 - perkančiajai organizacijai nesuteikia neribojamos pasirinkimo laisvės,
 - aiškiai paminėti pranešime apie sutartį ir konkurso dokumentuose, kartu su jų svertiniu įvertinimu ir visais taikomais smulkesniais kriterijais,
 - nėra pasirinkimo kriterijai (pvz., patirtis ar bendrasis gebėjimas),
 - atitinka pagrindinius ES teisės principus.
- Sutarties sudarymo etape galite skirti taškų, jeigu norite pripažinti, kad aplinkosauginis veiksmingumas yra geresnis nei techninėse specifikacijose nustatyti būtinieji reikalavimai. Nėra nustatyta didžiausio svertinio įvertinimo, kurį galite suteikti aplinkosauginiams kriterijams.
- Pasirinkus būvio ciklo sąnaudų metodą atskleidžiamos tikrosios sutarties išlaidos. Įvertinus energijos ir vandens naudojimo sąnaudas, techninės priežiūros ir šalinimo išlaidas gali paaiškėti, kad žalioji pasirinktis, be kita ko, dar būtų ir pigiausia pasirinktis per visą būvio ciklą.

5.1. Sutarties sudarymo bendrosios taisyklės

5.1.1. Sutarties sudarymo kriterijai

Sutarties sudarymo etape perkančioji organizacija vertina pasiūlymų kokybę ir lygina išlaidas.

Vertindami pasiūlymų kokybę turite iš anksto apibrėžti sutarties sudarymo kriterijus, kurie skelbiami iš anksto, kad galėtumėte nuspręsti, kuris pasiūlymas yra tinkamiausias. Pagal viešųjų pirkimų direktyvas galite rinktis du variantus: pasiūlymus lyginti vien pagal mažiausią kainą arba rinktis sudaryti sutartį atsižvelgdami į „**ekonomiškai naudingiausią pasiūlymą**“ (ENP); antruoju atveju atsižvelgiama į kitus sutarties sudarymo kriterijus ir kainą.

Papildomais sutarties sudarymo kriterijais pagal ENP galima laikyti aplinkos apsaugos kriterijus. Iš tiesų, neišsamus direktyvose pateiktas pavyzdžių sąrašas perkančiosioms organizacijoms suteikia galimybę įvertinti kokybę, kainą, techninę naudą, estetines ir funkcines charakteristikas, aplinkos apsaugos charakteristikas, eksploataavimo sąnaudas, sąnaudų efektyvumą, paslaugas po prekių pardavimo ir techninę pagalbą, pristatymo datą ir pristatymo laikotarpį ar užbaigimo laikotarpį.

Nebūtina, kad kiekvienas pavienis sutarties sudarymo kriterijus perkančiajai organizacijai teiktų ekonominę naudą⁷². Veiksniai, kurie nėra vien ekonominio pobūdžio, perkančiosios organizacijos vertinimu gali turėti įtakos pasiūlymo vertei, įskaitant aplinkosauginių veiksmų rinkinį. Geriausias pasiūlymas paprastai nustatomas remiantis tam tikru smulkesnių kriterijų skaičiumi; skirtingus smulkesnius kriterijus galite lyginti ir jų svartinį vertinimą atlikti taikydami kelis metodus. Minėtiems metodams priskiriama: matricų lyginimas, santykinis svartinis vertinimas ir progresyvosios (*bonus/malus*) sistemos.

Kiekviena perkančioji institucija gali pasirinkti, kuriuos sutarties sudarymo kriterijus taikyti ir kokį svartinį įvertinimą suteikti kiekvienam iš jų. Precedentų teisėje buvo nustatytos kelios pagrindinės sutarties sudarymo kriterijų taisyklės.

1. Sutarties sudarymo kriterijai turi būti susiję su sutarties dalyku

Nors perkančiosios organizacijos gali savo nuožiūra apibrėžti sutarties dalyką ir atitinkamai rinktis sutarties sudarymo kriterijus, tačiau neleidžiama taikyti sutarties sudarymo kriterijų, susijusių su nuostatomis, kurioms netaikomos konkurso procedūros.

<Teksto lango pradžia>

Saito buvimas ar nebuvimas

Europos Teisingumo Teismo sprendime dėl autobusų pirkimo („Concordia Bus“ byla) nustatyta, kad sutarties sudarymo kriterijai, susiję su autobusų, kurie turi būti naudojami kaip visuomeninės transporto priemonės, išmetamu azoto oksido kiekiu ir autobusų skleidžiamo triukšmo lygiu, atitinka reikalavimus, kad juos būtų galima susieti su sutarties dalyku⁷³. Dėl elektros energijos pirkimo priimtame sprendime nustatyta, kad sutarties sudarymo kriterijus, susijęs su elektros energijos, pagamintos iš atsinaujinančių energijos išteklių, kiekiu, **viršijančiu** numatytą perkančiosios institucijos suvartojimą šios energijos kiekį, nėra priimtinas, nes jis nebuvo susietas su sutarties dalyku⁷⁴.

<Teksto lango pabaiga>

2. Taikant sutarties sudarymo kriterijus neturi būti suteikiama neribojama pasirinkimo laisvė

Taikant sutarties sudarymo kriterijus perkančiosioms institucijoms neturi būti suteikiama neribojama pasirinkimo laisvė⁷⁵. Vadinasi, atsižvelgiant į šiuos kriterijus turi būti sudaromas objektyvus pagrindas vertinti pasiūlymus, o kriterijai turi būti pakankamai konkretūs. Teismas nustatė, kad sutarties

⁷² Žr. Bylą C–513/99 „Concordia Bus Finland Oy Ab prieš Helsingin kaupunki“, 55 punktą („Concordia Bus“ byla).

⁷³ Teisingumo Teismo nutartis Byloje C–513/99 „Concordia Bus“, 65 punktą.

⁷⁴ Teisingumo Teismo sprendimas dėl Bylos C–448/01 „EVN AG & Wienstrom GmbH prieš Austriją“. Tačiau reikėtų pabrėžti, kad Teismas taip pat neatmetė galimybės taikyti sutarties sudarymo kriterijų, susijusių su elektros energija, pagaminta iš atsinaujinančių energijos išteklių (kaip dalimi elektros energijos, tiekiamos perkančiajai institucijai).

⁷⁵ Žr. Bylą C31/78 „Gebroeders Beentjes BV prieš Nyderlandus“ (26 punktą) ir Bylą C–513 „Concordia Bus“ (69 punktą).

sudarymo kriterijai turi būti suformuluoti taip, kad „kiekvienas deramai informuotas ir uolus konkurso dalyvis“ galėtų vienodai juos aiškinti⁷⁶.

<Teksto lango pradžia>

Sutarties sudarymo kriterijų tikslumas ir išmatuojamumas „Concordia Bus“ byloje

„Concordia Bus“ byloje prieš įvertindama pasiūlymus Helsinkio bendruomenė nurodė ir paskelbė už tam tikrą skleidžiamą triukšmo lygį ir išmetamo azoto oksido kiekį skiriamą papildomų sutarties sudarymo taškų sistemą⁷⁷. Teisingumo Teismas nurodė, kad ši sistema yra pakankamai tiksli ir objektyvi.

<Teksto lango pabaiga>

Kitas sutarties sudarymo kriterijų objektyvumo reikalavimo elementas susijęs su **patikrinamumu**. Jeigu sutarties sudarymo kriterijai susiję su veiksniais, kurių perkančioji organizacija negali patikrinti, tada vargu ar pavyktų įrodyti, kad šie kriterijai taikyti objektyviai.

<Teksto lango pradžia>

Sutarties sudarymo kriterijų patikrinamumas „EVN Wienstrom“ byloje

„EVN Wienstrom“ byloje⁷⁸ perkančioji organizacija taikė sutarties sudarymo kriterijus, susijusius su elektros energijos gamyba iš atsinaujinančių energijos išteklių, tačiau iš konkurso dalyvių nereikalavo pateikti jokių įrodymų apie jų tiekimo šaltinius. Teisingumo Teismas nustatė, kad šiuo atveju buvo pažeisti vienodo vertinimo ir skaidrumo principai, nes institucija neketino nei tikrinti, nei gebėjo patikrinti, kaip tiekėjai atitiko šį sutarties sudarymo kriterijų.

<Teksto lango pabaiga>

3. Sutarties sudarymo kriterijai turi būti paskelbti iš anksto

Viešųjų pirkimų direktyvose nustatyta, kad sutarties sudarymo kriterijai būtų išvardyti pranešime apie sutartį ar konkurso pasiūlymo dokumentuose. Remiantis precedentų teise buvo įmanoma nustatyti išsamumo lygį, kurio turi būti laikomasi skelbiant sutarties sudarymo kriterijus. Pranešime arba dokumentuose turite nurodyti:

- ar sutartis bus sudaryta atsižvelgiant tik į žemiausią kainą ar ENP;
- savo taikytinus kriterijus ir smulkesnius kriterijus (jeigu naudojate ENP)⁷⁹;

⁷⁶ Byla C-19/2000 „SIAC Construction Ltd prieš Mėjaus grafystės tarybą“, 42 punktas.

⁷⁷ Šiuo atveju papildomi taškai, be kita ko, skirti už autobusų naudojimą, kurių išmetamas azoto oksido kiekis neviršija 4 g/kWh (+ 2,5 taško už autobusą) ar yra mažesnis negu 2 g/kWh (+ 3,5 taško už autobusą), o išorinio skleidžiamo triukšmo lygiai yra žemesnis negu 77 dB (+1 taškas už autobusą).

⁷⁸ Byla C-448/01 „EVN AG & Wienstrom GmbH prieš Austriją“.

⁷⁹ Byla C-532/06 „Lianakis ir kiti prieš Dimos Alexandroupolis ir kitus“, 38 punktas.

- svertinį įvertinimą, kurį taikysite kiekvienam vertinamam kriterijui⁸⁰. Jeigu perkančioji organizacija gali įrodyti, kad svertinio vertinimo neįmanoma taikyti, sutarties sudarymo kriterijus galima nurodyti juos išdėstant mažėjančios svarbos tvarka⁸¹.

4. Sutarties sudarymo kriterijai neturi būti pasirinkimo kriterijai

Taikant sutarties sudarymo kriterijus neturi būti nagrinėjami klausimai, kurie nuodugniau vertinami pasirinkimo etape arba kurie jau buvo įvertinti pasirinkimo etape. Antraip būtų trukdoma taikyti sutarties sudarymo kriterijus, susijusius, pvz., su ankstesne konkurso dalyvių patirtimi ar jų techniniais ir finansiniais gebėjimais⁸².

5. Sutarties sudarymo kriterijai neturi pažeisti Bendrijos teisės

Sutarties sudarymo kriterijai turi atitikti visus esminius Bendrijos teisės principus. Teisingumo Teismas aiškiai paminėjo nediskriminavimo principą, kuriuo grindžiamos kitos nuostatos, pvz., laisvė teikti paslaugas ir steigimosi laisvė.

<Teksto lango pradžia>

Skirtumas tarp tikslumo ir diskriminavimo „Concordia Bus“ byloje

Nagrinėjant „Concordia Bus“ bylą akivaizdžiai buvo iškeltas diskriminavimo klausimas. „Concordia Bus“ pareiškė prieštaravimą, kad Helsinkio bendruomenės nustatyti kriterijai buvo diskriminaciniai, nes bendruomenei priklausanti autobusų bendrovė „HKL“ buvo vienintelė bendrovė, turėjusi dujomis varomas transporto priemones, ir ji būtų gavusi daugiausiai taškų pagal šį kriterijų. Teisingumo Teismas nutarė, kad tuo atveju, kai pagal vieną iš perkančiosios organizacijos nustatytų sutarties sudarymo kriterijų daugiausiai taškų gauna tik viena bendrovė, negalima tvirtinti, kad šis kriterijus yra diskriminacinis. Nustatant, ar sutarties sudarymo kriterijų galima laikyti diskriminaciniu, turi būti atsižvelgiama į visus veiksnius⁸³.

<Teksto lango pabaiga>

5.2 Aplinkosauginių kriterijų taikymas sudarant sutartį

Pagal taikomą teisinę sistemą leidžiama gana plačiai naudoti aplinkosauginius sutarties sudarymo kriterijus ir galima rinktis skirtingus metodus bei požiūrius.

⁸⁰ Byla C-532/06 „Lianakis ir kiti prieš Dimos Alexandroupolis ir kitus“, 38 punktas. Byloje C-331/04 „ATI EAC ir kiti prieš ACTV Venezia Spa“, Europos Teisingumo Teismas patvirtino, kad kiekvienam sutarties sudarymo kriterijaus poskyriui iš anksto priskirti svertinę vertę neprivalu.

⁸¹ Direktyvos 2004/18/EB 53 straipsnio 2 dalis; Direktyvos 2004/17/EB 55 straipsnio 2 dalis.

⁸² Byla C-532/06 „Lianakis ir kiti prieš Dimos Alexandroupolis ir kitus“, 25–32 punktai.

⁸³ Šioje byloje buvo nustatyta, kad skundo pateikėjui skirta skirtinga partija, dėl kurios taikyti tie patys dujomis varomų transporto priemonių reikalavimai.

5.2.1 Specifikacijos ar sutarties sudarymo kriterijai?

Vertinant, ar aplinkos apsaugos charakteristika turėtų būti būtinas reikalavimas (specifikacija) arba pirmenybinė pasirinktis (sutarties sudarymo kriterijai), reikėtų atsižvelgti į tam tikras nuostatas.

Taikyti aplinkosauginius sutarties sudarymo kriterijus yra tikslinga, pvz., tuo atveju, jeigu nesate apsisprendę dėl produktų, darbų ar paslaugų, kuriomis siekiama tam tikrų aplinkos apsaugos tikslų, kainos ir (arba) jų pateikimo rinkai. Šiuos veiksnius įtraukę į savo sutarties sudarymo kriterijus galite palyginti juos su kitais veiksniais, įskaitant kainą.

Be to, rengdami technines specifikacijas galite nustatyti **būtiną eksploatacinių parametų lygį** ir tada sutarties sudarymo etape **paskirti papildomų taškų** už dar aukštesnio lygio eksploatacinius parametrus. Kai kurios perkančiosios organizacijos sėkmingai taiko šį metodą siekdamos išlaikyti su lankstumą ŽVP taikymo srityje.

<Teksto lango pradžia>

Žalieji informacinių technologijų produktai Miunchene

Į 2010 m. Miunchene paskelbtą konkursą įsigyti informacinių technologijų produktų remiantis „Blue Angel“ ekologiniu ženklu ir „Energy Star“ buvo įtraukti tam tikri aplinkosauginiai kriterijai, susiję su energijos naudojimo veiksmingumu, kenksmingų medžiagų naudojimu ir skleidžiamu triukšmu. Tam tikri kriterijai buvo įtraukti kaip būtinos techninės specifikacijos, o sutarties sudarymo etape už geresnius eksploatacinius parametrus buvo skiriami papildomi taškai. Už aplinkosauginius ir kokybės parametrus skirti taškai buvo dalijami iš kainos, kad būtų gaunamas galutinis vertinimas ir tada nustatomas tinkamiausias kainos ir kokybės santykis. Konkursas taip pat buvo suskirstytas į kelias dalis, kad mažos ir vidutinės įmonės įgytų daugiau galimybių laimėti tam tikras sutarties dalis.

<Teksto lango pabaiga>

5.2.2 Svertinio vertinimo metodai

Atliekant kiekvieno kriterijaus svertinį vertinimą nustatoma jo įtaka atliekant galutinį įvertinimą. Aplinkosauginiams sutarties sudarymo kriterijams suteiktas svertinis įvertinimas gali atitikti aplinkosauginių aspektų įtraukimo į specifikacijas mastą. Jeigu į specifikacijas įtraukti griežti aplinkosauginiai reikalavimai, jiems galima suteikti žemesnį svertinį įvertinimą, ir atvirkščiai.

Nėra nustatytos didžiausios svertinio įvertinimo vertės, kurių būtų galima suteikti aplinkosauginiams kriterijams⁸⁴. Norėdami nustatyti tinkamą svertinį įvertinimą, turėtumėte įvertinti:

- o kiek svarbiai yra svarbūs aplinkosauginiai tikslai, palyginti su kitomis nuostatomis, pvz., kaina ir bendrąja kokybe;

⁸⁴ „EVN Wienstrom“ byloje (C-448/01) buvo nustatyta, kad 45 % svertinis įvertinimas, palyginti su elektros energijos gamybos iš atsinaujinančios energijos išteklių galimu kriterijumi, buvo priimtinas, jeigu laikytasi sutarties sudarymo kriterijams taikomų kitų taisyklių.

- kokių mastu šios nuostatos tinkamiausiai įtrauktos į sutarties sudarymo kriterijus ir ar jomis papildomos ar keičiamos specifikacijos, pasirinkimo kriterijai ar sutarties vykdymo straipsniai;
- kiek sutarties sudarymo etapo savo taškų jūs galite paskirti; jų skaičius kiekvieną kartą bus kitoks atsižvelgiant į produktą ir (arba) paslaugą bei rinkos sąlygas. Pvz., jeigu produkto kaina skiriasi nedaug, tačiau aplinkosauginio veiksmingumo parametrai skiriasi gerokai, tada tikslinga skirti daugiau taškų, kad būtų įvertintos aplinkos apsaugos charakteristikos.

<Teksto lango pradžia>

Žaliosios ir pavojaus sveikatai nekeliančios valymo paslaugos Toskanoje

Per valymo paslaugų konkursą Toskanos aplinkos apsaugos agentūra (ARPAT) pasiūlymus vertino atsižvelgdama į ekonominiu ir aplinkosauginiu atžvilgiais naudingiausius pasiūlymus. 40 taškų buvo skiriama už kainą ir 60 – už kokybę. Kokybės kriterijais buvo laikomas „žaliųjų“ valdymo metodų naudojimas, sumažintas pakuočių kiekis, aplinkosauginis produkto veiksmingumas (ISO I tipo ženklų reikalavimus atitinkančių produktų dalis) ir aplinkos apsaugos mokymo programų kokybė.

<Teksto lango pabaiga>

5.2.3 Ekologinių ženklų naudojimas

Siekiant padėti parengti ir įvertinti sutarties sudarymo kriterijus taip pat galima naudoti aplinkosauginius kriterijus, kuriais grindžiami ekologiniai ženklai, apibūdinantys produkto, darbų ar paslaugų aplinkosaugines charakteristikas.

Ekologiniai ženklai paprastai susiejami su įvairiais aplinkosauginiais reikalavimais, kuriuos turi atitikti produktas ar paslauga. Viena pasirinktis – tam tikrus ekologinio ženklų kriterijus naudoti kaip būtinuosius specifikacijų parametrus ir, vertinant daugiau nei vieną iš atitinkamų su ekologiniais ženklais susietų kriterijų atitinkančius produktus ar paslaugas, skirti papildomų taškų.

Jeigu nustatydami specifikacijas naudojate ekologinio ženklų kriterijus, tada sudarydami sutartį negalite reikalauti konkretaus sertifikavimo ar ženklų, tačiau turite apsvarstyti bet kokį kitą įrodymą, kuriuo patvirtinamas pagrindinių kriterijų laikymasis.

5.2.4 Aplinkos apsaugos vadybos sistemų naudojimas

Vertinant sutarties sudarymo kriterijus aplinkos vadybos sistemą tam tikrais atvejais taip pat galima naudoti kaip įrodymą. Sutarties sudarymo etape vertinate, kaip sutartis bus vykdoma, todėl pasiūlymas tam tikras priemonės taikyti pagal aplinkos apsaugos vadybos sistemos reikalavimus gali būti svarbus. Vis dėlto būtina užtikrinti, kad dar kartą neatliktumėte vertinimo, kuris jau buvo atliktas pasirinkimo etape.

<Teksto lango pradžia>

Su aplinkos apsauga susijusių įsipareigojimų įvertinimas

Informacinių technologijų konsultavimo paslaugų konkurse Europos aplinkos agentūra sutarties sudarymo etape skyrė 10% punktų vertindama aplinkos apsaugos priemones, kurias konkurso dalyviai taikė vykdydami sutartį. Atsižvelgdama į šį kriterijų agentūra daugiau taškų skyrė bendrovei, taikiusiai trečiosios šalies sertifikuotą aplinkos apsaugos vadybos sistemą nei tokios sistemos neįdiegusiai bendrovei. Pareiškus prieštaravimą Bendrasis Teismas nutarė, kad Europos aplinkos agentūra savo įgaliojimus turėjo teisę taip taikyti, nes kiekvieną pasiūlymą ji vertino atsižvelgdama į jo vertę⁸⁵. Pabrėžtina, kad šiai agentūrai netaikomos viešųjų pirkimų direktyvos. Tačiau į Teismo pritarimą, kad vertinant aplinkos apsaugos kriterijus, kai sudaroma sutartis, būtų pasirenkamas kiekybinis metodas, verta atsižvelgti.

<Teksto lango pabaiga>

5.3 Būvio ciklo sąnaudos (BCS)

Vykdamas viešųjų pirkimų procedūrą sutarties sudarymo etape pasiūlymo kaina paprastai būna vienas iš svarbiausių veiksnių. Tačiau kaip apibrėžiate kainą?

Pirkdami produktą, paslaugas ar darbus visada sumokate tam tikrą kainą. Tačiau pirkimo kaina tėra viena iš sudedamųjų kainos dalių pirkimo, valdymo ir atsisakymo procese. Būvio ciklo sąnaudos – visų išlaidų per produkto, darbo ar paslaugos būvio ciklą apskaičiavimas, įskaitant:

- pirkimo kainą ir visas susijusias sąnaudas (pristatymo, montavimo, atidavimo eksploatuoti ir t. t.);
- eksploatavimo sąnaudas, įskaitant energiją, atsargines dalis ir techninę priežiūrą;
- būvio ciklo pabaigos sąnaudas, pvz., eksploatacijos nutraukimo ar šalinimo.

BCS taip pat gali aprėpti išorės veiksnių (pvz., šiltnamio efektą sukeliančių dujų išlakų) kainą tam tikromis 5.3.2 skirsnyje apibrėžtomis sąlygomis.

<Teksto lango pradžia>

Slovėnijos ministerija vertina transporto priemonių eksploatavimo sąnaudas

Pirkdama transporto priemones viešojo sektoriaus institucijų vardu Slovėnijos viešojo administravimo ministerija įtraukė VŽP kriterijus. 2009 ir 2010 m. perkant transporto priemones pasirinktas metodas, kurį taikant buvo nustatomas šešių kategorijų transporto priemonių didžiausias vidutinis išmetamas CO₂ kiekis. 2011 m. ministerija nusprendė įgyvendinti išsamesnį eksploatavimo trukmės sąnaudų apskaičiavimo modelį, pagal kurį būtų nustatomi išmetamas CO₂, NO_x bei kietųjų dalelių kiekis ir vidutinis degalų kiekis vienam kilometrui. Šis metodas atitinka Ekologiškų transporto priemonių direktyvą (2009/33/EB).

<Teksto lango pabaiga>

⁸⁵ Teismas nurodė, kad Europos aplinkos agentūra atliko „... lyginamąjį pasiūlymų vertinimą, nustatydamas, ar konkurso dalyvių pateiktos aplinkos apsaugos politikos priemonės buvo tikros, ir kad ji nustatė, kad tik vienas iš visų konkurso dalyvių taikė minėtas politikos priemones, o kiti dalyviai viso labo nurodė ketiną imtis šių priemonių“ (Byla T-331/06 „Evropaæki Dynamiki prieš Europos aplinkos agentūrą“, 76 punktas).

5.3.1. BCS ir aplinkosauginės nuostatos

Kad ir kokių aplinkos apsaugos tikslų siektų viešojo sektoriaus institucija, BCS yra tinkama priemonė. Taikydami BCS atsižvelgsite į ištekliaus naudojimo sąnaudas, techninę priežiūrą ir šalinimą, kurie nėra įtraukiami į pirkimo kainą. Dažnai tokiu būdu sukuriamos visiems naudingos aplinkybės, kai žaliosis produktas, darbas ar paslauga yra dar ir pigiausia. Toliau išvardytos pagrindinės taupymo galimybės per produkto, darbo ar paslaugos būvio ciklą.

Taupymas naudojant energiją ir vandenį

Energijos ir vandens naudojimo išlaidos per naudojimo laikotarpį dažnai sudaro didelę produkto, darbo ar paslaugos būvio ciklo sąnaudų dalį ir pagrindinę būvio ciklo poveikio aplinkai dalį. Todėl šį naudojimą privalu mažinti norint taupyti lėšas ir mažinti poveikį aplinkai.

<Teksto lango pradžia>

Graikijos miestas taupo apšvietimo išlaidas

Amarusijo miestas (Graikija) nagrinėjo, kiek būtų galima sutaupyti lėšų, jeigu prieš skelbiant konkursą būtų pakeista jo gatvių apšvietimo įranga. Buvo nustatyta, kad senąsias aukštaslėges gyvsidabrio lempas pakeitus metalo halogenų lempomis per metus būtų sutaupyta apie 40 % sunaudojamos elektros energijos. Buvo parengtos techninės specifikacijos ir nupirkta bei sumontuota 2 500 naujos technologijos žibintų. Net atsižvelgiant į didesnę pirkimo kainą, per kiekvieno žibinto būvio ciklą sutaupyta 315 EUR, o per jo eksploataavimo trukmės laikotarpį į aplinką išmetama 2,9 tonos mažiau CO₂.

<Teksto lango pabaiga>

Atliekant techninę priežiūrą ir remontą sutaupytos lėšos

Tam tikrais atvejais glaudžiausiai su aplinkos apsauga susijusi pasirinktis yra tokia pasirinktis, kurią taikant įmanoma užsitikrinti ilgiausią laikotarpį iki pakeitimo ir sumažinti atliekinų techninės priežiūros darbų mastą. Pvz., jeigu gaminant betoną naudojamas maltas granuliuotas aukštakrosnės šlakas, tada gali būti pailginama pastatų eksploataavimo trukmė ir taip pat sumažinamas druskadėmių, kurias privaloma nuvalyti, kiekis. Šiuo atveju, palyginti su kitų rūšių betonu, sumažinamos bendros būvio ciklo sąnaudos.

Šalinimo išlaidų taupymas

Šalinimo išlaidos dažnai pamiršamos, kai organizuojant viešąjį pirkimą įsigijami produktai ir vykdomas statybos projektas. Šiaip ar taip šalinimo išlaidas galiausiai tenka apmokėti, nors kartais tik po tam tikro laiko. Jeigu perkant neatsižvelgiama į šias išlaidas, tam tikrais atvejais sandorio kaina gali labai išaugti. Šalinimo išlaidos gali būti skirtingos: pradedant fizinio išvežimo ir baigiant saugaus šalinimo apmokėjimo išlaidomis. Dažnai šalinimas reglamentuojamas labai griežtomis taisyklėmis, pvz., taikomomis pagal Elektros ir elektroninės įrangos atliekų direktyvą⁸⁶.

<Teksto lango pradžia>

⁸⁶ Direktyva 2002/96/EB dėl elektros ir elektroninės įrangos atliekų.

Apdairus šalinimo etapo planavimas: statybos sektoriaus pavyzdys

Vienas iš sektorių, kuriame vykdamas veiklą susidaro daug atliekų, yra statybos sektorius. Griaunant senus pastatus tenka išvežti ne tik daug nuolaužų, bet ir tenka tvarkyti pavojingas medžiagas, pvz., asbestą. Taigi, paskelbę konkursą turėtumėte statytojų paklausti, kiek, jų manymu, pavojingų atliekų susidarys atliekant griovimo darbus ir kiek kainuos atliekų išvežimas. Tam tikrais atvejais, pvz., tiesiant kelius, turėtų būti įmanoma apskaičiuoti pelną, gautiną naudojant perdirbtas atliekų medžiagas, t. y. panaudotą asfaltą arba nugriautų pastatų medžiagas.

<Teksto lango pabaiga>

5.3.2 Išorės aplinkosaugos sąnaudų analizė

Be finansinių sąnaudų, kurias tiesiogiai turi apmokėti perkančioji organizacija, tam tikromis aplinkybėmis jums gali tekti atsižvelgti į **aplinkosauginius išorės veiksnius**, t. y. apmokėti visuomenės sąnaudas, susijusias su konkrečiu poveikiu aplinkai, pvz., klimato kaita ar rūgštėjimu. BCS, kurias apskaičiuojant atsižvelgiama į aplinkosauginius išorės veiksnius, kartais vadinamos viso būvio ciklo sąnaudomis (VBCS).

Jeigu vykdamas viešąjį pirkimą norima naudoti išorės sąnaudas, jos turi atitikti pirmiau pateiktus sutarties sudarymo kriterijų reikalavimus (visų pirma reikalavimą dėl sąsajos su sutarties dalyku) ir turi būti nurodoma jų piniginė vertė. Tada šias sąnaudas galima įvertinti kartu su kitomis sąnaudomis, kad būtų pasirenkamas pigiausias pasiūlymas. Žr. Ekologiškų transporto priemonių direktyvoje pateiktą pavyzdį (2009/33/EB).

<Teksto lango pradžia>

Išorės veiksniai apskaičiuojant BCS. Ekologiškų transporto priemonių direktyva

Ekologiškų transporto priemonių direktyvoje perkančiosioms organizacijoms nustatytas įpareigojimas perkant kelių transporto priemones atsižvelgti į jų sunaudojamą energijos kiekį ir poveikį aplinkai, taip pat šiuo tikslu parengti specifikacijas arba sutarties sudarymo kriterijus. Direktyvoje nustatyta tokio poveikio piniginės vertės nustatymo metodika, taikoma apskaičiuojant eksploatacinio laikotarpio sąnaudas. Taikant šį modelį pateikiama kelių rūšių teršalų, pvz., anglies dioksido (CO₂), azoto oksido (NO_x), angliavandenilių be metano (NMHC) ir kietųjų dalelių, piniginė vertė⁸⁷. Per kiekvienos transporto priemonės, kuri įsigyjama vykdamas viešųjų pirkimų procesą, naudojimo ciklą išmetamą teršalų kiekį galima įvertinti pinigine verte, kuri turėtų būti įtraukiama į kitas tiesiogines pirkimo sąnaudas, pvz., pirkimo kainą, degalų sąnaudas ir techninę priežiūrą.

<Teksto lango pabaiga>

Jeigu išorės veiksnius apskaičiuojate kaip būvio ciklo sąnaudas, tų pačių elementų negalite kur nors kitur apskaičiuoti savo taikomuose sutarties sudarymo kriterijuose.

⁸⁷ Perkančiosios organizacijos taip pat gali pasirinkti ir kiekvienam išmetamų teršalų kiekiui priskirti didesnes sąnaudas, jeigu jų vertė direktyvoje nurodytų sąnaudų neviršija daugiau nei koeficiento 2 vertė (Direktyvos 2009/33/EB 6 straipsnis).

5.3.3 BCS taikymas

Kaskart vis daugiau viešojo sektoriaus institucijų Europoje naudoja BCS apskaičiuodamos mažiausią kainą, kai joms tenka vertinti pasiūlymus, ir jos gali naudotis nevienodo sudėtingumo bei masto parengtomis priemonėmis (žr. teksto langą).

Siekiant tinkamai apskaičiuoti BCS, būtina atsižvelgti į tam tikrus klausimus:

- **Eksploatavimo trukmė.** Nuo dažnio, į kurį atsižvelgiant produktą privaloma pakeisti, labai priklauso produkto sąnaudos, ypač ilguoju laikotarpiu. Pasirinkus pigų produktą, kurį privaloma dažnai keisti, ilguoju laikotarpiu gali susidaryti gerokai daugiau sąnaudų nei įsigijus brangesnį produktą, tinkamą naudoti daugelį metų. Į šiuos veiksnius turėtų būti atsižvelgiama, kai norima pasirinkti, kelių metų trukmės būvio ciklo sąnaudas norima palyginti.
- **Diskonto norma.** Būsimosios sąnaudos nėra vertos tiek, kiek šiandieninės, nes tikimasi, kad ilgainiui už kapitalą susidarys palūkanų⁸⁸. Į šį veiksnių turi būti atsižvelgiama lyginant būvio ciklo sąnaudas. Šis veiksnys įvertinamas būsimoms sąnaudoms taikant **diskonto normą**, kuri paprastai yra jūsų šalies nacionalinė palūkanų norma. Taip apskaičiuojama kiekvienos kainos **grynoji dabartinė vertė** (GDB), kurią naudojant galima tiesiogiai lyginti visas einamąsias ir būsimas sąnaudas.
- **Duomenų prieinamumas ir patikimumas.** Apskaičiuojant būvio ciklo sąnaudas neišvengiamai tenka atsižvelgti į galimų sąnaudų nenusipėjimą (pvz., techninės priežiūros sąnaudas, sunaudojamos energijos kiekį ir produkto tikrąją eksploatavimo trukmę). Todėl būtina paprašyti, kad konkurse dalyvaujančios bendrovės prie pateikto sąnaudų apskaičiavimo pridėtų išsamią pagrindžiančiąją informaciją. Tam tikrais atvejais, kai būsimąsias sąnaudas gali reguliuoti tiekėjas (pvz., kai jis yra atsakingas už techninę priežiūrą ar šalinimą), į savo sutarties sąlygas galite įtraukti didžiausias būsimąsias kainas, kad jūsų BCS apskaičiavimas būtų patikimesnis.

<Teksto lango pradžia>

BCS priemonės

Toliau pateikiamas neišsamus BCS apskaičiavimo priemonių sąrašas:

- Europos Komisijos BCS skaičiuoklė vykdant viešuosius transporto priemonių pirkimus <http://www.cleanvehicle.eu>.
- Europos Komisijos bendras BCS apskaičiavimo metodas, naudojamas statybu sektoriuje:
http://ec.europa.eu/enterprise/sectors/construction/files/compet/life_cycle_costing/final_report_en.pdf.

⁸⁸ Šiandien investavus 100 EUR (palūkanų norma yra 5 %) po metų būtų gauta 105 EUR. Todėl po metų išleisti 105 EUR šiandien verti tik 100 EUR.

- BCS ir išmetamo CO₂ kiekio įvertinimo priemonė vykdant viešuosius pirkimus, parengta įgyvendinant SMART-SPP projektą: <http://www.smart-spp.eu>.
- Švedijos Aplinkos vadybos tarybos (SEMCo) parengta BCS priemonė: http://www.msr.se/en/green_procurement/LCC/.
- Vykdam „BUY SMART“ projektą parengta BCS priemonė: <http://www.buy-smart.info>.

Teksto lango pabaiga

6 skyrius. Sutarties vykdymo straipsniai

Santrauka

- Sutarties straipsnius galima naudoti, kad aplinkosauginės nuostatos būtų įtraukiamos sutarties vykdymo etape.
- Perkančioji organizacija gali nurodyti, kad prekės turi būti tiekiamos, paslaugos teikiamos ir darbai atliekami taip, kad poveikis aplinkai būtų kuo mažesnis, o aplinkosauginį veiksmingumą pagal sutartį galima susieti su baudomis ar premijomis. Siekdamas atgrasyti nuo aplinkosauginių įsipareigojimų pažeidimo, perkančiosios organizacijos pagal sutartį gali nustatyti atitinkamas poveikio priemones.
- Vykdamas sutartį turėtų būti kruopščiai stebima, ar laikomasi sutarties straipsnių, ir joje aiškiai nustatoma atsakomybė už jų laikymąsi ir ataskaitų teikimą.
- Sutarties vykdymo straipsnių neleidžiama naudoti nustatant aplinkosauginius reikalavimus, kuriuos galima laikyti esminiu pasiūlytos sutarties pakeitimu, t. y. kurį padarius galėtų keistis konkurso rezultatas.

Sutarties vykdymo straipsniais apibrėžiama, kaip sutartis turi būti vykdoma. Pripažįstama, kad aplinkos apsaugos ir socialines nuostatas galima įtraukti į sutarties vykdymo straipsnius, jeigu laikantis Bendrijos teisės normų jie skelbiami pranešime apie sutartį arba specifikacijose⁸⁹.

6.1. Sutarties straipsniams taikomos taisyklės

- Sutarties straipsniai neturėtų būti pateikiami kaip techninės specifikacijos, sutarties sudarymo ar pasirinkimo kriterijai. Kitaip tariant, vykdamas viešojo pirkimo procedūrą negalima reikalauti, kad ekonominės veiklos vykdytojas įrodytų, kad jis laikosi sutarties straipsnių. Sutarties straipsnių laikymasis turėtų būti stebimas tik jau vykdamas sutartį.
- Tačiau į sutarties straipsnius leidžiama įtraukti konkrečius įpareigojimus, taikytus viešojo pirkimo procese (pvz., pasiūlyme nurodyto aplinkosauginio veiksmingumo lygio užtikrinimas).
- Sutarties straipsniai turi būti aiškiai nustatyti kvietime dalyvauti konkurse, siekiant užtikrinti, kad bendrovės būtų informuojamos apie visus sutartyje nustatytus įpareigojimus ir kad galėtų į juos atsižvelgti savo pasiūlymuose nurodydamos kainą⁹⁰. Perkančioji organizacija gali numatyti, kad ekonominės veiklos vykdytojai bus šalinami iš konkurso, jeigu jie nepitaria sutarties straipsniams.

⁸⁹ Direktyvos 2004/18/EB 26 straipsnis ir Direktyvos 2004/17/EB 38 straipsnis.

⁹⁰ Byla C-496/99 P „Komisija prieš CAS *Succhi di Frutta*“, 115–121 punktai.

- Sutarties straipsniai turėtų būti susiejami su sutarties vykdymu. Kitaip tariant, jie turi būti susiję su užduotimis, būtinomis gaminant ir pristatant prekes, teikiant paslaugas ar atliekant darbus, kurie yra perkami.
- Sutarties straipsniais neleidžiama diskriminuoti jokių kokios nors valstybės narės sutarties dalyvių.

6.2. Sutarties vykdymo straipsniai tiekiant prekes

Dažnai pagrindinė galimybė aplinkosauginius straipsnius įtraukti į tiekimo sutartis – nurodyti, kaip prekės bus pristatomos. Paprasti būdai, kuriuos pasirinkus galima pagerinti taikant sutartį aplinkai daromą poveikį:

- Atitinkamo produkto kiekio pristatymas. Šiuo atveju dažniausiai kalbama apie biriųjų produktų pristatymą, nes vertinant produkto vieneto gabenimo poveikį aplinkai šis gabenimo būdas, palyginti su dažniau pristatomais mažesniais kiekiais, aplinkosauginiu atžvilgiu yra veiksmingesnis. Tą patį rezultatą galima pasiekti nurodant, koks didžiausias pristatymų skaičius turi būti per savaitę ar mėnesį.
- Reikalavimas, kad prekės būtų pristatomos ne tuo metu, kai eismo intensyvumas didžiausias, – taip būtų kuo mažiau prisidedama prie eismo grūščių susidarymo.
- Reikalavimas, kad tiekėjas pasiimtų (ir naudotų antriniam perdirbimui ar pakartotinai) visą pakuotę, kuri gaunama kartu su produktu (šiuo reikalavimu pasiekiami du tikslai: pakuotė surenkama prieš pradėdant ją naudoti pakartotinai ar antriniam perdirbimui, o tiekėjas skatinamas sumažinti nebūtiną pakuotės kiekį).
- Reikalavimas, kad tiekėjas reguliariai teiktų informaciją apie pristatant produktą išmetamą CO₂ kiekį ir nurodytų priemones, kurių vykdydamas sutartį jis ketina imtis išmetamam teršalų kiekiui sumažinti. Šis reikalavimas netaikomas vienkartinio tiekimo sutartims.

<Teksto lango pradžia>

Tvarioji baldų pakuotė Airijoje

Viešųjų darbų agentūra (VDA) Airijoje 2007 ir 2010 m. sudarė per 200 sutarčių tiekti įstaigos baldus (vienų metų sutarčių vertė buvo beveik 10 milijonų eurų). Sutarties straipsniuose rangovai buvo įpareigoti taikyti gerąją aplinkosauginę patirtį vietoje, t. y. mažinti atliekų kiekį, didinti antriniam perdirbimui naudojamų atliekų kiekį, naudoti kuo mažiau pakuotės, taikyti antriniam perdirbimui tinkamas medžiagas, kontroliuoti į aplinką išmetamų teršalų kiekį ir veiksmingą medžiagų bei transporto naudojimą. Pvz., vienas tiekėjas ėmė tiekti į apklotus, o ne į plastikinę vyniojamąją medžiagą supakuotas prekes. Šiuo metu Baldų tiekimo skyriaus tiekėjams jau įprasta naudoti tik šias atgavimui tinkamas pakavimo medžiagas. Kita bendrovė dabar jau smulkina savo medienos atliekų medžiagas ir jas naudoja savo šildymo sistemoje.

<Teksto lango pabaiga>

Jeigu konkrečias medžiagas ar gamybos procesus arba metodus esate įtraukę į savo reikalavimus, jie taip pat gali būti jūsų tiekimo sutarties straipsnių dalis.

Tiekimo sutartys dažnai aprėpia tam tikrus paslaugų ar darbų elementus (pvz., išdėstymo, montavimo ar techninės priežiūros), kuriems galima taikyti toliau išvardytus straipsnius.

6.3. Sutarties vykdymo straipsniai vykdant darbus ar teikiant paslaugas

Galimų darbų vykdymo ar paslaugų teikimo sutarčių vykdymo straipsnių pavyzdžiai

- **Kaip teikiamos paslaugos ar atliekami darbai**
 - Konkrečių aplinkos vadybos priemonių taikymas, jeigu reikia, naudojant trečiosios šalies sertifikuotą sistemą, pvz., EMAS arba ISO 14001 standartą.
 - Kuo didesnis su sutarties vykdymu susijusio atliekų kiekio mažinimas, pvz., nustatant konkrečius tikslus ar didžiausią kiekį, su kuriais susiejami baudų ar premijų straipsniai.
 - Veiksmingas išteklių, pvz., elektros energijos ir vandens, naudojimas vietoje.
 - Dozavimo priemonių naudojimas siekiant užtikrinti reikiamą valymo priemonių kiekį.
- **Rangovo darbuotojų mokymas**
 - Darbuotojai supažindinti su poveikiu aplinkai, kurį jie daro atlikdami savo darbą, ir su institucijos, kurios pastatuose jie dirba, vykdoma aplinkos apsaugos politika.
- **Produktų ir priemonių gabenimas į vietą**
 - Sutelktas produktų gabenimas į vietą ir jų paskirstymas vietoje.
 - Daugkartinių talpyklų ar pakuočių naudojimas gabenant produktus.
 - Gabenant išmetamo CO₂ ir kitų šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio mažinimas.
- **Naudotų produktų ar pakuotės šalinimas**
 - Rangovas paima produktus ar pakuotę ir ją naudoja pakartotinai, antriniam perdirbimui ar tinkamai šalina.

<Teksto lango pradžia>

Sutarties straipsniais apibrėžtas aplinkosauginis veiksmingumas (Toskana)

Į Toskanos aplinkos apsaugos agentūros (ARPAT) sudarytą valymo paslaugų sutartį buvo įtrauktas straipsnis, pagal kurį konkursą laimėjęs rangovas privalo įgyvendinti oficialią su

teikiama paslauga susijusią aplinkos vadybos sistemą. Rangovas buvo įpareigotas taikyti šiuos tris etapus: 1) atlikti pradinį paslaugos aplinkosauginių klausimų tyrimą; 2) parengti aplinkos apsaugos programą; 3) užtikrinti, kad būtų imamasi programos stebėjimo priemonių.

Rangovo buvo prašoma pateikti duomenis apie naudojamo produkto kiekį (duomenis nurodyta teikti kas pusę metų), siekiant užtikrinti, kad tam tikra procento dalimi kasmet būtų mažinamas naudojamo produkto kiekis, kartu užtikrinant paslaugų kokybę ir šiuo tikslu reguliariai ją tikrinant. Be to, buvo privaloma organizuoti darbuotojų mokymą tvariųjų valymo metodų klausimais.

<Teksto lango pabaiga>

6.4 Sutarties nuostatų vykdymo stebėjimas

Į sutartį įtraukti aplinkosauginiai straipsniai veiksmingi tik tuo atveju, kai tinkamai stebimas jų įgyvendinimas. Galima taikyti skirtingas sutarties nuostatų įgyvendinimo stebėjimo priemones:

- tiekėjo gali būti prašoma pateikti atitikties įrodymus;
- perkančioji organizacija gali atlikti patikrinimus vietoje;
- galima sudaryti sutartį su trečiąja šalimi, kad ji stebėtų atitiktį.

Sutartyje turėtų būti nustatomos atitinkamos baudos už neatitiktį ar premijos už tinkamą sutarties vykdymą.

<Teksto lango pradžia>

Įpareigojimo mažinti išmetamą CO₂ kiekį stebėjimas Latvijoje

Latvijos aplinkos ministerija pagal Kovos su klimato kaita finansinę priemonę (KKKFP) tvariems statybos projektams kasmet skiria apie 50 milijonų eurų. Lėšos skiriamos konkurso tvarka ir pareiškėjai gali rinktis ŽVP kriterijus iš nustatyto sąrašo, jeigu projekto paraiškų vertinimo etape jie nori gauti papildomų taškų. Tada šie kriterijai tampa privalomi ir gavėjas, norintis gauti numatytas lėšas, juos turi įgyvendinti. Visiems pagal KKKFP finansuojamiems projektams nustatomas penkerių metų stebėsenos laikotarpis, skaičiuojamas nuo projekto įgyvendinimo: jeigu pirmaisiais ar antraisiais projekto stebėsenos metais nustatoma, kad projekto paraiškoje ir sutartyje nustatytų įpareigojimų mažinti išmetamą CO₂ kiekį nesilaikoma, gavėjas savo lėšomis parengia ištaisomųjų veiksmų planą ir jį įgyvendina. Jeigu neatitiktis projekto rezultatams nėra pašalinama, iš KKKFP projektui skirtos lėšos gali būti laikomos neteisėtai išmokėtomis ir susigrąžinamos.

Teksto lango pabaiga

7 skyrius. Pagrindiniai ŽVP sektoriai

Šiame skirsnyje aptariama, kaip naudodamiesi ŽVP galite vykdyti keturių svarbių kategorijų – pastatų, maisto ir viešojo maitinimo paslaugų, elektros energijos ir medienos – viešuosius pirkimus. Šie sektoriai pasirinkti pagal 1 skyriuje nustatytus kriterijus, t. y. poveikio aplinkai, poveikio biudžetui, galimybių paveikti rinką ir žaliųjų pasirinkčių prieinamumo. Apibrėžti metodai grindžiami ES ŽVP kriterijais⁹¹.

7.1 Pastatai

Atsižvelgiant į aplinkosauginę, ekonominę ir socialinę sektoriaus svarbą, dauguma viešojo sektoriaus institucijų yra įsipareigojusios pereiti prie tausesnių konstrukcijų. Didžiausias poveikis aplinkai daromas eksploatuojant pastatus, ypač juose naudojant energiją. Kiti svarbūs veiksniai, į kuriuos būtina atsižvelgti, yra naudojamos statybinės medžiagos, oro kokybė pastato patalpose, sunaudojamas vandens kiekis, poveikis eismui ar žemės naudojimui ir atliekant statybos darbus pagaminamas atliekų kiekis.

Pastatai yra labai sudėtingos sistemos, sudarytos iš daugelio dalių, kurios visos turi įtakos bendriesiems konstrukcijos eksploataciniams parametrams. Taikant ŽVP metodus paprastai siekiama vertinti bendrąjį pastato poveikį ir pavienių komponentų aplinkosaugines charakteristikas. Norint remtis integruotu požiūriu gali būti labai pravartu naudoti specialią aplinkosauginio vertinimo priemonę⁹².

7.1.1 ŽVP metodas

- Įtraukti architektų ir inžinierių atrankos kriterijus, susijusius su tvarių pastatų projektavimo patirtimi, ir rangovų atrankos kriterijus, susijusius su atitinkamų aplinkosaugos vadybos priemonių naudojimo patirtimi.
- Nustatyti būtinus energijos naudojimo veiksmingumo standartus⁹³, taikomus užbaigtam pastatui kiekviename viešųjų pirkimų proceso etape. Svarstyti galimybę, kai sudaroma sutartis dėl projektavimo, už būtinuosius parametrus viršijančius eksploatacinius parametrus skirti papildomų taškų.

⁹¹ http://ec.europa.eu/environment/gpp/gpp_criteria_en.htm.

⁹² Šiomis priemonėmis laikytina: [LEED](#), [BREEAM](#) ir [klima:aktiv](#). Išsami informacija apie aplinkosauginio vertinimo priemonės naudojimą organizuojant pastatų renovacijos darbų viešuosius pirkimus, pateikta www.sci-network.eu.

⁹³ Kaip nurodyta įvade, Direktyvoje 2010/31/ES dėl pastatų energinio naudingumo (nauja redakcija) nustatyta, kad nuo 2013 m. visuose naujai pastatytuose pastatuose ir vykdant kapitalinės renovacijos projektus bus privaloma taikyti tam tikrus būtinus energinio naudingumo standartus.

- Remtis TC/CEN 350 (Statybos darbų tvarumas) ir 51 (Statybos produktai. Išsiskiriančių pavojingų cheminių medžiagų nustatymas)⁹⁴ standartais, kad būtų apsispręsta, ar atitiktį šiems ar lygiaverčiams standartams reikėtų įtraukti į jūsų parengtas specifikacijas.
- Pirmenybės teikimas projektams, kuriuose naudojamos iš atsinaujinančių energijos išteklių energiją gaminančios sistemos.
- Pavojingų cheminių medžiagų naudojimo statybinėse medžiagose apribojimas.
- Skatinimas naudoti tvariai pagamintą medieną ir kitas natūralias medžiagas, antriniam perdirbimui panaudotas ir pakartotinai naudotas medžiagas ir užtikrinti medžiagų tinkamumą antriniam perdirbimui, kai baigiasi jų naudojimo ciklas.
- Pirmenybės teikimas patalpų oro kokybei, gyventojų gerovei ir tinkamai ventiliacijai.
- Reikalavimas naudoti vandenį taupančius įrenginius ir skatinimas pakartotinai naudoti buitinį vandenį ir lietaus vandenį.
- Atliekų bei išteklių tvarkymui ir statybos medžiagų gabenimui skirtų sutarties straipsnių įtraukimas.
- Sutartyje įtvirtinamas rangovų įpareigojimas energijos naudojimo veiksmingumą stebėti kelerius metus po statybos darbų pabaigos ir pastato naudotojus išmokyti tvariai naudoti energiją.

<Teksto lango pradžia>

Tausi nauja ligoninė Vienoje

Nauja ligoninė Vienoje „North Hospital“ bus statoma pagal Tvarumo nuostatus, kurie turi būti taikomi kiekviename viešųjų pirkimų ir statybos proceso etape, o po statybos darbų pabaigos bus stebimi jos eksploataavimo parametrai. Nuostatuose išdėstytos plataus masto sąlygos, įskaitant susijusias su bendruoju energijos poreikiu, aplinkos apsauga ligoninės buvimo vietoje, pastato patalpų oro kokybe, prieinamumu, naudojimo lankstumu, atsinaujinančių energijos išteklių naudojimui bei atliekomis ir triukšmu statant ligoninę.

<Teksto lango pabaiga>

7.2 Maistas ir viešojo maitinimo paslaugos

Remiantis Europos Komisijos užsakymu atliktu tyrimu maisto ir gėrimų sektorius atsakingas už 20–30 % didžiausio poveikio aplinkai Europoje⁹⁵. Didžiausią poveikį šis sektorius daro todėl, kad gaminant

⁹⁴ Išsami informacija apie šių standartų rengimą ir taikymą pateikta www.cen.eu.

⁹⁵ Europos Komisijos Jungtinis tyrimų centras, *Produktų poveikis aplinkai (EIRPO)*, 2006 m., 15 psl. Šiame tyrime nagrinėta skirtingų rinkos sektorių įtaka formuojant poveikį aplinkai tokiose srityse: neatsinaujinančių gamtinių išteklių išsekimo, rūgštėjimo, ekotoksiškumo ir visuotinio atšilimo, eutrofikacijos, į aplinką patekusių nuodingų medžiagų poveikio žmogaus sveikatai, ozono sluoksnio nykimo ir fotocheminės oksidacijos.

ir gabenant maisto produktus naudojamos kenksmingos cheminės medžiagos. Dauguma viešojo sektoriaus institucijų siekia padidinti mokyklose ir įstaigų valgyklose pateikiamo ekologiško maisto dalį ir sumažinti didelį poveikį aplinkai darančių mėsos produktų dalį. Taip pat labai atidžiai svarstomas netvaraus jūros išteklių ir pakuočių atliekų naudojimo klausimas.

7.2.1 ŽVP metodas

- Nurodyti mažiausią procentinę maisto produktų dalį, kuri turi būti pagamintina ekologiškai.⁹⁶ Sudarant sutartį skirti papildomų taškų už procentinę dalį, kuria viršijamas būtinas reikalavimas.
- Nurodyti mažiausias procentinę sezoninių vaisių ir daržovių dalis ir (arba) skiriamus taškus už jų naudojimą ir tausiai pagamintus jūros produktus.
- Įtraukti maisto pakuočių kiekio mažinimui taikytinus sutarties straipsnius.
- Taikyti viešojo maitinimo paslaugų teikėjų atrankos kriterijus, atsižvelgiant į atitinkamų aplinkos vadybos priemonių naudojimą, pvz., darbuotojų mokymą.

<Teksto lango pradžia>

Tvarūs maisto produktai Malmėje

Malmės mieste iškeltas tikslas – iki 2020 m. visose viešojo maitinimo įstaigose teikti tik ekologišką maistą. Jupadalio mokykloje vykdant bandomuosius viešuosius pirkimus buvo nustatyti tam tikri reikalavimai, pvz., ekologiški produktai turi būti įtraukiami į produktų asortimentą, žuvų produktai turi atitikti Jūrų priežiūros tarybos kriterijus (ar lygiaverčius) ir visi produktai turi būti pristatomi vieną kartą per savaitę transporto priemonėmis, atitinkančiomis miesto transporto tvarumo kriterijus. Baigiant įgyvendinti bandomąjį projektą 97 % valgykloje pateikiamų produktų buvo ekologiški. Poveikis biudžetui buvo sumažintas nuo mėsos produktų perėjus prie sezoninių daržovių.

<Teksto lango pabaiga>

7.3 Elektros energija

Elektros energijos gamyba iš iškastinio kuro yra vienas iš didžiausių šiltnamio efektą sukeliančių dujų šaltinių. Daug viešojo sektoriaus institucijų Europoje perka iš atsinaujinančių energijos šaltinių pagamintą elektros energiją. Apibrėžtis pateikta Direktyvoje 2009/28/EB dėl skatinimo naudoti atsinaujinančių išteklių energiją. Šioje direktyvoje valstybės narės taip pat įpareigojamos išduoti Žaliosios elektros energijos kilmės garantijos pažymėjimą, jeigu jį pateikti prašo elektros energijos tiekėjai. Taip siekiama užtikrinti, kad žalioji elektros energija nebūtų parduodama du kartus, nes jos

⁹⁶ Maisto produktas, kuris ES rinkai teikiamas kaip ekologiškas produktas, turi atitikti tam tikrus reikalavimus ir jį turi būti sertifikavusi patvirtinta tikrinimo įstaiga. Šie reikalavimai nustatyti Tarybos reglamente (EB) Nr. 834/2007 dėl ekologinės gamybos ir ekologiškų produktų ženklinimo.

fiziškai neįmanoma atskirti nuo įprastos (ne žaliosios) elektros energijos. Ši priemonė yra svarbus veiksnys siekiant užtikrinti žaliosios energijos tiekimo patikimumą.

7.3.1 ŽVP metodas

- Reikalavimas, kad elektros energija (ar tiekiamos elektros dalis) būtų pagaminta iš atsinaujinančių elektros energijos šaltinių. Reikalavimas pateikti kilmės garantijos pažymėjimą.
- Svarstymas, ar į sutarties sudarymo kriterijus nereikėtų įtraukti papildomo energijos taupymo, kurį siūlo elektros energijos tiekėjai, kriterijaus, pvz., jūsų pasirinktų energijos vartojimo modelių audito.
- Elektros energijos gamybos veiksmingumo įvertinimas, šiuo tikslu prašant informacijos iš tiekėjų ir į sutartį įtraukiant būtinus efektyvumo veiksnius.

<Teksto lango pradžia>

Iš atsinaujinančių energijos išteklių pagamintos elektros energijos pirkimas Rivierenlande

Nyderlandų Rivierenlando regiono dešimt savivaldybių 2009 m. nusprendė susivienyti ir kartu atnaujinti savo elektros energijos tiekimo sutartis. Buvo parengtos bendros sutartys, kad savivaldybės galėtų rinktis arba deginant iškastinį kurą, arba iš atsinaujinančių energijos išteklių gaminamą elektros energiją. Kol kas visi pirkėjai pasirinko žaliąją elektros energiją, kurios per metus suvartojama 12,5 GWh; kitaip tariant į aplinką neišmetama 5 500 tonų CO₂ (tiek CO₂ per metus išmeta 600 ES piliečių).

<Teksto lango pabaiga>

7.4 Mediena

Įgyvendinant daugumą viešojo pirkimo sutarčių įsigyjama medienos ar medienos produktų, pvz., statybos darbams, baldams ar grindų dangoms. ES pripažinta, kad tausios ir teisėtos medienos koncepcija yra labai svarbi, todėl buvo priimtos tam tikros teisinės ir savanoriškos priemonės, kuriomis reguliuojamas medienos atsekamumas.

2010 m.⁹⁷ priimtame ES medienos reglamente nustatytas reikalavimas, kad visa ES rinkai pateikiama mediena ir medienos produktai turi būti gauti iš teisėtų šaltinių, o veiklos vykdytojai įpareigojami savo tiekimo grandinėje užtikrinti atsekamumą ir pateikti atitikties įrodymus. Pagal ES miškų teisės aktų vykdymo užtikrinimo, valdymo ir prekybos veiksnių planą su medieną gaminančiomis šalimis sudaryti dvišaliai savanoriški partnerystės susitarimai siekiant užtikrinti, kad eksporto į ES teisėtumą būtų galima patikrinti naudojant licencijas.⁹⁸ Mediena ir medienos produktai, atitinkantys ES miškų

⁹⁷ Reglamentas (ES) Nr. 995/2010, kuriuo nustatomos veiklos vykdytojų, pateikiančių rinkai medieną ir medienos produktus, pareigos.

⁹⁸ Išsami informacija apie ES miškų teisės aktų vykdymo užtikrinimą, valdymą ir prekybą pateikta <http://ec.europa.eu/environment/forests/flegt.htm>.

teisės aktų vykdymo užtikrinimo, valdymo ir prekybos licencijavimo sistemos reikalavimus, laikomi teisėtai pagamintais kaip apibrėžta Medienos reglamente.

Visuotinai pripažįstama, kad tausūs miškų tvarkymas neįmanomas, jei, be kita ko, nebus užtikrintas biologinės įvairovės, našumo ir gyvybingumo išsaugojimas. Dažnai remiamasi konkrečiomis socialinio pobūdžio nuostatomis, taikomomis tvarkant miškus, pvz., vietinių grupių teisėmis valdyti miškus ir užtikrinti pagrindines miškų ūkio darbuotojų teises. Parengtos sertifikavimo sistemos, pvz., MVT (Miškų valdymo taryba) arba MSSPP (Miškų sertifikavimo schemų pripažinimo programa), kurias galima naudoti, jeigu reikia įrodyti atitiktį šiems kriterijams ar kai kuriems iš jų.

7.4.1 ŽVP metodas

- Reikalauti, kad visi medienos produktai būtų gauti iš teisėtų ir tvariai tvarkomų išteklių. Įrodant atitiktį galima naudoti trečiosios šalies atliktą patikrinimą, kuriam buvo taikytos sertifikavimo sistemos, pvz., MVT ar MSSPP arba licencijavimo sistemos, pvz., ES miškų teisės aktų vykdymo užtikrinimo, valdymo ir prekybos. Taip pat turi būti pripažįstami pakaitiniai įrodymai.
- Įtraukti sutarties straipsnius, pagal kuriuos tiekėjai yra įpareigoti užtikrinti miškų ūkio darbuotojų ir vietinių grupių, kurios atsakingos už miškų tvarkymą, teises (žr. toliau pateiktą pavyzdį iš Jungtinės Karalystės).

<Teksto lango pradžia>

Viešieji tausiai gaminamos medienos pirkimai Jungtinėje Karalystėje⁹⁹

Vykdant Jungtinės Karalystės vyriausybės medienos viešųjų pirkimų politiką visi centrinės valdžios padaliniai organizuodami viešuosius pirkimus medieną ir iš jos pagamintus produktus turi įsigyti iš teisėtų ar tvarių šaltinių arba tų šaltinių, kuriems suteiktas ES miškų teisės aktų vykdymo užtikrinimo, valdymo ir prekybos sertifikatas, ar iš lygiaverčių šaltinių. Vietos valdžia raginama laikytis minėtų reikalavimų.

Be to, nuo 2010 m. balandžio mėn. ši politika buvo papildyta ir nustatytas reikalavimas į sutartį įtraukti straipsnius, kuriuose būtų apibrėžiami konkretūs socialiniai klausimai. Visi produktai turi būti gauti iš to medienos šaltinio, kurį valdant:

- visiškai užtikrinamas identifikavimas, dokumentavimas ir paisoma teisinių, įprastų ir tradicinių kilnojamojo turto valdymo teisių ir taikomos su mišku naudojimo susijusios teisės;
- taikomi nusiskundimų ir ginčų (įskaitant su nekilnojamojo turto valdymu ir naudojimo teisėmis susijusius ginčus) dėl miškų valdymo praktikos ir darbo sąlygų nagrinėjimo mechanizmai.
- Užtikrinamos pagrindinės darbuotojų teisės ir miškų ūkio darbuotojų sveikata ir sauga.

<Teksto lango pabaiga>

⁹⁹ Išsami informacija pateikta <http://www.cpet.org.uk/uk-government-timber-procurement-policy>.

<Teksto lango pradžia>

Prancūzijos miestuose taikomi griežti medienos pirkimo standartai

Konjako miestas Prancūzijoje 2005 m. nusprendė, kad įsigyjant medieną bus taikomi tvarumo kriterijai. Taip norėta pašalinti dvejones, kad gaminant lauko baldus naudojama retų rūšių ir tų rūšių, kurioms gresia išnykimas, medžių mediena. Į pastaruoju metu skelbtus konkursus buvo įtraukti reikalavimai pateikti kilmės pažymėjimą, vykdyti tarptautinius susitarimus ir naudoti apdorojimo priemones bei klijus; tačiau sąnaudos dėl to nė kiek nepadidėjo. Kriterijai buvo taikomi statybinei medienai, sienų plokštėms ir durims. Netrukus turi būti pradėti taikyti kriterijai popieriui ir spausdinimo medžiagai.

<Teksto lango pabaiga>

A priedas. Susiję teisės aktai ir politika

ES direktyvos ir politikos sritys

Teisės aktai ir (arba) politika	Aktualumas
Direktyva 2004/18/EB dėl viešojo darbų, prekių ir paslaugų pirkimo sutarčių sudarymo tvarkos derinimo	Viešojo sektoriaus viešųjų pirkimų direktyva
Direktyva 2004/17/EB dėl subjektų, vykdančių veiklą vandens, energetikos, transporto ir pašto paslaugų sektoriuose, vykdomų pirkimų tvarkos derinimo	Komunalinių paslaugų sektorių viešųjų pirkimų direktyva
Reglamentas (EB) Nr. 1177/2009, iš dalies keičiantis Europos Parlamento ir Tarybos direktyvų 2004/17/EB, 2004/18/EB ir 2009/81/EB nuostatas dėl ribų, taikomų viešojo pirkimo sutarčių tvarkai	Jame nustatomos piniginės ribos taikant ES viešųjų pirkimų direktyvas, kai sudaromos prekių, paslaugų ir darbų pirkimo sutartys
Viešieji pirkimai geresnei aplinkai užtikrinti <i>COM(2008) 400</i>	Nustatomos viešojo sektoriaus vartojimo sukeliama poveikio aplinkai mažinimo gairės ir ŽVP naudojimo gairės skatinant aplinkos apsaugos technologijų, produktų ir paslaugų naujoves
Su <i>COM(2008) 400</i> pateikiamas tarnybų darbo dokumentas <i>SEC(2008) 2126</i>	Pateikiamos naudingos gairės viešojo sektoriaus institucijoms apibrėžiant aplinkosauginius kriterijus ir juos tikrinant, ŽVP taikymą skatinančias priemones ir nurodomi tam tikrų produktų grupių pavyzdžiai. Dokumente taip pat išdėstomos teisinės ir naudojimo gairės.
Tvaraus vartojimo bei gamybos ir tvarios pramonės politikos veiksmų planas (SCP/SIP) <i>COM(2008) 397</i>	Nustatyta strateginė EB veiklos remiant ŽVP sistema ir priemonės, įskaitant Ekologinio projektavimo direktyvos atnaujinimą, ES Ekologinio ženklo reglamentą, EMAS reglamentą ir Energijos vartojimo ženklinimo direktyvą
Ikiprekybiniai viešieji pirkimai. Naujovių skatinimas siekiant užtikrinti ilgalaikę kokybišką viešąsias paslaugas Europoje <i>COM(2007) 799</i>	Nustatoma nauja mokslinių tyrimų ir plėtros viešųjų pirkimų metodika
Aiškinamasis komunikatas dėl Bendrijos teisės, taikomos sudarant sutartis, kurioms netaikomos arba tik iš dalies taikomos viešųjų pirkimų direktyvos <i>2006/C 179/2</i>	Jame pateikiamas nustatytos sutartims, nesiekiančioms nustatytų vertės ribų, nuolaidoms ir kt. taikomų Sutarties principų ir kitų įstatymų išaiškinimas

Sektoriaus reikalavimai ir kiti susiję reglamentai

Teisės aktai ir (arba) politika	Aktualumas
Direktyva 2009/33/EB dėl skatinimo naudoti netaršias ir efektyviai energiją vartojančias kelių transporto priemones	Netaršių transporto priemonių direktyvoje nustatomi privalomieji ŽVP reikalavimai perkant transporto priemones
Reglamentas Nr. 106/2008 dėl Bendrijos raštinės įrangos energijos vartojimo efektyvumo ženklavimo programos	„Energy Star“ reglamente nustatomi privalomieji ŽVP reikalavimai perkant raštinės įrangą
Direktyva 2010/31/ES dėl pastatų energinio naudingumo	Pastatų energinio naudingumo direktyvoje pateikiami veiksmingai energiją naudojančių konstrukcijų rodikliai ir ribinės vertės, įskaitant būsimuosius privalomuosius reikalavimus, taikytinus beveik nulinės energijos pastatams
Direktyva 2010/30/ES dėl su energija susijusių gaminių suvartojamos energijos ir kitų išteklių nurodymo ženklinant gaminį ir apie jį pateikiant standartinę informaciją	Energijos vartojimo ženklinimo direktyvoje nustatytos naujos energijos vartojimo efektyvumo klasės. Joje institucijos visų pirma skatinamos pirkti tik aukštesnių klasių gaminius. Direktyvą perkeldamos į nacionalinę teisę valstybės narės perkančiosioms institucijoms gali nustatyti būtinus standartus, taikytinus vykdant viešuosius pirkimus
Reglamentas Nr. 66/2010 dėl ES ekologinio ženklo	ES ekologinio ženklo ir ES ŽVP kriterijai kiek įmanoma yra suderinti
Direktyva 2009/125/EB, nustatanti ekologinio projektavimo reikalavimų su energija susijusiems gaminiams nustatymo sistemą (nauja redakcija)	Ekologinio projektavimo direktyvoje nustatoma pagrindinė EB sistema rengiant su energija susijusių gaminių aplinkosauginius kriterijus
Reglamentas (EB) Nr. 1221/2009 dėl organizacijų savanoriško Bendrijos aplinkosaugos vadybos ir audito sistemos (EMAS) taikymo.	EMAS reglamente pateikiamos rekomendacijos, kaip vykdant viešuosius pirkimus galima atsižvelgti į EMAS
Reglamentas (ES) Nr. 995/2010, kuriuo nustatomos veiklos vykdytojų, pateikiančių rinkai medieną ir medienos produktus, pareigos.	Medienos reglamente nustatyta ES rinkai teikiamos medienos teisėtumo užtikrinimo sistema
Direktyva 2002/96/EB dėl elektros ir elektroninės įrangos atliekų (EEJA)	Direktyvoje nustatomas privalomas atskiras elektros ir elektroninės įrangos atliekų rinkimas, tvarkymas ir utilizavimas ir išdėstomi atitinkami projektavimo reikalavimai
Direktyva 2002/95/EB dėl tam tikrų pavojingų medžiagų naudojimo elektros ir elektroninėje įrangoje apribojimo	Viešasis sektorius turi užtikrinti, kad direktyvoje išvardytos pavojingos medžiagos būtų šalinamos iš visuomeninių pastatų ir jų neturi būti jokioje perkamoje elektros ar elektroninėje įrangoje
Reglamentas (EB) Nr. 1907/2006 dėl cheminių medžiagų registracijos, įvertinimo, autorizacijos ir apribojimų (REACH)	Gamintojams nustatomas reikalavimas centrinėje duomenų bazėje registruoti išsamią informaciją apie jų cheminių medžiagų savybes ir saugą

Direktyva 2009/28/EB dėl skatinimo naudoti atsinaujinančių išteklių energiją	Nustatomi privalomi nacionaliniai iš atsinaujinančių energijos išteklių pagaminamos elektros energijos dalies tikslai, kilmės garantijų taisyklės ir biodegalų bei skystųjų bioproductų tvarumo kriterijai
Direktyva 2008/98/EB dėl atliekų (Atliekų pagrindų direktyva)	Nustatomos pagrindinės atliekų tvarkymo sąvokos ir apibrėžtys ir pateikiami atliekų tvarkymo principai, pvz., principas „teršėjas moka“ ir „atliekų hierarchija“

<Teksto lango pradžia>

ES ŽVP svetainė

Vadovas pateiktas Europos Komisijos ŽVP svetainėje (<http://ec.europa.eu/environment/gpp>), kurioje taip pat nurodoma:

- išsami informacija apie teisinius ir politinius ŽVP pagrindus;
- išsamūs ES ŽVP kriterijai bei informaciniai pranešimai ir informacija apie kriterijų rengimo procesą;
- informacija apie valstybių narių priimtus ŽVP nacionalinius veiksmų planus;
- išsamesni pavyzdžiai, kaip perkančiosios organizacijos vykdo ŽVP visoje Europoje;
- su ŽVP susijusių tyrimų, projektų, tinklų ir organizacijų nuorodos;
- dažniausiai užduodamų klausimų sąrašas ir pagrindinių terminų žodynas;
- naujienų pranešimai, kuriuose pateikiamos paskutinės ŽVP naujienos iš visos Europos ir informacija apie būsimus renginius.

<Teksto lango pabaiga>

<Teksto lango pradžia>

Ekologiniame ženkle pateikiama informacija apie produkto ar paslaugos, paženklintos šiuo ženklu, aplinkosauginės charakteristikas. Ši informacija paprastai aprėpia produkto ar paslaugos viso būvio ciklo analizę.

Tai naudingos ŽVP priemonės, taikomos platesniu mastu skatinant tvariąją gamybą ir vartojimą.

ES ir kitose jurisdikcijose parengta daugybė ekologinių ženklų. Kriterijus, kuriais grindžiami šie ženklai, paprastai galima rasti už ekologinį ženklą atsakingos institucijos svetainėje.

ES taikomų pagrindinių ekologinių ženklų ir nuorodų į atitinkamas svetaines sąrašas pateiktas ES ŽVP svetainėje.

<Teksto lango pabaiga>

